

הערכת מיזם 'זרקור'

דו"ח מסכם מחקר הערכה

מוגש על ידי 'מכלול'
יחידת הערכה ומחקר
קרן שלם

חוקרת ראשית: ד"ר עדי לוי-ורד
עוזרת מחקר: אילה ליאור

תכנית ההערכה נבנתה בשיתוף עם:

- שרון גנות, מנהלת ידע ושותפויות, קרן שלם
- תמנע גבאי מרקביץ, מנהלת פיתוח מקצועי, קרן שלם
- מתי כהן, מנהל תחום השכלה, פנאי ומועדונים בקהילה, מנהל מוגבלויות, משרד הרווחה והביטחון החברתי.

נובמבר 2023

תוכן עניינים

2	תקציר מנהלים.....
9	פרק א' - הקדמה – רקע על המיזם ומטרתו
10	מטרות ההערכה.....
11	פרק ב' – מתודולוגיה.....
11	א. סוג המחקר.....
11	ב. משתתפי ההערכה.....
13	ג. גיוס השותפים לטובת ההערכה
13	ד. הסכמה להשתתף בהערכה ושמירה על חיסיון המשתתפים
13	ה. כלי ההערכה.....
14	ו. ניתוח הנתונים.....
15	פרק ג' – ממצאים.....
15	א. ממצאי ההערכה - מנקודת המבט של מובילי היוזמות.....
32	ב. ממצאי ההערכה - מנקודת המבט של הסטודנטים
51	ג. ממצאי ההערכה - מנקודת המבט של מקבלי השירות עם מש"ה
64	פרק ד' - מצגת עיקרי הממצאים
82	פרק ה' - סיכום, תובנות והמלצות.....
84	נספחים.....
84	נספח 1: טופס הסכמה מדעת לסטודנטים.....
85	נספח 2: טופס הסכמה מדעת לאפוסטרופסים
86	נספח 3: טופס למקבלי השירות – הסכמה להשתתפות בהערכה (בפישוט לשוני)
90	נספח 4: שאלון שביעות רצון המשתתפים (עם מש"ה) מהתכנית בה השתתפו
93	נספח 5: שאלון להערכת שביעות רצון הסטודנטים מהתכנית בה השתתפו.....
96	נספח 6: שאלון להערכת מיזם 'זרקור' בעיני הצוותים המובילים.....

תקציר מנהלים

רקע ומטרות

בחדש מאי 2022 יצא קול קורא מטעם קרן שלם לשנה"ל תשפ"ג, המזמין בתי ספר על-תיכוניים לאמנות חזותית ולאמנויות הבמה (המוכרים ע"י המל"ג או משרד התרבות והספורט), להגיש בקשות למענק "זרקור", לפיתוח מיזמים משותפים לסטודנטים ולאנשים עם מוגבלות שכלית המתגוררים בבית המשפחה.

מיזם זה נולד מתוך הרציונל שחשיפה, הסברה והכרות אישית מפחיתים חששות ופחדים, מגבירים אמפטיה, ויכולים לתרום להבנה, להכלה ולהשתלבות של מגוון אוכלוסיות. חשיפת יכולותיהם וכישורונותיהם של אנשים עם מש"ה, ונראותם במרחב הציבורי-הפיזי והווירטואלי, מביאים לידי ביטוי את החברה הישראלית על כל גווניה. בעידן הרשתות החברתיות והפלטפורמות המקוונות שחוללו מהפכה גם בתחום ההסברה והמודעות, ניתן לבצע פעולות רחבות היקף, עם אימפקט משמעותי, בזמן קצר ובמשאבים נמוכים, ולהגיע לקהלי יעד רחבים, גם באמצעות פרסום ותיעוד עשייה משותפת.

המטרות שגובשו למיזם עצמו, הן: א) קיום תהליך יצירתי, חוויתי ומעצים של סטודנטים יוצרים יחד עם קבוצת אנשים עם מש"ה, לטובת הכרות הדדית של יכולות אישיות וקבוצתיות, ב) קידום שילוב חברתי ונראותם של אנשים עם מוגבלויות בעולם התרבות והאומנות, ג) חשיפת יכולותיהם וכישוריהם של אנשים עם מש"ה, ד) חשיפת אנשים עם מש"ה לכלי ביטוי אומנותיים, ה) חשיפת אנשים עם מש"ה ללימודים גבוהים, ו-ו) יצירת תוצר סופי משותף בעל נראות ציבורית.

בהתאם למטרות המיזם, גובשו מטרות ההערכה הבאות:

1. הערכת התרומה ושביעות רצון המשתתפים (סטודנטים ואנשים עם מש"ה) מהפעילות המשותפת.
2. בחינת תפיסות הצוות המוביל בכל מיזם (מבתי הספר ומהארגונים) לגבי מידת ההצלחה והתרומה של הפעילות, כמו גם לגבי חסמים ואתגרים עימם התמודדו במסגרת המיזם.
3. בחינת האופנים שבאמצעותם קיבלו המיזמים תהודה/חשיפה ציבורית.

שיטת המחקר

מחקר הערכה זה שילב בין גישות כמותיות לגישות איכותניות, במטרה להשיג את מטרות ההערכה. המיזם התקיים בשבעה בתי ספר שנענו לקול הקורא. בהערכת המיזם לקחו חלק 4 אוכלוסיות: 9 ממובילי המיזם בבתי הספר לאמנויות, 6 ממובילי המיזם בארגונים המפעילים, 42 סטודנטים בתי הספר לאמנויות, ו-74 מקבלי השירות עם מש"ה שהשתתפו (השייכים ל-6 המסגרות שהשתתפו במיזם).

בהערכת המיזם נעשה שימוש במספר כלים שפותחו על ידי ע"י צוות מכלול (תוך התייעצות וחשיבה עם שותפי ההערכה הנוספים): שאלון להערכת התכנית בעיני המשתתפים עם המוגבלות, שאלון להערכת התכנית בעיני הסטודנטים, שאלון להערכת התכנית בעיני הצוותים המובילים.

ממצאים עיקריים

הערכת המיזם מנקודת המבט של הסטודנטים

מתוך 42 הסטודנטים שהשיבו על שאלון ההערכה, 76% הן נשים ו-24% גברים, ולמרביתם זו שנת הלימודים הראשונה בביה"ס הגבוה לאמנות. כ-66% מהסטודנטים השתתפו בפעילות הזו מתוך בחירה, ו-93% מהם דיווחו כי השתתפו כמעט בכל המפגשים. כמו כן, ל-57% מהם לא הייתה היכרות מוקדמת עם אנשים עם מ"ה. הסיבות המרכזיות שהסטודנטים ציינו להשתתפותם בתכנית, הם: רצון להכיר, ללמוד ולעבוד עם אנשים עם מוגבלויות; סיוע כלכלי ונקודות זכות בלימודים; חוויה, הנאה והתפתחות אישית; ורצון להתנדב ולתרום לקהילה.

שביעות הרצון הכללית מהמיזם היתה גבוהה (86% דרגו את הפעילות כמוצלחת במידה רבה או רבה מאוד). ניתן לומר זאת גם לגבי עמידת התכנית בציפיות הסטודנטים, הן מבחינת הפעילות עצמה (79% דרגו במידה רבה או רבה מאוד) והן מבחינת זמן העבודה והיצירה המשותפת שחוו במסגרת התכנית (79% דרגו במידה רבה או רבה מאוד). התקבלו דירוגים גבוהים גם בשני ההיגדים הנוגעים **למקצועיות צוות ההדרכה** (88% דרגו במידה רבה או רבה מאוד) **וליוס המכבד** שניתן מהצוות לכלל המשתתפים (93% דרגו במידה רבה או רבה מאוד), ואילו דירוג נמוך יותר להיגד לפיו **"התנאים בהם התקיימה הפעילות היו טובים ומתאימים"** (58% דרגו במידה רבה או רבה מאוד).

מרבית הסטודנטים **ימליצו** לסטודנטים נוספים להשתתף בתכנית (81% דרגו במידה רבה או רבה מאוד), ואחוז קטן יותר היה שמח לקחת חלק בפעילויות דומות (72% דרגו במידה רבה או רבה מאוד).

מרבית הסטודנטים דיווחו על כך **שהתכנית תורמת לשתי האוכלוסיות** (93% דרגו במידה רבה או רבה מאוד) וכן שחשוב שיהיו עוד תכניות שמשלבות אנשים עם מוגבלות בקהילה (84% דרגו במידה רבה או רבה מאוד). בנוסף, 88% ציינו כי כלל לא היו רוצים להפריד במהלך הפעילות בין שתי האוכלוסיות. עם זאת, דירוגים נמוכים יותר ניתנו להיגדים לפיהם התכנית מצליחה **לגרום לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה** (74% דרגו במידה רבה או רבה מאוד) וכי נוצר קשר אישי בינם לבין האדם עם המוגבלות (72% דרגו במידה רבה או רבה מאוד). הטרוגניות גבוהה יחסית נצפתה בהיגד לפיו הסטודנטים חשו קושי לפעול ביחד עם האנשים עם המוגבלות.

הממצאים מצביעים כי התכנית **ריגשה** את הסטודנטים במידה רבה (77% דרגו במידה רבה או רבה מאוד), וכי הם **נהנו** (84% דרגו במידה רבה או רבה מאוד). מידה פחותה דווחה לגבי מידת האתגר שחשו, אם כי עדיין מרביתם דיווחו כי הפעילות היוותה **אתגר** עבורם (67% דרגו במידה רבה או רבה מאוד). **החוויות המתגרות** והלא קלות עבור הסטודנטים כללו קשיים בתקשורת, תיאום פעילויות, טיפול בדינמיקה קבוצתית מגוונת, הצבת גבולות ומתן מענה לצרכים הייחודיים של אנשים עם מוגבלות. חוויות אלו כללו גם רגעים של למידה, תמיכה הדדית ואמפתיה, שהובילו בסופו של דבר לצמיחה אישית ולקשרים בעלי ערך במסגרת תפקידם. הם מצאו **שהחוויה החינוכית והמעשירה** היא מסע שהוביל לשינוי, הם גילו חוסן מול אתגרים, חוו את כוח ההקשבה והתמיכה, וכן ראו את החשיבות של הכלה והבנה בטיפוח תחושת השייכות. **הם התרגשו** כאשר היו עדים לקשרים אמיתיים ורגעים נוגעים ללב. הם העריכו מחוות של עזרה וידידות, אינטראקציות מחממות לב וקשרים רגשיים, הן אישיים והן בתוך הקבוצה. הממצאים מלמדים

כי **התכנית תרמה לסטודנטים** מבחינת השפעתה על הפרספקטיבה ותפיסת עולם של הסטודנטים (תוך פיתוח אמפתיה, רגישות, הכרה ומודעות לאוכלוסיית מש"ה), וכן תרמה לצמיחה אישית, גילוי עצמי ותחושת משמעות.

לדברי הסטודנטים, למפגש עם האוכלוסייה עם מש"ה הייתה עבורם השפעה על פירוק מחסומים, פיתוח קשרים, דינמיקה חברתית מכילה ומגשרת, שינוי תפיסתי וגישה כלפי אנשים עם מוגבלויות, העצמה והשראה, צמיחה והשתקפות אישית, והשפעה חינוכית-חברתית. לתכנית הייתה השפעה גם **בתפיסת התפקיד** והמקום של הסטודנט במפגש עם אדם עם מוגבלות, מבחינת ערכי כבוד, שוויון והכלה, תמיכה, נתינה, טיפוח חברויות ותחושת שייכות, הסתגלות ולמידה, ותחושת שליחות ואחריות. רבים רואים בתפקידם שליחות, תוך שימת דגש על חשיבות ההבנה וצמצום הפערים החברתיים. הסתגלות ומחויבות ללמידה גם הם מרכיבי מפתח מבחינתם. באופן כללי, התגובות שלהם משקפות מסירות ליצירת חברה מכילה ואמפתית יותר.

88% מהסטודנטים סבורים במידה רבה או רבה מאוד כי אנשים אחרים (שלא השתתפו במיזם) אינם **מודעים** ליכולות של אנשים עם מוגבלות (ובפרט מש"ה), ואחוז דומה ציין כי התכנית הביאה לעלייה במודעות שלהם עצמם ליכולות ולמסוגלות של אנשים עם מש"ה. 84% מהסטודנטים מסכימים במידה רבה או רבה מאוד עם ההיגד לפיו תפיסותיהם כלפי אנשים עם מוגבלות נהיו חיוביות יותר בזכות התכנית, ו-77% דירגו כך את ההיגד לפיו הם הופתעו לטובה לראות מה אנשים עם מוגבלות מסוגלים לעשות. 95% מהסטודנטים נחשפו או הופתעו לטובה מהמסוגלות ומהאיכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית. כשנשאלו לאילו יכולות הם נחשפו, ציינו הסטודנטים את היכולת האמנותית, העשייה והביטוי היצירתי, יכולות קוגניטיביות, רגישות, אישיות ובינאישיות.

הסטודנטים הציגו מגוון נקודות מבט על **השפעת הפרויקט**. יש הרואים בו כרלוונטי ביותר, תוך שהם מציינים את השפעתו על התפתחותם המקצועית והאקדמית, בעוד שאחרים מוצאים בו הזדמנות לשינוי, ומציינים צמיחה אישית ואמנותית. חלק מדגיש את תפקידו של הפרויקט בטיפול אמפטי ויצירתי, במיוחד ביחס לנגישות לאנשים עם מוגבלויות. לעומת זאת, חלק מהנשאלים רואים בו כלא רלוונטי ללימודיהם, בטענה שהוא לא השפיע על המסלול האקדמי שלהם, אך מכירים בערכו כחווייה מרעננת או לצורך הפוגה.

האתגרים והקשיים שהעלו הסטודנטים ביחס לפעילות נסובו סביב אתגרים טכניים וארגוניים, דיפרנציאליות באוכלוסיית מקבלי השירות והצורך בהתאמה, אתגרים הנוגעים למיקום הפעילות, העדר מבניות בקורס וחוסר הדרכה, אתגרי התנהגות, מרחב אישי ומשמעת. יש אף שצינו כי כלל לא נתקלו בקשיים.

בהתייחסויותיהם החופשיות של הסטודנטים לגבי המיזם ובהמלצותיהם, ניתן למצוא רגש של הערכה והכרת תודה כלפי התוכנית בהקשר של ההשקעה, השפעתה מחוללת השינוי, והתמיכה יוצאת הדופן שסיפק צוות התוכנית. מגוון הצעות עלו לשיפור התוכנית, כגון: מעורבות נמוכה יותר בתכנים מסוימים, הרחבת הקורס להיכרות מעמיקה יותר, שיפור פיתוח המוצר, התייחסות לתחומים רגישים ונגישות לשונית, וכן המלצה על נוכחות של עוזר או עובד סוציאלי לאורך כל הפגישות.

הערכת המיזם מנקודת המבט של מקבלי השירות שהשתתפו:

73 מתוך 74 המשיבים (כמעט 99%) ציינו כי **רצו ובחרו** בפעילות, 71 מתוך 73 (97%) ציינו כי **נהנו** מאוד בפעילות, ו-65 מתוך 66 (98% מבין המשיבים) ציינו כי **נכחו** כמעט בכל המפגשים.

הסיבות שציינו מקבלי השירות בגינת רצו להשתתף בתכנית היו מגוונות, למשל: 1. הנאה וכיף, 2. אהבה לאומנויות, 3. רצון לצמיחה אישית, עצמאות, למידה ועניין, 4. רצון להכיר אנשים וליצור קשרים חברתיים, 5. רצון להופיע, ו-6. חוויה ורצון לגיוון.

הפעילויות וההיבטים שהמשתתפים עם מש"ה **אהבו** במיוחד, הם: 1. מוזיקה, שירה וריקודים, 2. היבט חברתי - הכרת חברים, להיות יחד ולשחק יחד, 3. להופיע, הופעות, 4. הנאה מיצירה ועשייה משותפת, 5. לצייר, ציורים, 6. לצלם, מצלמות וצלליות, 7. האוכל, 8. לפסל, 9. לשחק משחק. הדברים **שריגשו** במיוחד את מקבלי השירות היו: ההופעות, האינטראקציות והקשרים שנוצרו, העיסוק באמנות, והנסיעה לבתי הספר לאמנויות.

עם זאת, כאשר הם נשאלו לגבי דברים שהם **לא אהבו בפעילות**, 41 מתוך 56 ציינו שלא היו דברים כאלו (שכן הם אהבו את הכל), ומתוך אלה שציינו דברים ספציפיים שלא אהבו, 4 התייחסו לפעילויות שונות שהיו בתכנית, 4 נתנו דוגמאות לתחושות לא נעימות שחשו הנוגעות לתכנית, 3 התייחסו לכך שהם לא אהבו את הספורט/התעמלות שעשו בפעילות, שניים לא אהבו שהיה יותר מידי דיבורים ואחד ציין שהיה רוצה שיהיו יותר סטודנטים שישתתפו.

70% ממקבלי השירות עם מש"ה ציינו כי **לא היה להם קושי**, ואלה **שחוו קושי** נגדו בעיקר ב: קשיים גופניים, קושי בהתבטאות, הקשבה למידה ושינון, התנקות בסוף הפעילות, קושי לצייר עם הצבעים, אי-יכולת לשבת עם החברות, ועוד.

ניתן ללמוד מן הממצאים כי קיימת העדפה ברורה של מקבלי השירות **לשילוב ולקיום תכנית יחד עם סטודנטים ללא מוגבלות**, מהסיבות הבאות: 1. התרומה שבפעילות עצמה עם הסטודנטים, 2. הרצון לאינטראקציות חברתיות מגוונות, 3. תמיכה שקיבלו מהסטודנטים, ו-4. רצון לצאת מהמסגרת.

62% ממקבלי השירות ציינו כי ניתנה להם האפשרות **לבחור ולקחת חלק בקבלת החלטות**. המשיבים ציינו כי נתנו להם להחליט בדרך כלל בעניינים הקשורים לביטוי אמנותי, פעילויות שיתופיות, העדפות אישיות ובחירות בהיבטים שונים של חייהם, כגון פרויקטים יצירתיים, הופעות ופעילויות יומיומיות. ההחלטות שלהם התרכזו בביטוי עצמם, בקבלת בחירות קולקטיביות ועיצוב חוויותיהם.

69 מתוך 70 המשיבים ציינו **שסיפרו למישהו על הפעילות**. הם שיתפו כי סיפרו על השתתפותם במיזם להורים, לאחים/אחיות ולמשפחה המורחבת, כמו גם למדריכים ולחברים בקהילה שלהם. הם השיבו כי הם סיפרו על ההנאה מהפעילות, על ההתרגשות, על בתי הספר לאמנויות, על ההופעות והחזרות, ועוד. 68 מתוך 70 המשיבים ציינו ש"כן" **ימליצו** לחברים על המיזם. תשובותיהם של 67 מקבלי השירות שהשיבו שכדאי לחבריהם להשתתף בפעילות, ציינו את הסיבות הבאות: 1. הנאה, חוויה וכיף, 2. למידה והתפתחות אישית, 3. הכרת חברים חדשים.

הערכת המיזם מנקודת המבט של מובילי המיזם (בבתי הספר לאמנות ובארגונים המפעילים)

מובילי היוזמה בבתי הספר ציינו מגוון **סיבות להיענות לקול הקורא**, כגון: הניסיון שיש להם במיזמים דומים, אפשרות מתן מלגות לסטודנטים, שילוב בין האוכלוסיות שמאפשר לתרום ולהיתרם, חיזוק הקשר בין האקדמיה לשטח ולמשולש אקדמיה-רשות-קהילה, הנגשת אמנויות לאוכלוסיות עם מוגבלות, יצירת אימפקט בקהילה באמצעות האמנויות, חשיפה של הסטודנטים לאנשים עם מוגבלויות והרחבת עולמם האנושי-תרבותי, עיצוב תפיסותיהם של הסטודנטים, ועוד. מובילי היוזמה בארגונים המפעילים הדגישו בעיקר את חשיבות המיזם בהעצמת האנשים עם המוגבלות ובמפגש שביניהם לבין הסטודנטים והאקדמיה.

נמצא כי **המטרות** שהגדירו לעצמם מובילי היוזמות התמקדו בעיקר ב: היכרות הדדית בין האוכלוסיות, יצירת חוויה והעצמה משותפת ומשמעותית, חשיפה והתנסות בעבודה בצוותים עם קבוצת האנשים עם המוגבלויות, רצון לחולל שינוי ולשפר את תנאי חייהם של אוכלוסיות עם מוגבלויות, קידום שיח מיטיב, העצמה והתפתחות האנשים עם המוגבלות, הסברה, פיתוח כישורים אמנותיים ומוזיקליים, מפגש עם האקדמיה, הפוגה וגיבוש קבוצתי. לפי דיווח מובילי היוזמות **מטרות המיזם הושגו במידה רבה מאוד, וכך גם דיווחם לגבי מידת ההצלחה של המיזם (מוצלח מאוד)**.

תרומתו של המיזם לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות, לפי מובילי היוזמות, נסובה סביב: הזדמנות להכיר את עולם התיאטרון, חוויה של להיות סטודנט, קבלת תחושת העצמה ושוויון הזדמנויות, אפשרות לביטוי אישי וייחודי בתוך קבוצת היוצרים והרחבת המנעד האנושי-תרבותי, חשיפה להווי האקדמאי, חשיפה אל עולם התיאטרון והאומנויות, גיוון בפעילויות, יציאה מהשגרה ותרומה מבחינה חברתית. כמו כן, לתפיסת המובילים, **תרומת המיזם לסטודנטים** נסובה סביב: העצמה הדדית, הרחבת המנעד האנושי-תרבותי, חשיפה, היכרות, נגישות והורדת חסמים, התנסות מעשית ופיתוח יכולות בין-אישיות ובין-קבוצתיות, חשיפה, היכרות, שבירת חסמים וסטיגמות, ויכולות הוראה והכלה של אוכלוסייה מגוונת.

הצוותים המובילים ציינו כי המיזם **הצליח לחבר בין שתי האוכלוסיות** (עם וללא מוגבלות) בצורה טובה מאוד (13 מתוך 15 דירגו בדירוג הגבוה ביותר). הדוגמאות שהם ציינו לשילוב בין האוכלוסיות מצביעות על היווצרותה של תשתית לפתיחות והיכרות דרך האינטראקציות הקבועות בין שתי הקבוצות, וכן על ההעצמה והשוויון שנגזרו מהמפגשים המשותפים ומהליווי המקצועי. כמו כן, הם הצביעו על הערך של חשיפה לאוכלוסיות שונות לטובת צמיחה אישית, ועל הפוטנציאל של עיסוק באומנות ככלי רב עוצמה ביצירת תקשורת. כמו כן, החיבור בא לידי ביטוי בפיתוח קשר מיוחד בין האוכלוסיות, באמצעות התנסויות ולמידה משותפת.

לשתי האוכלוסיות התקיימו **מפגשי הכנה** לקראת המיזם והמפגשים המשותפים. חלקם סברו שמפגשי ההכנה שהתקיימו היו מתאימים, אחרים הביעו צורך בתוכן אקדמי רב יותר, פגישות הכנה נוספות, ומפגשי אוורור מדי פעם לסטודנטים כדי להתייחס לשאלות ותובנות. בנוסף, הוזכרה גם חשיבות נוכחות הרכז בפגישות הראשונות כדי לגשר על הפער בין הסטודנטים לחברי הקבוצה, המאפשרים פיתוח שפה משותפת ושיתוף פעולה פורה. המובילים ציינו כי מפגשי ההכנה שהתקיימו היו משמעותיים, מלמדים ותורמים במידה בינונית-רבה. המובילים ציינו כי מפגשי ההכנה הקלו על עיבוד והכנה לקראת המפגשים המשותפים, אפשרו דיונים ופתרון בעיות, נגעו בחשיבות של יצירת שפה משותפת והבנת האופי הייחודי של העבודה. המפגשים הרחיבו את הידע של האוכלוסייה איתה הם עבדו, ובכך עזרו

לסטודנטים להבין מוגבלויות אינטלקטואליות וטיפולן אמפתי. המפגשים אף העצימו את חשיבות שיתוף הפעולה בצוות והחשיבות של בניית קשרים בין משפחות וסטודנטים.

מרבית הצוותים המובילים ציינו כי מינון **המפגשים המשותפים** היה מתאים (בקרב הארגונים יש שצינו כי כדאי לקיים יותר מפגשים), וכי המפגשים התקיימו בפורמטים שונים, הן בין היוזמות השונות והן בתוך היוזמות עצמן (קבוצה גדולה, קבוצות קטנות, זוגות, מגוון פורמטים, ועוד). מרבית המובילים ציינו כי **ניתנה למקבלי השירות האפשרות לבחור** במהלך המיזם (12 מתוך 15), למשל ב: הבעת דעות ורצונות לאורך כל תהליך היצירה, מעורבות פעילה בקבלת החלטות, בחירת תכנים, תרומה ליצירת חומרים והבעה עצמית בשלבים השונים.

בבחינת מדד **חשיפת המיזם לקהילה** נמצא כי 9 מתוך 15 מובילי היוזמות הביאו לחשיפת היוזמה ואילו 6 דיווחו כי היוזמה לא נחשפה לציבור. החשיפה נוהלה ברשתות החברתיות, בדפי הבית של בתי הספר לאמנות (כפלטפורמה להגעה לקהל רחב) ובאמצעות יחסי ציבור והפצות כאלו ואחרות בקהילה ולעובדי העירייה. החשיפה התקיימה בחלק מהיוזמות בתחילת המיזם, ובחלק אחר לאורך המיזם או בשלבי סיומו.

האתגרים עמם התמודדו מובילי המיזם בבתי הספר היו מגוונים, למשל: צורך בארגון אפקטיבי, ניהול זמן וסדרי עדיפויות יעילים, התייחסות לדאגות האיכות בתוצרי הפרויקטים, איזון הקצאת זמן בין מפגשים משותפים ונפרדים, אתגרים טכניים (כמו גיוס, תחבורה ומחסומי שפה), מכשולים בירוקרטיים (בעיקר בהקשר של הרשויות), ומורכבות פנימית בניהול צוותים מגוונים של סטודנטים. מובילי המיזם בארגונים המפעילים ציינו אתגרים כגון: קושי למצוא קבוצות משתתפים מאוזנות מבחינה רגשית וחברתית, קשיים תקציביים ולוגיסטיים, סוגיות ארגוניות הקשורות לחלוקת תפקידים, זמינות מוגבלת של מרחב עבודה שקט וחשיבות בניית קשרים חזקים עם מוסדות אקדמיים תוך הגדרת תפקידים ואחריות.

חלק ממובילי היוזמה בבתי הספר סברו **שהתקציבים** שלהם אינם מספקים, במיוחד כאשר הושמטו מרכיבי פרויקט חשובים כמו מגוון פעילויות הפגתיות וחוויתיות להעמקת הקשר והשותפות, בעוד שאחרים מצאו את התקציבים מתאימים. היו כאלה שנעזרו במקורות מימון חיצוניים, כמו תורמים פרטיים.

14 מתוך 15 מובילי המיזם ציינו כי הם **ימליצו לגופים אחרים להפעיל יוזמות דומות**, בשל המשמעות הרבה של המיזם כמקדם אמפתי וכמטפח קשרים וחיבורים בין קבוצות מגוונות של אנשים. לתפיסתם, המיזם פותח צוהר חיובי לקהילה הרחבה יותר ולהגברת מודעות, המיזם הינו חוויה יצירתית, מאתגרת, מעשית ומעצימה, והמיזם מאפשר גישור על פערים בין אוכלוסיות שונות באמצעות שיתוף פעולה אנושי, תרבותי ואמנותי. בדומה לכך, המלצותיהם של מובילי היוזמה בארגונים המפעילים, התמקדו במיזם כיצר סביבה חינוכית מרגשת ומעצימה, במיזם כמטפח ערך של משמעות עבור כל המעורבים, והמיזם כמקדם עשייה חשובה ומבורכת, המעניקה ערך מוסף למשתתפים ולקהילה.

סיכום, המלצות ותובנות

- בזכות מיזם 'זרקור' תוכננו, פותחו והצליחו לצאת לפועל 7 מיזמים מיוחדים ומרגשים בהם פועלים באופן משותף סטודנטים לאמנויות יחד עם אנשים עם מש"ה. המיזמים פזורים בבתי ספר לאמנויות ברחבי הארץ, וכוללים גם מיזם בחברה החרדית ומיזם שמשלב את החברה היהודית והערבית.

- באופן כללי, ממצאי הערכת מיזם 'זרקור' הינם משמעותיים וחיוניים מאוד. על אף האתגר שבפיתוח מיזמים שכאלו, שביעות הרצון היתה גבוהה מאוד כמעט בכל המדדים, תוך תפיסת המיזם כחוויה משמעותית, מלמדת, מעצימה ומרגשת. מעט הנקודות שדורשות התייחסות וחשיבה נוספת בחלק מהמיזמים, נוגעות למפגשי ההכנה, לעיבוי הצוות המלווה את האנשים עם המוגבלויות, למיקום ולתנאים בה מתקיימת הפעילות, לצורך בתאום רב בין מובילי המיזמים בארגונים השונים, ולאתגרים תקציביים.
- דגש מרכזי בפיתוח מיזם זרקור נגע בחשיבות של חשיפת סטודנטים לאומניות לאוכלוסייה עם מוגבלות שכלית, ולחשיפתם ליכולות ולאיכויות של אוכלוסייה זו. ממצאי ההערכה מעידים כי אכן הסטודנטים עברו תהליך משמעותי מאוד, לאורך זמן (כ 20-15 מפגשים), אשר הביא לשינוי תפיסותיהם כלפי אוכלוסיית מש"ה, להפתחה מהיכולות ומהמסוגלות שלהם, וברמה הרחבה יותר להפיכתם של הסטודנטים לאזרחים מודעים יותר, מכילים יותר ואכפתיים יותר לסביבתם.
- מעבר למדדים הספציפיים שנבחנו בהערכה, הממצאים משקפים ומצביעים על כך שהמיזם עורר הנאה והנעה רבה בקרב המשתתפים.
- בחינת מידת השגת מטרות המיזם, כפי שגובשו בתחילתו, מעלה כי כלל מטרות המיזם הושגו, ובמידה ניכרת, פרט למטרה של "נראות ציבורית", קרי, חשיפת המיזם לקהל רחב, שהושגה במידה מועטה ביחס לציפיות. מומלץ לנסות ולקיים חשיבה עם בתי הספר לאמנויות ועם הארגונים המפעילים לגבי אופנים שונים שבהם ניתן לתת תהודה רחבה יותר למיזמים שפותחו ולעשייה המיוחדת והערכית שמתרחשת במסגרתם.
- ניתן לראות כבר בשלב זה אדוות חשובות לפעילות מיזם זרקור, אשר מפורטות חלקן בפרק המסכם של דו"ח הערכה זה.
- אמנות ותרבות הן אינן מותרות, אלא חלק מההוויה של האדם עוד מימים ימימה. אמנות זו דרך ביטוי אישית וקהילתית, המפתחת בין היתר חוסן ויכולות התמודדות והסתגלות, וחשוב לאפשר את העיסוק בה באופן שגרתי גם לאנשים עם מוגבלות.
- לאור הצלחת המיזם, עלה רצון משמעותי להמשיך הפעלתו ואף להרחבתו למקומות נוספים. מכאן שכל המיזמים אשר פותחו והוערכו במסגרת הערכה זו, קיבלו אישור מהקרן לפעול שנה נוספת. לגבי הרחבתו העתידית של המיזם לבתי ספר נוספים, תתקבלנה החלטות על ידי צוות קרן שלם בהמשך.

פרק א' - הקדמה – רקע על המיזם ומטרות ההערכה

קרן שלם, הקרן לפיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) ברשויות המקומיות, פועלת במגוון דרכים להנחת אנשים עם מוגבלות שכלית בכל תחומי החיים בחברה הישראלית, לצורך שילובם ושיפור איכות חייהם וחיי משפחותיהם.

בחודש מאי 2022 יצא קול קורא מטעם קרן שלם, המזמין בתי ספר על-תיכוניים לאמנויות חזותיות ולאמנויות הבמה, המוכרים ע"י המל"ג או משרד התרבות והספורט, להגיש בקשות למענק "זרקור", לפיתוח מיזמים משותפים לסטודנטים ולאנשים עם מוגבלות שכלית המתגוררים בבית המשפחה, לשנה"ל תשפ"ג 2022-2023.

מיזם זה נולד מתוך הרציונל שחשיפה, הסברה והכרות אישית מפחיתים חששות ופחדים, מגבירים אמפטיה, ויכולים לתרום להבנה, להכלה ולהשתלבות של מגוון אוכלוסיות. חשיפת יכולותיהם וכישורונותיהם של אנשים עם מש"ה, ונראותם במרחב הציבורי-הפיזי והווירטואלי, מביאים לידי ביטוי את החברה הישראלית על כל גווניה. בעידן הרשתות החברתיות והפלטפורמות המקוונות שחוללו מהפכה גם בתחום ההסברה והמודעות, ניתן לבצע פעולות רחבות היקף, עם אימפקט משמעותי, בזמן קצר ובמשאבים נמוכים, ולהגיע לקהלי יעד רחבים. לצורך כך, פרסום עשייה משותפת ותיעודה חשובים גם הם.

המטרות שגובשו למיזם עצמו, הן:

- קיום תהליך יצירתי, חוויתי ומעצים של סטודנטים יוצרים יחד עם קבוצת אנשים עם מש"ה, לטובת הכרות הדדית של יכולות אישיות וקבוצתיות.
- קידום שילוב חברתי ונראותם של אנשים עם מוגבלויות בעולם התרבות והאומנויות, גם בהלימה עם אמנת האו"ם.
- חשיפת יכולותיהם וכישוריהם של אנשים עם מש"ה.
- חשיפת אנשים עם מש"ה לכלי ביטוי אומנותיים.
- חשיפת אנשים עם מש"ה ללימודים גבוהים.
- יצירת תוצר סופי משותף בעל נראות ציבורית.

קהל היעד של המיזם כלל הן סטודנטים הלומדים בבתי"ס לאמנויות (לפחות 10 משתתפים בכל בית ספר) והן אנשים עם מש"ה בני 21 ומעלה (כ- 10 משתתפים בכל מיזם), מתוכם לפחות 70% המתגוררים בבית המשפחה. ההשתתפות בפעילות, הן בקרב האנשים עם מש"ה והן עבור הסטודנטים, היא מתוך בחירה (השתתפות הסטודנטים היא במסגרת פעילויות שונות, וביניהן: מסגרת מחויבות חברתית, התנדבות בקהילה, קרדיט לימודי, מלגה, ועוד).

הגשת המיזמים, פיתוחם וביצועם נעשה ע"י בתי"ס לאמנויות אשר הגישו את הבקשה. פיתוחה הראשוני של התוכנית, בשלב וועדת ההיגוי, נעשה בשותפות בתי הספר לאמנויות עם צוות מקרן שלם והפיקוח המחוזי של מנהל

מוגבלויות. כמו כן, הגורם המגיש אחראי ליצירת קשר עם מחלקת הרווחה ברשות המקומית, לצורך חיבור לאוכלוסייה רלוונטית (גורם מפעיל), ולווי מיטבי של המיזם. ההגשות שהתקבלו הן של בתי הספר בשיתוף הרשויות המקומיות.

תכני הפעילויות היו פתוחים לבחירת המגשים, ובלבד שהיתה להם ייתכנות ליישום בתהליך משותף עם אנשים עם מ"ה. התכנית היא בהיקף של תכנית שנתי, אם כי לאחר וועדות ההיגוי ובשל אילוצים שונים הסתבר כי בחלק מהמקומות משך הזמן יהיה כסמסטר אחד.

דרכי הפעולה בתכנית מכוונים לתהליך משותף וחוויתי שהתבצע במגוון דרכים, והוצע על ידי הגורם המגיש. התוצרים שהוגדרו: א. תיעוד ויזואלי מצולם/מוסרט של תהליך העבודה, ו-ב. תוצר משותף בעל נראות ציבורית (כגון: תערוכה, מייצג, סרט, מופע וכד').

בהתאם לתכנון המיזם, מדדי התוצאה שהוגדרו לתום התהליך הם: א. מידת שביעות רצונם של המשתתפים מהמיזם ואחוז נשירה נמוך, ב. חשיפת תהליך העבודה והתוצר במדיה ובפלטפורמות דיגיטליות, ג. תוצר יצירתי, בו שתי הקבוצות באות לידי ביטוי, ד. אפשרות לשכפול ולהפיץ את המיזם, ו-ה. מימוש המיזם עד יולי 2023.

במטרה להעריך את מידת ההצלחה, התרומה ואתגרי המיזם, בוצעה מחקר הערכה מלווה למיזם, אשר תוצאותיו מוצגות במסמך זה.

מטרות הערכה

4. להעריך את התרומה ואת שביעות רצון המשתתפים (סטודנטים ואנשים עם מ"ה) מהפעילות המשותפת.
5. לבחון את תפיסת הצוות המוביל בכל מיזם (מבתי הספר ומהארגונים) לגבי מידת ההצלחה והתרומה של הפעילות, כמו גם לגבי חסמים ואתגרים עימם התמודדו במסגרת המיזם.
6. לבחון האם ובאילו אופנים קיבלו המיזמים תהודה/חשיפה ציבורית.

פרק ב' – מתודולוגיה

א. סוג המחקר

מחקר ההערכה זה שילב בין גישות כמותיות לגישות איכותניות, במטרה להשיג את מטרות ההערכה. החלק האיכותני בא לידי ביטוי בשאלות הפתוחות בשאלונים המובנים. החלק הכמותי בא לידי ביטוי בשאלות סגורות שהוצגו למשתתפי הפעילות ולצוות המוביל בשאלונים שהועברו בסיום הפעילות במיזמים, במטרה ללמוד על מידת הצלחתם של המיזמים.

ב. משתתפי ההערכה

המיזם התקיים בשבעה בתי ספר שנענו לקול הקורא: הפקולטה לאמנויות המכללה האקדמית בית ברל, בצלאל, רימון, בית צבי, מרכז היוצרים, בי"ס אומן לאומנות חזותית לציבור החרדי, ואוניברסיטת תל אביב.

בהערכת המיזם לקחו חלק 4 אוכלוסיות:

- הצוות המוביל בארגונים המפעילים
- הצוות המוביל בבתי הספר לאמנויות
- הסטודנטים של בתי הספר לאמנויות שהשתתפו
- מקבלי שירות עם מש"ה שהשתתפו

להלן מאפייני בתי הספר, הרשות, הארגון המפעיל, האוכלוסייה עם המוגבלות, ותוכן הפעילות (כפי שהוגשה בתוכנית המקורית):

מיקום הפעילות (בית הספר לאמנות)	קהל יעד- אנשים עם מש"ה ומוגבלויות נוספות	רשות מקומית ושותפים נוספים	קהל יעד- סטודנטים	תוכן הפעילות
מרכז אומן המרכז לאמנות ועיצוב לציבור החרדי, ירושלים	נשים עם מש"ה ממועדון חברתי/חוגים במנהל קהילתי נווה חמד	ירושלים	סטודנטיות ללימודי תעודה לאומנות	מפגשי חונכות אישיים וקבוצתיים שיעסקו בתחומי האומנות החזותית, תוכן הפעילות יהיה ע"פ תחומי הלימוד של הסטודנטיות שיבחרו, ותחומי העניין של הנשים עם המש"ה.
בצלאל- האקדמיה לאומנות, ירושלים	אנשים עם מש"ה ממסגרות היום של אלון בירושלים	ירושלים, אלון	סטודנטים לעיצוב ועיצוב תעשייתי	בנפרד- הרצאות לסטודנטים ללמידת תאוריות להבנת מש"ה, בהדרכת אנשי המקצוע מאלון. שילוב תהליכי סינגור והדרכה של האנשים עם מש"ה - Nothing about us without us והנכחתם במפגשים עם הסטודנטים. יחד- מתי זה זמן ואיפה זה מקום? תהליך יצירתי משותף ללמידת מיומנויות רלוונטיות בתחומי האמנות והעיצוב. התאמת השימוש בכלי הביטוי החזותיים לאנשים עם מש"ה.

שיפור יכולת הביטוי וההמשגה באמצעים חזותיים למושגים המופשטים של המרחב והזמן (למשל מיפוי המושגים ע"י מפה אישית, הכנת סדר יום באמצעים חזותיים מגוונים ועוד). מציאת פתרונות להתמצאות בזמן ובמרחב ויצירת פיילוט לשימוש של אנשי מש"ה בהתאמה אישית תוך השתתפות פעילה של המשתתפים עם מש"ה בהתנסויות ובהחלטות.				
הכרות, וחזקת הקשר הקבוצתי. בחירת נושא למופע השנתי והתאמת תכנים. עבודה משותפת של במאי, מנהל מוסיקלי וכוראוגרף מתוך אנשי מקצוע מנוסים העובדים בבית צבי. ניתן מקום ליצירה אישית ויכולות מגוונות של המשתתפים בקבוצה- ריקוד, שירה, סיפורים אישיים ויכולות מיוחדות. מטרת התוכנית לייצר מפגש משמעותי, חברתי ואישי בין כלל המשתתפים בפריקט ויצירת גשר של שיתוף פעולה באמצעות השימוש באמנות התיאטרון.	סטודנטים למשחק, הפקה וכד'	רמת גן	חברי מועדון "רעות" במתנ"ס השיקמה, רמת גן.	בית צבי- ביה"ס לאומניות הבמה, רמת גן
מפגש דו-שבועי משותף לקראת העלאת פרויקט הסיום. יתקיימו מספר ימי חזרות אינטנסיביים. "מעבר לגבול" - מפגשים עם מגוון המורים של בית הספר (משחק, צילום, וידאו ארט, מוזיקה ותנועה). יפעלו בתפיסה הייחודית של המרכז, המבוססת על יצירה רבת תחומית הכוללת חומרים אישיים כחומר גלם לעיבוד אמנותי, אשר תהיה נוכחת כחלק בלתי נפרד מהיצירה עצמה.	סטודנטים בבית הספר	מ.מ. שלומי, עמותת כוכב	אנשים עם מש"ה ממסגרת יום "אלומה" של עמותת כוכב, תושבי הגליל המערבי, יהודים וערבים	מרכז היוצרים- ביה"ס לתיאטרון רב תחומי, שלומי
שלב א- הכנת הסטודנטים למפגשים, שלב ב'- הכרות וחשיפה באמצעות מס' מפגשים בהם ינגנו וישירו יחד, שלב ג'- בניית הרכב מוסיקלי משותף, שלב ד'- מופע מסכם.	סטודנטים למוסיקה	פתח תקווה, אקים, ושק"ל	חברי מועדון אקים פ"ת, וחברי מרכז יום של שק"ל פ"ת	רימון - ביה"ס גבוה למוסיקה, רמת השרון
הרצאות קצרות ונגישות, עבודה בסדנה בציור, פיסול וצילום. עבודה בזוגות ובהמשך עבודה בקבוצה הולכת וגדלה. בסוף הקורס ניצור עבודה משותפת של כל משתתפי הקורס שתוצג כתערוכה.	הסטודנטים לתואר ראשון, שנים ב' ו- ג' הלומדים את כל תחומי האמנות	הרצליה, אלון	מקבלי שירות ממרכזי היום של אלון בהרצליה.	המדרשה- הפקולטה לאמנויות בית ברל, כפר סבא
המשתתפים יתנסו ביצירת תכנים מתוך המפגש באמצעות אימפרוביזציה, תיאטרון פורום, כתיבה משותפת ונטילת אחריות על תהליכי בימוי והפקת אירוע תיאטרוני, כולל חזרות מרכזות ומספר הצגות בקהילה ובקמפוס אוניברסיטת תל אביב.	סטודנטיות לתואר ראשון, החוג לתיאטרון קהילתי	רמלה	חברי מועדון אקים רמלה	אוני' תל אביב - החוג לתיאטרון קהילתי וארטיביזם (אמנות ואקטיביזם)

* בשל חדשנותו של פרויקט זה, כל התוכניות היו נתונות לשינויים אשר התבצעו כחלק מתהליך ההכרות המשותף, ובהתאם ליכולותיהם של האנשים עם מש"ה ורצונותיהם, וכן החלטות משותפות של מנחי התוכנית והמשתתפים.

ג. גיוס השותפים לטובת ההערכה

גיוס השותפים להערכה החל עוד בשלבים מוקדמים שבהם הקרן ציינה בקול הקורא, כי המיזמים ילוו בהערכה, ובכך כבר מראשית הדרך היתה שקיפות לגבי תהליך ההערכה שיתקיים. בנוסף, על מנת להעצים את שיתוף הפעולה גם בהקשר של הערכה, הוחלט כי שאלוני ההערכה אשר מיועדים למילוי בסיום המיזמים הועברו לצוותים המובילים כבר **בשלבים המוקדמים של פעילות המיזם**, תוך בקשה לקבל את חוות דעתם על השאלונים (ניסוח השאלות, רלוונטיות השאלות, האם יש שאלות חסרות/מיותרות, היקף השאלון, ועוד). באופן זה הצוותים נחשפו לקריטריונים לפיהם הוערכו המיזמים, ויצרו תהליך של שקיפות ושיתוף פעולה בגיבוש הגרסה הסופית של השאלונים. כמו כן, הליך זה שימש כפיילוט לכלי המחקר, לא מבחינת איסוף הנתונים אלא מבחינת בדיקת הכלי על ידי השותפים השונים בתהליך.

ד. הסכמה להשתתף בהערכה ושמירה על חיסיון המשתתפים

למשתתפים הוסברה מטרת ההערכה, והובהר להם כי הם אינם מחויבים להשתתף בתהליך ההערכה וכן כי זכותם לפרוש בכל עת מההשתתפות בהערכה. כמו כן, הוסבר למשתתפים בפעילות המיזמים כי אי-השתתפות בהערכה לא תפגום או תשפיע על שום דבר שנוגע אליהם (למשל לשרותים שמקבלים האנשים עם מש"ה או להיבטים אקדמיים של הסטודנטים), כמו גם לא תפגע בהשתתפותם במיזמים. בנוסף, הובהר למשתתפים כי כל המידע שנאסף במהלך ההערכה הינו אנונימי וישמש למטרות ההערכה בלבד, כלומר ישמש אך ורק את המעריכים לצורך הערכת תכנית זו, וכי שמותיהם לא יחשפו ולא יועברו לאף גורם נוסף. כל המשתתפים (+אפוטרופוסים) התבקשו לחתום על טופס הסכמה מדעת להשתתפות בתהליך ההערכה (ראה נספחים 1-3).

ה. כלי ההערכה

בהערכה הנוכחית נעשה שימוש במספר כלים שפותחו על ידי ע"י צוות מכלול (תוך התייעצות וחשיבה עם שותפי ההערכה הנוספים):

1. **שאלון להערכת התכנית - בעיני המשתתפים עם המוגבלות** (ראה נספח 4) – השאלון נועד להערכת התכנית מזווית הראייה של המשתתפים עם המוגבלות, במטרה לעמוד על תחושתם ושביעות רצונם מהפעילות בתכנית. את השאלון מילא האדם עם המוגבלות בסיוע מדריך שהקריא לו את השאלות וכתב את תשובותיו. השאלון נכתב באופן פשוט ומותאם לאנשים עם מש"ה. השאלון כלל: א. שאלות רקע (סוג מוגבלות, רמת מוגבלות, מידת הנוכחות בפעילות), ב. 12 שאלות המתייחסות לפעילות עצמה – הבחירה בפעילות ובתכנים בתוך הפעילות, מידת ההנאה מהפעילות, מה אהבת? מה לא אהבת? מה היה מיוחד/מרגש? מה היה קשה? היכרות עם אנשים חדשים, התייחסות לפעילות המתקיימת בקהילה עצמה (ולא במסגרות שלהם), האם שיתף חברים/משפחה?, האם מעדיף פעילות רק עם אנשים עם מוגבלות או שילוב עם אנשים ללא מוגבלות? והאם ימליץ גם לאחרים להשתתף בפעילות?

2. **שאלון להערכת התכנית - בעיני הסטודנטים** (ראה נספח 5) - השאלון נועד להערכת התכנית מזווית הראייה של הסטודנטים שהשתתפו, במטרה לעמוד על תחושתם, תפיסותיהם ושביעות רצונם מהפעילות בתכנית. השאלון הועבר לסטודנטים באמצעות לינק, למילוי מקוון. השאלון כלל 3 חלקים: חלק א': שאלות רקע (שם ב"ס לאמנויות, מגדר, שנת לימודים, מדוע בחר להשתתף?, היכרות מוקדמת עם אוכלוסייה עם מוגבלות ומידת הנוכחות בפעילות). חלק ב': 21 היגדים בסולם ליקרט לדירוג מידת הסכמה, בין 1 ("כלל לא מסכים"), ל- 5 ("מסכים במידה רבה מאוד"). ההיגדים עסקו הן בשביעות רצון מהפעילות, מהתנאים ומצוות ההדרכה, הן היגדים הנוגעים לשילוב בין האוכלוסיות ולמסוגלות של אנשים עם מוגבלות, הן היגדים הנוגעים לתרומת התכנית, והן היגדים הנוגעים לתפיסות כלפי אוכלוסיית אנשים עם מוגבלויות. חלק ג': שאלות פתוחות העוסקות ב: חשיפתו למסוגלות וליכולות של אנשים עם מוגבלויות, תרומת התכנית עבורו, תיאור המפגש עם אוכלוסיית מש"ה במסגרת התכנית (הקשר שנוצר, מחשבות, תובנות, חוויות), כיצד הם רואים את מקומם/תפקידם במסגרת הפעילות? וקשיים או דברים שיש לשפר בתכנית.

3. **שאלון להערכת התכנית - בעיני הצוותים המובילים** (ראה נספח 6) - השאלון נועד להערכת התכנית מזווית הראייה של מובילי התכניות, הן בבתי הספר לאמנויות והן בארגונים המפעילים. השאלון הועבר למובילי התכניות באמצעות לינק, למילוי מקוון. השאלון כלל 3 חלקים: א. שאלות רקע (ב"ס, תפקיד, מדוע נענו לקול הקורא, המטרה שהוגדרה), ב. שאלות פתוחות הנוגעות למידת ההצלחה של המיזם: מידת השגת המטרות, מידת הצלחת התכנית, תרומה לאנשים עם מוגבלות ולסטודנטים, מידת ההצלחה והתרומה של השילוב בין האוכלוסיות, התייחסות למיזון של המפגשים המשותפים לעומת הנפרדים, פורמט הפעילות (יחידנית/זוגית/קבוצתית), מידת הבחירה של האנשים עם מש"ה, אופן החשיפה לציבור/קהילה, אתגרים וקשיים בהם נתקלו, כיצד התמודדו עם הקשיים? מידת ההתאמה של התקציב, והאם ימליצו גם לגופים אחרים?

1. ניתוח הנתונים

ניתוח הנתונים נעשה בהתאם לאופי המידע. הנתונים הכמותיים נותחו באמצעות הצגת התפלגות שכיחויות של דירוג ההיגדים השונים ושאלות הרקע, וכן באמצעות מדדי סטטיסטיקה תיאורית לתיאור ההתפלגויות. בהערכה זו לא נעשה שימוש במדדי סטטיסטיקה היסקית. מהימנות המדדים שהוערכו באמצעות ההיגדים סגורים חושבה באמצעות אלפא של קרונברך ונמצאה טובה מאוד (גבוהה מ- 0.8).

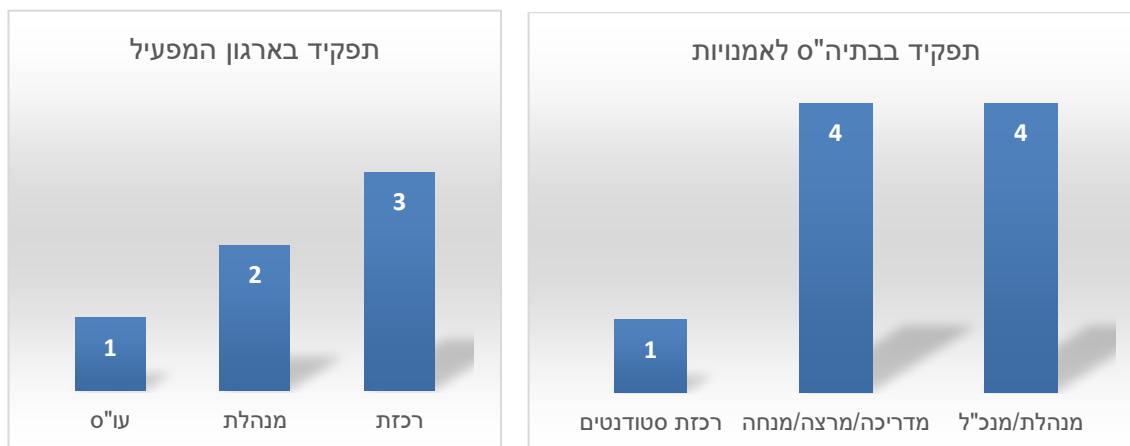
הנתונים האיכותניים נותחו באמצעות שיטות לניתוח איכותני, וזאת באמצעות ניתוח תוכן קטגוריאלי והוצאת תמות מרכזיות, ביחד עם מתן חשיבות ודגש גם למידע שנמצא בשכיחות נמוכה, אולם יש בו חידוש, הארה, חוויה אישית, תובנה או התייחסות מעניינת ללמידה.

פרק ג' - ממצאים

ממצאי ההערכה – מנקודת המבט של מובילי היוזמות (בבתי הספר הגבוהים לאמנויות ובארגונים המפעילים)

15 ממובילי היוזמות השיבו על "שאלון למובילי המיזם", מתוכם 9 ממובילי היוזמות בבתי הספר לאמנות, ו-6 ממובילי היוזמות בארגונים המפעילים.

התרשימים הבאים מציגים את **התפקידים של המשיבים**, כאשר התרשים מימין מתייחס למובילי היוזמות בבתי הספר לאמנויות והתרשים משמאל מציג מתייחס למובילי היוזמות בארגונים המפעילים:

ראשית, נשאלו מובילי היוזמה בבתי הספר **"מדוע בחרו להיענות לקול הקורא של מיזם 'זרקור'?"** ואילו מובילי היוזמה בארגונים המפעילים נשאלו **"מדוע בחרו להצטרף למיזם?"**. להלן תשובותיהם:

ציטוטי המשיבים	
מובילי היוזמה בבתי הספר (n=8)	מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=6)
"ניסיון ופעילות שנים רבות בשת"פ עם אנשים עם צרכים מיוחדים"	"בגלל החשיבות במפגש בין האנשים עם מוגבלויות עם הסטודנטים בבצלאל וחשיפתם לאקדמיה"
"בחרנו להיענות לקול הקורא בשל התמיכה וההעצמה שהוא מעניק לקשר שבין אקדמיה לשטח, ולחיצוק משולש השותפות: אקדמיה, רשות מקומית וקהילה חד זהותית ספציפית"	"המיזם נראה מעניין ובעיקר העצמה והתפתחות אישית, הנאה רבה, יציאה מהשגרה, גיוון והעשרה בפעילויות. הכרות עם עולם התיאטרון המיוחד שמרכז כמה סוגי אומנויות"
"הקול הקורא עונה במדויק על החזון של רימון – יצירת אימפקט משמעותי בקהילה באמצעות מוזיקה. אנחנו עובדים עם אוכלוסיות רבות, וזו הייתה עבורנו הזדמנות ראשונה להיחשף ולעבוד גם עם אוכלוסיית בוגרים עם מש"ה אותה לא הכרנו קודם לכן"	"המיזם מתקיים כבר מספר שנים עוד לפני תחילתו של מיזם זרקור. הכוונה הייתה לפתח תכנית מעצימה עבור אוכלוסיית מש"ה בעיר רמת גן ולאפשר חשיפה בעיר של אוכלוסייה זו באמצעות העלאת מופעים מדי שנה. היוזמה הייתה משותפת של בית צבי וצוות המחלקה"
"במשך שנים אנו עובדים בפרויקטים שונים בתיאטרון ובבית הספר עם אוכלוסיות שונות (ביניהם גם אנשים עם מש"ה) הן בחוץ במסגרות השונות והן אצלנו בכנסים ומיזמים שונים המשלבים בין אוכלוסיות והיה אך טבעי להיענות למיזם 'זרקור' אשר מהווה בעינינו המשך ישיר לעבודתנו בעבר"	"כי אנחנו חושבים שפיתוח יכולות של החברים בנושא השירה והכישורים החברתיים יעצים את יכולותיהם לתפקד בחברה הנורמטיבית. ומנגד אנחנו המתנדבים באקו"ם מבקשים לצאת לקהילה עם החברים ולאפשר לקהילה להכיר את האנשים עם המוגבלות השכלית על כישוריהם האחרים ולפעול איתם בהתאם לכך"

"אנו רואים חשיבות עליונה להשתלבות של אנשים עם מוגבלות באקדמיה"	"זיהינו בקול הקורא הזדמנות מצוינת לקיים את הקורס. בלעדי התמיכה של קרן שלם לא היה מתקיים השנה"
"לקדם את האוכלוסייה שלנו"	"עסקתי בעבר בפרויקטים של הנגשת אמנות לבעלי מוגבלות שכלית והרגשתי שהמפגש שקורס כזה יקיים יהיה משמעותי מאוד לכל המשתתפים"
	"פרויקט מעניין וייחודי עם הכרות של אוכלוסייה מיוחדת ובמקביל קבלת מלגה לסטודנטים באופן ייחודי ומקורי, כך של האוכלוסיות תורמות ונתרמות "
	"בית צבי – בית הספר לאומנויות הבמה, לקח על עצמו להקים מחלקת חינוך, אשר אמונה על קשרי הסטודנטים עם העולם שנמצא מחוץ לכותלי הכיתה שלהם. בעזרת קרן שלם, הפרויקט המשותף עם מועדון "רעות" העניק הזדמנות מיוחדת, להפגיש בין סטודנטים שנה א' לבין אוכלוסייה בעלת מוגבלויות שונות . רוב הסטודנטים אינם חשופים לאוכלוסיות ייחודיות אלו ומפגשים שכאלו מרחיבים את עולמם האנושי-תרבותי, ובעיקר מחזקים את התפיסה כי אמן, כל אמן, חייב לקחת את ההשראה שלו בעולם שמחוץ לו "

מובילי היוזמה בבתי הספר ציינו מגוון סיבות להיענות לקול הקורא, כגון: הניסיון שיש להם במיזמים דומים, אפשרות מתן מלגות לסטודנטים, שילוב בין האוכלוסיות שמאפשר לתרום ולהיתרם, חיזוק הקשר בין האקדמיה לשטח ולמשולש אקדמיה-רשות-קהילה, הנגשת אמנויות לאוכלוסיות עם מוגבלות, יצירת אימפקט בקהילה באמצעות האמנויות, חשיפה של הסטודנטים לאנשים עם מוגבלויות והרחבת עולמם האנושי-תרבותי, עיצוב תפיסותיהם של הסטודנטים, ועוד. מובילי היוזמה בארגונים המפעילים הדגישו בעיקר את חשיבות המיזם בהעצמת האנשים עם המוגבלות ובמפגש שביניהם לבין הסטודנטים והאקדמיה.

השגת מטרות ותרומת המיזם

מובילי היוזמות (בבתי הספר לאמנויות ובארגונים המפעילים) נשאלו לגבי **המטרות שהגדירו לעצמם בכניסה למיזם "זרקור"**. להלן ציטוטים של תשובותיהם:

ציטוטי המשיבים	
מובילי היוזמה בבתי הספר (n=8)	מובילי היוזמה בארגונים המפעילים (n=5)
"אלו מטרות הקורס שהוגדרו: 1. היכרות הדדית של הסטודנטיות. יום של בצלאל ושל אלווין - פיתוח אמצעים להיכרות הדדית. 2. שימוש בכלים חזותיים ומיומנויות מתחומי האמנות והעיצוב להגברת יכולות העצמאות, הביטחון, הניידות ושיפור חיי היום יום של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (הסטודנטים של אלווין). 3. יצירת חוויה והעצמה משותפת ומשמעותית לסטודנטיות. יום בפרויקט תוך כדי עבודה ויצירה משותפת בדיאלוג מתמיד. 4. התנסות בתהליך עיצוב משותף Co-Design ושיטות מחקר בתחום עיצוב מבוסס משתמש (User Centered Design). 5. התנסות בעבודה בצוותים עם קבוצת האנשים עם המוגבלויות , כמו גם במציאת פתרונות להבנת הזמן והמרחב תוך שימוש בכלים חזותיים וטכנולוגיים (בין אם דיגיטליים ובין אם אנלוגיים). 6. שימוש במיומנויות הקיימות ואלו שירכשו כדי לפתור בעיות, לחולל שינוי ולשפר את תנאי חייהם של אוכלוסיות בעלות לקויות ומוגבלויות . 7. חשיפת יכולותיהם וכישוריהם של אנשים עם מש"ה בדגש על יכולות אמנותיות ועיצוביות. 8. הנכחה של היכולות והכוחות של האנשים עם מש"ה בתודעה ובמרחב הציבורי ע"י הצגת התהליך ותוצריו"	" יציאה קבועה ממרכז היום לקהילה , לאפשר למקבלי השירות השתלבות ולימודים באקדמיה , למידה משותפת עם סטודנטים, לאפשר לקהילת הסטודנטים להכיר יותר אוב' אנשים עם מוגבלות בזכות החשיפה והלמידה המשותפת, גיבוש קבוצתי, לאפשר לאנשי צוות גם יציאה מהשגרה והשתלבות בפרויקט ייחודי "

"העצמה והתפתחות של המשתתפים"	"המיזם שהוצע נעשה על ידנו שנים רבות בשיתוף אגף הרווחה והמיזם פועל עפ"י עקרונות אלה"
"המטרה היא- העצמה והסברה"	"מתן הזדמנות מיוחדת לסטודנטים חשיפה לאוכלוסייה מיוחדת וניסיון פרקטי בשטח של הוראת האמנות, מלגת לימודים לא סטנדרטית עם הרבה ניתנה וחסד הדדי לשתי האוכלוסיות"
"פיתוח כישורים מוזיקליים אצל החברים ומתן אפשרות לסטודנטים להיחשף לאוכלוסיית המוגבלים בשכלם"	"הבניית דרכים חדשות של יצירה אישית ומשותפת, בניית שייכות קבוצתית וקהילתית באמצעות עשייה אמנותית"
"מטרה ראשונה היא שיח מיטיב של מקבלי השרות שלנו והסטודנטים בבצלאל וכמובן המפגש שלהם עם האומנות"	"חינוך, לימוד והתנסות של הסטודנטים/ות בעבודה אמנותית, תיאטרית ואקטיביסטית בשטח/בקהילה, תוך העצמה, רה-הומניזציה וסנסטיזציה של כלל המשתתפים/ות בפרויקט ל"אחר" - האינדיבידואלי והקולקטיבי. זאת לצד חיזוק הסולידריות עם אוכלוסיות מוחלשות בחברה והעלאת המודעות ביחס לצרכים מיוחדים של אוכלוסיות מיוחדות"
	"מכיוון שאני פועלת מטעם המכללה המטרה הייתה קודם כל לאפשר לסטודנטיות חוויה משמעותית ומלמדת שלא הייתה מתאפשרת אילולא הפרויקט"
	"רצינו ליצור מופע משותף עם הסטודנטים/יות של רימון והחברות והחברים עם המש"ה"
	"חשיפת הסטודנטים של בית צבי לאוכלוסיית משתתפי מועדון "רעות" נעשתה מתוך מחשבה לחשוף שחקנים צעירים לעולם שפחות מכירים ובכך להעשיר את עולמן של שתי האוכלוסיות"

ניתן לראות כי המטרות שהגדירו לעצמם מובילי היוזמה בבתי הספר התמקדו בעיקר ב: היכרות הדדית בין האוכלוסיות, יצירת חוויה והעצמה משותפת ומשמעותית, חשיפה והתנסות בעבודה בצוותים עם קבוצת האנשים עם המוגבלויות, ורצון לחולל שינוי ולשפר את תנאי חייהם של אוכלוסיות עם מוגבלויות. המטרות שהוצגו בקרב מובילי המיזם בארגונים המפעילים נגעו בעיקר ב: קידום שיח מיטיב, העצמה והתפתחות האנשים עם המוגבלויות, הסברה, פיתוח כישורים אמנותיים ומוזיקליים, מפגש עם האקדמיה, הפוגה וגיבוש קבוצתי. כאשר נשאלו מובילי היוזמות (הן באקדמיה והן בארגונים המפעילים) לגבי **מידת השגת המטרות**, כולם השיבו כי הם מרגישים שהשיגו את מטרותם במידה רבה (הדרגה הגבוהה ביותר). להלן הממצאים המצביעים על כך:

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2 מועטה	3 בינונית	4 במידה רבה	ממוצע
באיזו מידה הושגה מטרתכם?	מובילים בבתי"ס לאמנויות N=9				9	4
	מובילים בארגונים המפעילים N=6				6	4

כאשר נשאלו מובילי היוזמות (הן באקדמיה והן בארגונים המפעילים) לגבי **מידת ההצלחה של המיזם**, מרביתם (12 מתוך 15) ציינו כי המיזם היה **מוצלח מאוד**. להלן הממצאים:

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2 מועטה	3 בינונית	4 במידה רבה	ממוצע
מה הייתה מידת ההצלחה של המיזם?	מובילים בבתי"ס לאמנויות N=9			1	8	3.9
	מובילים בארגונים המפעילים N=6			2	4	3.6

להלן תשובותיהם של מובילי היוזמות ביחס לשאלה **"מהי תרומת המיזם לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות שהשתתפה בו?"**:

תרומתו של המיזם לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות שהשתתפו	
ציטוטי המשיבים:	
מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=4)	מובילי היוזמה בבתי הספר (n=9)
"מקבלי השרות שלנו נתרמו מאוד מן המיזם: החשיפה להווי האקדמאי, לסטודנטים מבצלאל ולימודי האומנות"	"הזדמנות לאנשים עם מוגבלות להכיר את עולם התיאטרון ולהביא לידי ביטוי כישרונות שלהם וליצור קשרים מקצועיים עם סטודנטים למשחק"
"חשיפה אל עולם התיאטרון העשיר אותם וסיפק הנאה וחדוות יצירה. חשוב שרואים ומכבדים אותם כפי שכל אדם רוצה שיעשו עבורו. והמיזם היה מאוד מכבד, מלמד ומשמעותי עבורם. האפשרות לאנשים בפריפריה להיחשף למיזם תרבותי שכזה חשוב לאין ארוך"	"על פי מה ששמענו מהמשתתפים ולפי מה שאנו חווים בעצמינו התרומה המרכזית הייתה לקחת חלק מוביל בתוך תהליך יצירה במרחב מאפשר ומקצועי. להביא את הביטוי האישי והייחודי של כל אחד בתוך קבוצת היוצרים. או במילותיהם: "הרגשנו משפחה, אשמה לבוא שוב"
"פיתוח יכולות מוזיקליות והקניית הרגלים של התנהגות נורמטיבית"	"תחושת העצמה ושוויון הזדמנויות גם אני יכול, אני מגיע לבי"ס גבוה לאמנות כשווה בין שווים"
"התוכנית אפשרה להם יציאה קבועה ממרכז היום לקהילה, גיוון בפעילויות ויציאה מהשגרה, משהו לצפות לו מידי שבוע, גאווה שהם לומדים באקדמיה, ממשקים עם הקהילה ועם סטודנטים מן המניין, התגבשה קבוצה של משתתפים והם נתרמו גם מבחינה חברתית, נהנו משיבה והפסקות ומקנייה בקפיטריה"	"אני מאמינה שהתרומה הייתה מגוונת ושונה בין משתתף למשתתף. נוצרו מערכות יחסים רבות בין משתתפים שונים שלא הכירו זה את זה קודם לכן (בתוך קבוצת בעלי המוגבלות ובינם לבין סטודנטיות) והוצגה בסוף תערוכה שניתן היה להתגאות זה. העבודות שנוצרו יחדיו במהלך הקורס הצטברו ליצירה של משהו גדול ומשמעותי"
	"תרומה גדולה ראינו כיצד הם זוכים לחוות חוויה סטודנטילית בהגעתם לבצלאל בכל שבוע"
	"תרומה יוצאת מהכלל משולבת: בהעצמה ובתפישה עצמית, בגיבוש הקבוצה עצמה והקהילה העוטפת, וגם באפשרות הנורמליזציה והשילוב שלה בחברה הנורמטיבית."
	"שיתוף בין שוות יוצרות בצורה חברתית, מביאות את יכולותיהן לידי ביטוי ברמה גבוהה ועם סיפוק רב, חשיפת קשרים מעבר למעגל הקבוע שלהן"
	"להבנתי הם חיכו מאוד למפגשים, ונוצר קשר מאוד מיוחד בינם לבין הסטודנטים שלנו. חלקם פתאום היו מובנים בשירה, על אף שלא מובנים בדיבור וזה מרגש לכשעצמו"
	"על פי ניסיונו בעבר, תרומתו של המיזם לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות, ניכרת כבר מהמפגשים הראשונים בינם לבין הסטודנטים. למעשה, זהו מפגש בלתי אמצעי בין אנשים. בזמן היצירה המשותפת למוגבלות אין מקום ואפשר, ולו לזמן קצר, לשכוח ממנה ורק לשיר"

מתשובותיהם של מובילי היוזמה בבתי הספר ניתן ללמוד כי תרומתו של המיזם לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות נסובה סביב: הזדמנות להכיר את עולם התיאטרון, חוויה של להיות סטודנט, קבלת תחושת העצמה ושוויון הזדמנויות, אפשרות לביטוי אישי וייחודי בתוך קבוצת היוצרים והרחבת המנעד האנושי-תרבותי. כמו כן, מתשובותיהם של המובילים בארגונים המפעילים ניתן ללמוד כי התרומה שהם רואים היא ב: חשיפה להווי האקדמאי, חשיפה אל עולם התיאטרון והאומנות, גיוון בפעילויות, יציאה מהשגרה ותרומה מבחינה חברתית.

במקביל, להלן תשובותיהם של מובילי היוזמות ביחס לשאלת **תרומת המיזם לאוכלוסיית הסטודנטים** שהשתתפה בו:

תרומתו של המיזם לאוכלוסיית הסטודנטים שהשתתפו	
ציטוטי המשיבים:	
מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=4)	מובילי היוזמה בבתי הספר (n=9)
"שבירת סטיגמות, חלקם לעולם פגשו באנשים עם מוגבלויות וזה תרם להם מאוד להבין את עולמם ואת החיים שלהם"	"הסטודנטים נפגשו עם הקשיים שלהם עצמם, הרחיבו את יכולת ההתבוננות על האחר והצליחו להוריד חסמים שנבנו במהלך השנים כלפי אוכלוסיות אלו. הם נחשפו לראשונה לעבודה של תהליך יצירה משותף מסוג זה. נוצרו קשרים חבריים עמוקים בין המשתתפים "
"הכרות עם אנשים שונים ומאוד מיוחדים. החיבור ביניהם היה מדהים. המיזם מאוד העשיר את הסטודנטים הן בפן האישי והן בפן המקצועי"	"למיזם מגוון תרומות ולא אחת: למידה מתודית של שלבי העבודה האמנותית בקהילה, התנסות חווייתית והמשגה של פרקי ושלבי העבודה , התנסות במגוון תפקידים בקבוצה יוצרת - כולל תפקידי הפקה, פיתוח יכולות בין אישיות ובין קבוצתיות, למידה הנחיה והוראה והתאמתן למאפייני אוכלוסייה ספציפית עוד, ועוד"
"הסטודנטים גילו בתוכם יכולות הוראה והכלה של אוכלוסייה מוגבלת מה שלא התאפשר להם קודם לכן"	"בעיני סטודנטים שהתמסרו לתהליך עברו שינוי תודעתי בכל הקשור למש"ה. הם בהתחלה חששו, והיום חלקם מתחננים להמשיך בפעילות שם בשנה הבאה כי התאהבו לדבריהם בחברות והחברים. הם גם קיבלו פרופורציות לדבריהם, על מה חשוב בחיים"
"המיזם אפשר לסטודנטים להיחשף ולהכיר אנשים עם מוגבלות, בזכות החשיפה והלמידה המשותפת חסמים הוסרו וחששות פגו, ניכרו שינויים משמעותיים שהסטודנטים עברו מתחילת הפרויקט ועד סופו (חלקם בהתחלה ממש נרתעו ובסיום חיבוקים ודמעות)"	"קבוצות בהם משתתפים בעלי מוגבלות שכלית מתאפיינות בקבלה של כלל חברי הקבוצה. הן מאפשרות לכלל המשתתפים להיות עצמם ולבוא לכלל ביטוי . זה יכול להרגיש לפעמים כמו הסרה של עול כבד מהגב אחרי שכבר שכחת שהוא שם, עול חברתי של הפחד שלא יקבלו אותך. עול שהסטודנט נאלץ לשאת עימו במשך רוב זמן שהותו במוסד האקדמי, מה שגורם לו להתאמץ להיראות חכם, יפה ומוצלח. בעלי מוגבלות שכלית נכונים יותר, בהכללה, לקבל אותנו כפי שאנחנו וזה מאפשר לנו לתת לצדדים היפים יותר בעצמנו לבוא לידי ביטוי. מפגש מסוג זה מחזק את האמונה בעצמי ואת היכולת של הסטודנט להיטיב עם עצמו ועם סביבתו"
"נתן לסטודנטיות ביטחון להדריך"	" העצמה הדדית וכן משחק עם פרטנרים לא מקצועיים"
	"תרומתו העיקרית הייתה החשיפה והיכרות ההדדית בין הסטודנטים של בצלאל ושל אלון. כמו כן, למדו הסטודנטים על האתגרים של האנשים המיוחדים בהקשרים של התמצאות בזמן ומרחב"
	" הכרות מעמיקה עם אוכלוסיית מש"ה , ונגישות לאוכלוסייה זו"
	" מביא את הסטודנטיות מיצירה רעיונית וכלים אבסטרקטים לרדת לשטח ולהתנסות בפועל גם מבחינה מעשית וגם אפשרויות שונות של יצירה שלא היו נרכשות אם לא המיזם הזה"
	"סטודנטים בשנות ה-20 המוקדמות לחייהם עדיין לא "מבושלים". באופן טבעי, ניסיונם בחיים (של רובם) אינו כולל מפגשים עם אוכלוסיות בעלות מוגבלות. המיזם מאפשר להם לצאת מהמסגרת הרגילה שלהם, ובמידה רבה מ"הפופיק" של עצמם. הם מרחיבים את המנעד האנושי-תרבותי , ובכך מעמיקים את הסתכלותם על העולם שמחוץ להם. המיזם מלמד אותם שיעור חשוב באמנות – כדי להיות אמן טוב, עליך להסתכל היטב על העולם שמסביבך"

מתשובותיהם של מובילי היוזמה בבתי הספר ניתן ללמוד כי **תרומתו של המיזם לאוכלוסיית הסטודנטים** נסובה סביב: העצמה הדדית, הרחבת המנעד האנושי-תרבותי, חשיפה, היכרות, נגישות והורדת חסמים, התנסות מעשית ופיתוח יכולות בין-אישיות ובין-קבוצתיות. כמו כן, מתשובותיהם של המובילים בארגונים המפעילים ניתן ללמוד כי התרומה שהם רואים היא ב: חשיפה, היכרות, שבירת חסמים וסטיגמות, ויכולות הוראה והכלה של אוכלוסייה מגוונת.

בשאלת **מידת ההצלחה של המיזם לחבר בין שתי האוכלוסיות (עם וללא מוגבלות)**, הרגישו מרבית מובילי היוזמות בארגונים המפעילים ובבתי הספר לאמנויות (13 מתוך 15) כי המיזם עשה זו בצורה טובה מאוד. להלן הממצאים המצביעים על כך:

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2 מועטה	3 בינונית	4 במידה רבה	מומצע
באיזו מידה הצליח המיזם לחבר בין שתי האוכלוסיות (עם/ללא מוגבלות)?	מובילים בבתי"ס לאמנויות N=9			2	7	3.8
	מובילים בארגונים המפעילים N=6				6	4

בהמשך לשאלת ההצלחה לשלב בין שתי האוכלוסיות, התבקשו מובילי היוזמות לתת **דוגמאות לתרומת השילוב** במסגרת המיזם, ולהלן תשובותיהם:

תרומת השילוב בין האוכלוסיות	
ציטוטי המשיבים	
מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=5)	מובילי היוזמה בבתי הספר (n=9)
"ההתרגשות הגבוהה במסיבת הסיום ומפגש הפרידה העיד על הקשר המיוחד שנוצר בין האוכלוסיות"	"פעילות שנתית שנותנת הזדמנות לסטודנטים ולחברי מועדון להכיר ולפעול ביחד "
"החברים למדו מהסטודנטים, תוך כדי חיקוי התנהגויות נורמטיביות (חברתיות ומוזיקליות). הסטודנטים פיתחו יכולות שירה וכישורים מוזיקליים אצל החברים ובד בבד גם התייחסות למקומם של החברים האחרים בקבוצה. הם נדרשו לשיר בהרכבים מגוונים (סולו, בזוג או במקלה) שלימדו אותם לתת מקום ולהתחשב בחברים האחרים שהקבוצה. הסטודנטים חיפשו מילים ברמת ההבנה של החברים וכך הסבירו לחברים את משמעות המילים והרעיונות שהיו בשיר וזה הקל מאוד על החברים לבטא את מילות השירים במדויק"	"עצם העובדה ששתי האוכלוסיות נפגשו על בסיס שבועי אפשרה לייצר תשתית לפתיחות והיכרות, מעמיקה יותר או פחות, תלוי באנשים כמובן. היכרות זו הייתה מבוססת על יצירה וממוסגרת ככזו . כך למדו האנשים המיוחדים על עיצוב ואמנות דרך הסיפורים של הסטודנטים ודרך הביקורים במחלקות השונות של בצלאל ובסדנאות שהיו זמינות. הסטודנטים של בצלאל למדו לתקשר בצורה שונה וחדשה להם. ראינו כיצד החשש נעלם והבטחון נבנה . מתוך כך השתכללה התקשורת - תקשורת שהתחילה בפישוט לשוני מודגש התרכבה ונהיתה מורכבת יותר ככל שהתקדם הקורס והסטודנטים הבינו שרמת השיחה יכולה לעלות ולהעמיק"
"הכרות מעמיקה וחישיפה של קבוצת הסטודנטים ליכולות והקשיים של האוכלוסייה"	"עצם המפגשים המשותפים והלמידה המשותפת העצימו את שתי האוכלוסיות , ההנחיה ע"י מורה מקצועית שליוותה את הפרויקט נתנה העצמה ושוויון בין כולם"
"כל מה שפורט בסעיפים הקודמים. המיזם הוא דרך מדהימה לדעתי לאפשר חיבור בין אוכלוסיות"	" חישיפה של 2 אוכלוסיות אחת לשנייה, הבנת הצרכים, פתיחת הלב הכלה וקבלה של השונה ממך "
"בהתחלה היה קשה, אחר כך התחברו אחת לשנייה"	"מניח שהרחבה ודוגמאות קונקרטיות יינתנו על ידי נחה והמשתתפות"
	"כולם עבדו יחד. הצליחו להכיר ולהתחבר מעבר למילים כאשר שפת היצירה מאחדת ביניהם . הצורך להסביר במספר שפות ובדרכים שונות תרם למצוא צורות תקשורת לא מילוליות אשר אפשרו למשתתפים להרחיב את דרכי המבע שלהם . נוצר תהליך למידה משותף אשר מצליח לשאול את השאלות הכי בסיסיות וראשוניות"
	"אני חושבת שבהסתכלות על מטרת הפרויקט - חיבור לצורך מופע משותף, אכן הייתה הצלחה. אבל האם יכול להיווצר חיבור שאינו קשור למלגה ויכול להיות מעבר? הזמן יגיד. הלוואי. אני חושבת

	שחשוב שהסטודנטים יחשפו למגוון רב ככל האפשר של אוכלוסיות, כי זה יהפוך אותם לאנשים רגישים יותר, ומוזיקאים טובים יותר – כי הם פתאום מבינים שהמוזיקה היא כלי גישור אדיר בתקשורת ולא חשוב עם איזו מוגבלות מתמודדים. עבור החברות והחברים אני מאמינה שזה ממש חשוב לפגוש אוכלוסיית סטודנטים צעירים ולגלות בעצמם דרכי ביטוי נוספות, מעולם הבמה"
	"השילוב בין האוכלוסיות תורם לשתייה. בעלי המוגבלויות נכנסים לעולם של במה, זרקורים, מוזיקה, כוריאוגרפיה. הם חלק מהיצירה שסופה בהצגת סיום הפרויקט. הסטודנטים מהווים מעין "מדריכים" לשותפיהם בתוקף היותם הצד המנוסה על הבמה. שתי האוכלוסיות מועצמות, כל אחת בדרכה, ובוודאי שתייה ביחד"

הדוגמאות לתרומת השילוב בין האוכלוסיות, שהציגו מובילי היוזמות בבתי הספר לאומניות, מצביעות על היווצרותה של תשתית לפתיחות והיכרות דרך האינטראקציות הקבועות בין שתי הקבוצות, וכן על ההעצמה והשוויון שנגזרו מהמפגשים המשותפים ומהליווי המקצועי. כמו כן, הם הצביעו על הערך של חשיפה לאוכלוסיות שונות לטובת צמיחה אישית, ועל הפוטנציאל של עיסוק באומנות ככלי רב עוצמה ביצירת תקשורת. הדוגמאות של מובילי היוזמות בארגונים המפעילים התמקדו בפיתוח קשר מיוחד בין האוכלוסיות, באמצעות התנסויות ולמידה משותפת, כמו גם בצמיחה הדדית במיומנויות תקשורת והתנהגות חברתית דרך המוזיקה. בנוסף, הם הצביעו על החשיבות של תקשורת, מילולית ולא מילולית, כאמצעי לטיפול קשר.

מפגשי ההכנה

- כאשר נשאלו מובילי המיזם (בבתי הספר ובארגונים) **"האם התקיימו לסטודנטים ולאוכלוסייה עם מוגבלות מפגשי הכנה לקראת המפגשים המשותפים?"**, כולם ציינו **"כן"**.
- ביחס לשאלת כמות מפגשי ההכנה, נשאלו המובילים **"כמה מפגשי הכנה היו, האם הכמות היתה מספקת (במידה ולא, כמה מפגשי הכנה כדאי שיהיו ובאילו שלבים של התהליך?)"**. מובילי היוזמות השיבו את התשובות הבאות:

כמות מפגשי ההכנה	
ציטוטי המשיבים:	
מובילי היוזמה בבתי הספר (n=8)	מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=5)
"לדעתי הכמות הייתה מספקת. ואין כמו המפגשים המשותפים בפועל. הן הם שנתנו את הטון"	"אני חושבת שעוד שני מפגשי הכנה היו תורמים מאוד"
"קיימנו מפגשי הכנה לשתי הקבוצות והן לצוות ההוראה מפגשים אלו היו חשובים ומספקים. בנוסף לפני כל מפגש קיימנו מפגש הכוונה מדויקת למורים השונים. מפגשים אלו היו חשובים מאוד לחיבור צוות המורים לתהליך כולו. ייתכן שהיה נכון למצוא דרכים נוספות להביא את תוצרי המפגשים לתוך תהליכי הלמידה המקבילים בשאר שיעורי בית הספר"	"ההכנה הייתה נכונה ומספקת. כמובן שהליווי של המדריכה מאלומה סיפקה ביטחון ואפשרה עבודה חופשית"
"היה ניתן לתת יותר מפגשי הכנה לסטודנטים, להעשיר בתכנים רלוונטיים ואקדמיים שיוכלו לתמוך בפעילות במסגרת הקורס התקיימו רק שני מפגשי הכנה לפני תחילת הפעילות המשותפת (כאשר אחד מהם התקיים באלווין ובו כבר נפגשו שתי האוכלוסיות אך ללא עבודה משותפת). במהלך הקורס ניתנה תמיכה נקודתית אבל יש צורך לדייק את ההכנה בפעמים הבאות"	"מדובר בפרויקט שרץ כבר מספר שנים, המשתתפים ברובם כבר נמצאים לא פעם ראשונה ואין ספק שהם מאוד מוכנים ויודעים לקראת מה הם הולכים. לסטודנטים עשינו מפגש פתיחת שנה, ומפגש אמצע. האוניברסיטה עושה גם את ההכנה והגיוס שלה עוד לפני הגעתם למועדון"

"לדעתי מפגשי ההכנה מהווים רק שלב ראשון. חשוב שהרכז יהיה נוכח בשלושת המפגשים הראשונים של הסטודנטים והחברים כדי לגשר בין הסטודנטים וחברי הקבוצה. יכיר ביניהם וידאג שתהיה לסטודנטים שפה משותפת עם חברי הקבוצה. ואז אם לדעת הרכז והסטודנטים יש קשר אמיתי וטוב בין הסטודנטים וחברי הקבוצה הם יכולים להמשיך בפעילות בלי עזרה מבחוץ"	"היה מפגש מקדים לסטודנטים שהתעניינו בפרויקט, עם אסתר אבני שהייתה אז יו"ר אקים פ"ת, ועם הדר לנדאו מנהלת תעסוקת היום של שקל פ"ת. • היו שני מפגשי זום עם עופרה כהן המלווה המקצועית. • בנוסף הכנסנו שני מפגשים על אוכלוסייה עם מש"ה לקורס "מוסיקאי בקהילה" אותו עוברים המלגאים בשנתם הראשונה במלגת הקהילה. מפגש אחד עם עופרה, ובו גם פגשו חברה עם מש"ה שניגנה בחליל והודרכה על ידי עופרה – רצינו להראות להם איך עובדים עם מישהי עם מש"ה. ובמפגש אחר הם פגשו את הדר משק"ל ששברה להם מיתוסים על האוכלוסייה. • בשטח עצמו – אני חושבת שבשקל נתנו לסטודנטים כלים טובים יותר. • סך הכל אני חושבת שההכנות היו טובות, אך שאין טוב מקפיצה למים כי שם הלמידה האמיתית התרחשה. לא חושבת שצריך הרבה מפגשים בנפרד – דווקא כי הרעיון הוא שוויוניות. אבל כן חשוב אולי לעשות פגישת וונטילציה אחת לחודש עם הסטודנטים – כי יכולות להיות להם שאלות/תהיות/תובנות מהשטח שכדאי שיאזכרו"
"הספיק"	"כן"
	"הפרויקט היה שנתי, כולל חופשת הסמסטר והסטודנטיות זכו להכנה גם בקורסים הנוספים והמשלימים לפרויקט שלקחו"
	"היה מפגש הכנה אחד. לדעתי זה היה מספק"
	"היה מספיק, הוחלט שהלמידה תהיה משותפת והלימוד הוא תוך כדי השיעור כאשר הסטודנטיות תופסות את הנושא מיד ובמידה הצורך המדריכה בשטח במשך כל המפגש להכיל את הקורה"

מובילי היוזמה בבתי ספר הביעו דעות מעורבות בנוגע לכמות המספקת של מפגשי הכנה. חלקם סברו שהמפגשים הקיימים מתאימים, וסיפרו על החשיבות של מפגשים משותפים בפועל במהלך היוזמה. אחרים הביעו צורך בתוכן אקדמי רב יותר, פגישות הכנה נוספות ומפגשי אזורי מדי פעם לסטודנטים כדי להתייחס לשאלות ותובנות. מובילי היוזמה בארגונים המפעילים ראו לרוב את מפגשי ההכנה הקיימים כמספיקים. בעוד שהוצע להוסיף עוד שני מפגשים, התחושה הייתה שמפגשים אלה יעילים בטיפוח מערכות יחסים ובניית בסיס משותף. בנוסף, הוזכרה גם חשיבות נוכחות הרכז בפגישות הראשונות כדי לגשר על הפער בין הסטודנטים לחברי הקבוצה, המאפשרים פיתוח שפה משותפת ושיתוף פעולה פורה. מבחינת תרומתם של מפגשי ההכנה, ניכר כי מרבית מובילי היוזמות הן בארגונים המפעילים והן בבתי הספר מרגישים כי מפגשי ההכנה היו משמעותיים, מלמדים ותורמים עבור הסטודנטים במידה בינונית-רבה.

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2 מועטה	3 בינונית	4 רבה במידה	ממוצע
באיזו מידה מפגשי ההכנה היו משמעותיים, מלמדים ותורמים עבור הסטודנטים	מובילים בבתי"ס לאמנויות N=9		1	3	5	3.4
מובילים בארגונים המפעילים n=5			1	1	3	3.4

כאשר נשאלו באופן פתוח לגבי **חשיבותם ותורמתם של מפגשי ההכנה**, הם ענו כי:

חשיבות מפגשי ההכנה ותורמתם	
ציטוטי המשיבים:	
מובילי היוזמה בבתי הספר	מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=6)
"באופן עקרוני מפגשי ההכנה מאפשרים לעבד את המפגש הקודם ולהתכונן למפגש הבא. ההכנה, המפגש ה"חד"	"במפגש אחד הם נחשפו להרצאות על מגבלה שכלית התפתחותית, הנגשה לשונית, חסרי ישע

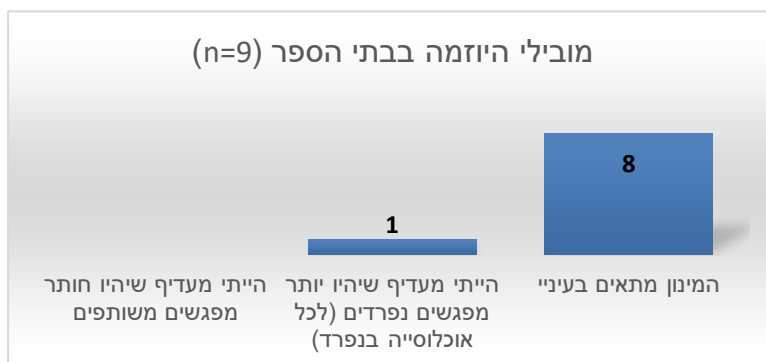
זוהתי" - כפי שאנו מכנים אותו במחקר - מאפשרת להציף ולעבד שאלות, סוגיות ודילמות המעסיקות את הסטודנטיות במהלך מפגש ולאחריו. בנוסף, הוא מאפשר לשכלל את ארגז הכלים המקצועי, לדון ולהתנסות בתרגילים שנוסו ונכשלו, או בתרגילים שהמנחה מתעתדת ליישם במפגש הבא ומעדיפה שהסטודנטיות יתנסו ויתרגלו אותם מבעוד מועד. מדי פעם יתמקדו מפגשי ההכנה במציאת פתרונות קונקרטיים לסוגיות - לעתים ארציות, גשמיות, גופניות, לעתים אתיות - שלא ניתן לדון בהן, או לעסוק בהן, בזמן מפגש המליאה, הכולל את החברים/ות מאקי"ם"	וכדומה ובמפגש השני נערך סיור במסגרות של אלווין, הייתה פעילות משותפת של שתי קבוצות הסטודנטים. שני המפגשים תרמו מאוד והצליחו להכניס את הסטודנטים מבצלאל לעולם של האנשים עם מוגבלויות"
"מפגשי ההכנה חשובים מאין כמותם, ועם זאת כפי שאמרתי אין כמו קפיצה למים"	"חשיבות ההכנה כמו בכול מיזם. מפחית את החוסר וודאות ומפוגג את החששות"
"רוב הסטודנטים של בצלאל לא פגשו מעולם אנשים עם מש"ה ולכן ההכנה היא קריטית"	"מאוד חשוב לעזור לסטודנטים להבין את הגבולות הנדרשים, הצורך בשיתוף הצוות שמוביל את הפרויקט, ידע על המוגבלות עמה נפגשים"
"סטודנטים רבים לא פגשו מעולם אדם בעל מוגבלות שכלית ולא יודעים בדיוק מה זה אומר. מטרת מפגש ההכנה הייתה להראות להם יצירה של בעלי מוגבלות שכלית, לאפשר להם לשמוע בעלי מוגבלות שכלית מתבטאים בנושאים שונים ולזרוע זרע של הבנה בנוגע לסוג הנושאים שמעסיקים אנשים בעלי מוגבלות שכלית, שהם למעשה אותם נושאים ממש שמעסיקים גם את מי שאין לו מוגבלות. המפגש דן גם בהנגשה לשונית אבל יותר מכך באופן שבו מחשבה אמפטית יכולה לאפשר לנו להיות נגישים לאחר."	"לדעתי מפגשי ההכנה היקנו לסטודנטים ידע תיאורטי בלבד. אפשר להוסיף להם פעילות משותפת חברתית בין הסטודנטים והחברים כך שההיכרות תהיה יותר רחבה. ורק אחריה להגיע למפגשים הלימודיים בנושא השירה"
"נקודות אפיון ודגשים על אוכלוסיית מש"ה והכרת עולמם, כלים ודרכי פעולה לעבודה בשטח, תחושת ביטחון לסטודנט תרם הפעלת הפרויקט על מנת לקבל פרויקט מיטבי"	"חשובים מאוד. אוריינטציה כללית לאוכלוסייה, לאפשר שיתוף בחששות ושיח על החסמים. בסופו של דבר אין כמו ההתנסות בשטח, אבל עצם ההכנה חשובה"
"מפגשי ההכנה עזרו מאוד ליצור שפה משותפת ולהבנות את אופי העבודה הייחודי שלנו במרכז היוצרים שלומי"	"הקשר בין המשפחות לסטודנטיות"
"במקרה זה, כאמור, לא היו מפגשי הכנה מספיקים"	
"חשיבות רבה"	

מובילי היוזמה בבתי הספר ראו בתרומה ובחשיבות של מפגשי ההכנה בכך שמפגשי הכנה הקלו על עיבוד והכנה לקראת המפגשים, אפשרו דיונים ופתרון בעיות. ראו את החשיבות ביצירת שפה משותפת והבנת האופי הייחודי של העבודה. המפגשים הרחיבו את הידע של האוכלוסייה איתה הם עבדו, ובכך עזרו לסטודנטים להבין מוגבלויות אינטלקטואליות וטיפח אמפתיה.

מובילי היוזמה בארגונים המפעילים ראו בתרומה ובחשיבות של מפגשי ההכנה בכך שמפגשי ההכנה סיפקו ידע תיאורטי והיכרות עם נושאים כמו מוגבלויות שכליות התפתחותיות ונגישות לשונית ובכך הפחיתו את ודאות והפגה חששות. את חשיבות שיתוף הפעולה בצוות והחשיבות של בניית קשרים בין משפחות וסטודנטים. בנוסף הוצע לשלב מפגשים אקדמיים עם פעילויות חברתיות משותפות להגברת ההיכרות.

מינון ופורמט המפגשים המשותפים

- "מהי כמות המפגשים בתכנית שהיתה מיועדת לשתי האוכלוסיות?" - כל מובילי התכנית ציינו כי כל מפגשי התכנית היו משותפים, פרט למפגשי ההכנה.
- מינון כמות המפגשים המשותפים:** המובילים בבתי הספר ציינו כמעט כולם כי המינון היה מתאים, ואילו בארגונים המפעילים 2 ציינו כי המינון היה מתאים ו-2 כי היו שמחים ליותר מפגשים משותפים.

- **הפורמט** בו התקיימו מרבית המפגשים: מובילי היוזמות (גם בבתי הספר וגם בארגונים המפעילים) ציינו פורמטים שונים שבהם התקיימה הפעילות (בקבוצה גדולה, בקבוצות קטנות, בזוגות, במגוון פורמטים, ועוד). להלן תרשימים המציגים זאת:

תשובותיהם של מובילי המיזמים ביחס לשאלה "**האם ניתנה האפשרות לאוכלוסייה עם המוגבלות לבחור ולהביע את דעתם ורצונם לגבי תוכן הפעילויות?**" הן:

בקרב המובילים בבתי הספר: 7 השיבו "כן" ו- 2 השיבו "לא", ובקרב המובילים בארגונים המפעילים: 5 השיבו "כן", ו- 1 השיב "לא". כאשר הם נשאלו על **האופן שבו ניתנה האפשרות לבחור**, הם ענו את התשובות הבאות:

האופן בו ניתנה האפשרות לבחור ולהביע את דעתם ורצונם	
ציטוטי המשיבים:	
מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=4)	מובילי היוזמה בבתי הספר (n=7)
"הם בחרו באיזה חומרים ירצו ליצור, סביב איזה תוכן מחייבים שקשור לזמן ומרחב, הביעו את דעתם ורצונם בכל שלב בתהליך"	"ראשית, חלקם של הסיפורים המומחזים הם של משתתפי מועדון "רעות". לפרויקט במאי ומנהל מוזיקלי שנבחרו במיוחד לפרויקט זה, בשל רגישותם וניסיונם עם אוכלוסייה זו, ובעיקר – יכולתם לשלב את רעיונותיהם של משתתפי "רעות" עם רעיונות נוספים. זו אפשרות מצוינת לשתף את כולם ביצירת מופע הסיום של הפרויקט"
"ראשית הם בחרו להשתתף במיזם. וכמובן לפני כל פעילות היה הסבר כולל בשפה הערבית ואף חשיפה ודוגמא לפעילות למען ההבנה של התרגיל. הכול נעשה על דעתם ורצונם"	"הם היו חלק מבחירת הרפרטואר ככל שאני יודעת"
"במהלך התכנית מוזמנים תמיד להביע את דעתם ורצונם. הקבוצה שבונה את המופע בונה אותו יחד עם הבמאי לאורך החזרות"	"הם היו שותפים מלאים לתהליך. מבחינתנו לא היה הבדל בין המשתתפים, כולם היו תלמידים בתהליך יצירה משותף. כל התכנים אשר עלו במפגשים הגיעו מתוך עולמם האישי של המשתתפים. בתוך כל קבוצה בכל מפגש נוצרה דינמיקה ייחודית של בחירת ובניית התכנים בתהליך היצירה והצגתם"
"המראה אפשרה להם להתבטא במהלך השיעורים ולשתף בהעדפות. בהתאם לכך נבנו תוכניות להמשך. כמו כן מקבלי השירות שיתפו בחוויות ובהעדפות שלהם את הצוות, שהעביר את המסרים למרצה"	"הפעילויות היצירתיות נבנו על ידי הסטודנטים של בצלאל בהתאמה לרצונותיהם ויכולתם של האנשים המיוחדים. מעבר לכך, היה ניסיון לאפשר כמה שיותר בחירה בעבודה בקבוצה"
	"זו עבודת צוות של הסטודנטים והחברי מהמועדון"
	"שיחה על היצירה, התעניינות, הקשבה לצרכים שלהם והרבה עשייה"
	"שיטת העבודה מבוססת על פרקטיקות של משחק/תרגיל/פעולה, ואז רפלקציה ועיבוד של אותה פעולה. לאחר כל פרק שכזה בעבודה, מוזמנים כלל המשתתפים להביע את דעתם ולשתף במחשבותיהם וברגשותיהם"

מובילי היוזמה בארגונים בבתי הספר ובארגונים המפעילים מאפשרים למשתתפים להביע את דעותיהם ורצונותיהם לאורך כל תהליך היצירה. בשתי הקבוצות, המשתתפים מעורבים באופן פעיל בקבלת החלטות, תוך התמקדות בשיתוף פעולה. ניתנת להם האפשרות לבחור תכנים, לתרום ליצירת חומרים ולהביע את עצמם בשלבים השונים.

נראות וחשיפה

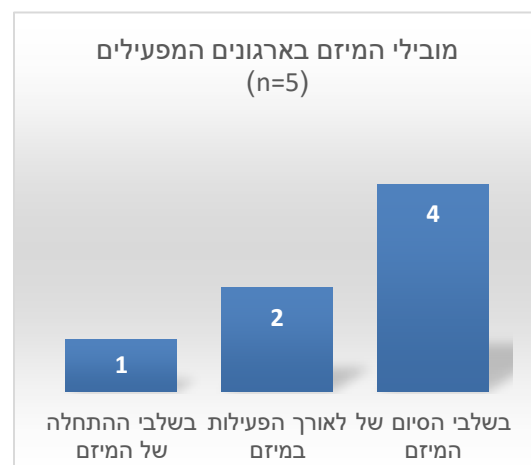
תשובותיהם של מובילי המיזמים ביחס לשאלה - "האם הבאתם לנראות ולחשיפה של המיזם לציבור ולקהילה? (במידות השונות, ברשת, בתקשורת הכתובה או המצולמת, בניוזלטר, ועוד...)" הן:
בקרוב המובילים בבתי הספר: 4 השיבו "כן", ו-5 השיבו "לא", ובקרוב המובילים בארגונים המפעילים: 5 השיבו "כן" ו-1 השיב "לא". כאשר הם נשאלו על הדרך בה קיבלה הפעילות חשיפה (ולמי), התקבלו התשובות הבאות:

הדרך בה קיבלה הפעילות חשיפה (ולמי)	
ציטוטי המשיבים:	
מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=5)	מובילי היוזמה בבתי הספר (n=4)
"יח"צ של בצלאל ויח"צ של אלווין עומדים בקשר כדי לדאוג לחשיפה זו"	"באמצעות דף הפייסבוק של המוסד"
"חשיפה ברשתות החברתיות, משפחות ובמפגש הסיום לכל משתתפי אלוהם שחזו בסרטון של המפגשים"	"ברשתות החברתיות, בדף של המסלול והחוג לתיאטרון באוניברסיטת תל אביב. המגבלה של חשיפת פני המשתתפים מאקים מנעה העלאת תמונות שבהן פניהם חשופות. עם זאת, העלינו בכמה הזדמנויות תמונות לרשתות החברתיות, שבהן נראות פני הסטודנטיות ופני החברים/ות מאקים טושטשו, או לחילופין: תמונות "גב" בהן לא זוהו המשתתפים"
"המופע בשנים קודמות פורסם בעיר ובפני כל עובדי העירייה (יש הזמנה מעוצבת ומודפסת ואנו שולחים ומחלקים)"	"המיזם מקבל חשיפה ברשתות החברתיות בהצגת הסיום של הפרויקט. בנוסף, סרט וידאו על מהלך הסדנה, רשמי משתתפי מועדון "רעות", רשמי הסטודנטים עולה גם הוא בפלטפורמות החברתיות השונות (פייסבוק, אינסטגרם וכו') וכל אלה במסגרת מגבלות חשיפת אנשים"
"ברשתות החברתיות של הארגון. ההזמנה לאירוע סיום הועברה לאנשי קשר שונים בדרכים שונות"	"סרטונים קצרים אשר צולמו דרך קבע בכל המפגשים ואשר סיכמו כל מפגש והועלו לפייסבוק של מרכז היוצרים שלומי"
"התקיים אירוע הן יצרו קיר פסיפס בכניסה למתנ"ס"	

בקרב מובילי היוזמה בארגונים המפעילים נוהלה החשיפה ברשתות החברתיות ובאמצעות שיתוף פעולה בין צוותי יחסי ציבור והפצה ישירה של הזמנות בעיר ולעובדי העירייה. קהל היעד של חלק ממובילי היוזמה בארגונים המפעילים היה יותר מקומי, כולל עובדי העירייה.

בקרב מובילי היוזמה בבתי הספר נוהלה החשיפה גם היא ברשתות החברתיות ובדפי הבית של ביה"ס, כפלטפורמה להגעה לקהל רחב, תוך רגישות הגנת זהותם של המשתתפים.

שאלה נוספת לגבי חשיפת המיזם היתה לגבי **השלב במיזם בו קיבלה הפעילות חשיפה**. לפי תשובותיהם של מובילי היוזמות המוצגים בתרשימים מטה ניתן לומר כי חלק מהיוזמות קיבלו חשיפה בתחילת המיזם, חלק לאורך הפעילות במיזם וחלק בשלבי הסיום של המיזם.

האתגרים והמכשולים

מובילי היוזמה בבתי הספר התמודדו עם אתגרים, לרבות הצורך בארגון אפקטיבי, ניהול זמן וסדרי עדיפויות יעילים, התייחסות לדאגות האיכות בתוצרי הפרויקט שלהם, ואיזון הקצאת הזמן בין פגישות משותפות לנפרדות. אתגרים טכניים, כמו גיוס, תחבורה ומחסומי שפה, צצו גם הם, לצד מכשולים בירוקרטיים שנבעו מרשויות מקומיות ומורכבות פנימית בניהול צוותים מגוונים של סטודנטים. כדי להתגבר על אתגרים אלו, הם אימצו מספר אסטרטגיות, לרבות השתתפות בשיחות משותפות, השקעת זמן בתיאום פרויקטים, ניהול פגישות פנימיות לתכנון, יצירת שיתופי פעולה עם ארגונים חיצוניים לגיוס משתתפים והסעות, וניווט הדינמיקה בין הכוחות לטיפול בהתנגדויות באופן רגיש ומכיל. להלן תשובותיהם של **מובילי היוזמות בבתי הספר** הן לשאלת **האתגרים (מימין)** והן לשאלת **דרכי ההתמודדות (משמאל)**:

ציטוטי המשיבים מובילי היוזמה בבתי הספר	
האתגרים/מכשולים/קשיים (n=9)	דרכי ההתמודדות (n=5)
"אנו פועלים שנים רבות ומתנהלים באופן מקצועי מול אגף הרווחה"	"בשיחות משותפות"
"חלק מהקשיים/האתגרים נגעו לאופן הפעילויות ולחיבור בין הסטודנטים של בצלאל והסטודנטים של אלווין - מכיוון שהיה רצון לקיים כמה שיותר מפגשים משותפים היה מעט מדי זמן להנחיה שלנו את הסטודנטים של בצלאל, ומעט זמן להעשרה וקיום של הרצאות של תכנים משלימים. איכות חלק מהתוצרים הייתה יכולה להיות גבוהה יותר, מנקודת מבט ביקורתית דיסציפלינרית. בהסתכלות הכללית על הפרויקט זה פחות קריטי כי הקריטריון העיקרי היה ההיכרות ההדדית והעשייה המשותפת ודבר זה קרה בצורה מצוינת. הסטודנטים מבצלאל רצו להקדיש יותר זמן לפיתוח אבות טיפוס, לפיתוח רעיונות, לחשיבה עיצובית, לתכנון ולהכנות למפגשים עם הסטודנטים מאלווין"	"אנחנו המרצים ניהלנו וריכזנו את הפרויקט והשקענו את זמננו כדי שהפרויקט יצא על הצד הטוב ביותר"
"בצלאל כמוסד תמך מאד מנהלית ולא תקציבית"	"קיימנו מספר ישיבות צוות פנימיות אצלנו וגם עם הגוף המלווה של אוכלוסיות משה התייעצנו עם צוות זרקור ואט לאט התגבשה התוכנית הסופית שלדעתנו הייתה נפלאה"
"לא היו קשיים במפגשים עצמם ובין המשתתפים עצמם. אך היו קשיים רבים בעניינים הטכניים: תחילה בגיוס המשתתפים עצמם, בהסעות ובמתן מענה לדוברי ערבית . בנוסף שינינו את מועד המפגשים והתאמנו את הלו"ז של המנחים ואת מערכת הלימודים בבית הספר כדי להתאים לזמינות של אנשי מש"ה. (שעות הבוקר במקום שעות הערב)"	"יצרנו קשר ושיתוף פעולה פורה עם עמותת כוכב הצפון לגיוס המשתתפים. ביצענו שינוי בתקציב לטובת מימון ההסעות. עמותת כוכב הצפון גייסה מלווה דוברת ערבית הן למתן ליווי צמוד למשתתפים והן לתרגום במהלך המשתתפים. יצרנו מערכת שעות חדשה לבית הספר והתאמנו את הלו"ז של המנחים"
"מבחינת אתגרים - קודם כל מערך של ארבע קבוצות שונות הוא מטורף . הסטודנטים עבדו בקבוצות של 2 ו-3 וכאשר סטודנט איחר/חלה זה היה מאוד משמעותי. בנוסף - היה צריך לגייס כסף לליווי מקצועי ולשמחתי שקל ואקים הבינו את הערך שהם מקבלים ונרתמו לעניין. עדיין, חושבת שעם תקציב נוסף נוכל להעלות משהו ברמה גבוהה יותר - כמו המחזמר שככל הנראה נציע לשנה הבאה, ואני נערכת לגיוס תקציב עבורו"	"בניסיון לפרק התנגדויות, להלך בין הטיפות של יחסי הכוחות והרגישויות. ובקושי רב..."
"בירוקרטיה ופוליטיקה פנימית של הרשות המקומית"	
"לא היו קשיים יוצאי דופן", "לא משמעותי", "לא נתקלנו במכשולים או קשיים. להיפך - העבודה נעשתה במקצועיות רבה"	

מובילי היוזמה **בארגונים המפעילים** זיהו מספר אתגרים ומכשולים מרכזיים בהם נתקלו, לרבות הצורך למצוא קבוצות משתתפים מאוזנות מבחינה רגשית וחברתית, קשיים תקציביים ולוגיסטיים, סוגיות ארגוניות

הקשורות לחלוקת תפקידים, זמינות מוגבלת של מרחב עבודה שקט וחשיבות בניית קשרים חזקים עם מוסדות אקדמיים תוך הגדרת תפקידים ואחריות. כדי להתמודד עם אתגרים אלו, מובילי היוזמה בארגונים המפעילים השתמשו במגוון אסטרטגיות, כגון קבלת תמיכה ועידוד מצוות אלוין והצוות המנחה, קיום פעילויות פרויקט בבוקר כדי לחסוך בעלויות, מתן פגישות תיאום סדירות כדי ליישר ציפיות ולהתמודד עם בעיות, בקשת סיוע מתאם המועדון כדי להבטיח אימון קבוצתי ללא הפרעות, ושמירה על דיאלוג פתוח כדי ליישר ציפיות למאמצים עתידיים. אסטרטגיות אלו עזרו להם לנווט את האתגרים הרב-גוניים שעמם התמודדו. להלן תשובותיהם של **מובילי היוזמות בארגונים המפעילים** הן לשאלת **האתגרים (מימין)** והן לשאלת **דרכי ההתמודדות (משמאל):**

ציטוטי המשיבים מובילי היוזמה בארגונים המפעילים (n=5)	
האתגרים/מכשולים/קשיים	דרכי התמודדות
"האתגרים היו למצוא קבוצות מאזנות מבחינה רגשית וחברתית , לחלק מהסטודנטים של אלוין היה קושי בלהביע את עצמם ולבחור אתגר מחייהם עליו ירצו לבסס את יצירותיהם"	"שיח והדחה ע"י צוות אלוין שעברו בין הקבוצה בכל המפגשים ועזרו לסטודנטים של בצלאל וכמובן גם לצוות המנחה"
"קשיים בתקציב ולוגיסטיקה"	"המזים נעשה בשעות הבוקר וכך חסך עלויות רבות"
"הקשיים פחות מורגשים בשנה זו מאחר והפרויקט רץ כבר מספר שנים. מניסיון העבר ניתן לראות שהיו נקודות בהן היו קשיים סביב נושאים לוגיסטיים וארגוניים בעיקר- חלוקת תפקידים בין כל המארגנים סביב ההתארגנות לקראת המופע"	"בתום כל שנה אנו עורכים מפגש משותף לתיאום ציפיות להמשך. כמובן גם בתחילת שנה עשינו מפגש, וכאשר נתקלנו בקשיים שהתקשינו לפתור טלפונים או במייל- קיימנו מפגש נוסף"
"לא תמיד התאפשרה פעילות במקום שקט וניפרד"	"ביקשנו מהרכז של המועדון שימנע הפרעות לאימון של הקבוצה"
"הבניית הקשר עם המוסד האקדמי, חלוקת תפקידים ותחומי אחריות"	"שיח פתוח ותאום ציפיות לקראת השנה הבאה"

התאמת התקציב

חלק ממובילי היוזמה בבתי הספר סברו שהתקציבים שלהם אינם מספקים, במיוחד כאשר הושמטו מרכיבי פרויקט חשובים כמו מגוון פעילויות הפגיות וחוויות להעמקת הקשר והשותפות, בעוד שאחרים מצאו את התקציבים מתאימים. היו כאלה שנעזרו במקורות מימון חיצוניים, כמו תורמים פרטיים, כדי לחזק את המשאבים הכספיים שלהם. בנוסף, צוין גם הצורך במנגנוני מימון גמישים יותר מבוססי אמון כדי ליעל את פעילות הפרויקט. משיב אחד, בקרב מובילי היוזמה בארגונים המפעילים, ציין כי את חוסר התקציב, והדגיש את הצורך בהשקעות משמעותיות לביצוע פרויקטים באיכות גבוהה ושיאפשרו תיעוד וגיוס צוות איכותי. שני משיבים חשבו שהתקציבים מתאימים לצרכיהם. להלן תשובותיהם של המובילים בבתי הספר (מימין) ובארגונים המפעילים (משמאל):

ציטוטי המשיבים	
מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=5)	מובילי היוזמה בבתי הספר (n=7)
"לא יודעת לענות"	"אגף הרווחה מכין תקציב משותף לפי התכנית ובספי המיזם הם רק חלק מההדרש"
"לא רלוונטי שייך למפעיל"	"התקציב לא הספיק כי כלל גם הנחייה וגם עלויות נלוות"
"התקציב מספיק לחלק מאוד קטן מהפרויקט, בפועל העלות היא בסכום כפול לפחות. על מנת להעלות מופע באיכות טובה ולתעד הכול, יש צורך להשקיע בצוות איכותי, אולם ברמה טובה והסכומים הם גבוהים מאוד בתחום הבמה"	"האידיאולוגיה של תיאטרון קהילתי היא שאפשר להסתדר בכל תנאי ובכל תקציב. עם זאת, מנגנון מימון פשוט וקל לתפעול יותר, המבוסס על יותר אמון בהחלטות הבמאית, לאפשר לה רכישה וייצור עצמאיים, יכלו לסייע רבות לפשט את התהליך ולהפחית מתח רב וסרבול משלבי ההפקה השונים"
"התקציב הספיק"	"הספיק"

"הספיק. המימון שלחנו שלם הועבר למוסד האקדמי. אנחנו מימנו את הפרויקט מהתקציב השוטף של המסגרות"	"התקציב היה מתאים. אולי היינו מוסיפים יציאה משותפת למקום חיצוני מחוץ למסגרת הבית ספרית לפעילות הפגתית חווייתית של כולם ביחד להעמקת הקשר והשותפות"
	"בתקציב לא לקחנו בחשבון מספר פעולות שהיו קריטיות להצלחת המיזם: הסעות, בניית המפגשים והכשרת צוות המורים לקראת כל מפגש, מספר אנשי הצוות בכל מפגש אשר כלל 4 אנשי צוות מטעם בית הספר (מורה מקצועי, 2 מנחים רוחביים- שליוו את התהליך השנתי וצלם) ומלווה מטעם עמותת כוכב הצפון. פעולות אלו היוו בעצם את היכולת ליצור מפגשים מעמיקים ומקצועיים בתחומים שונים מחד ולייצר תהליך למידה שנתי בו המשתתפים מגיעים לכל המפגשים ללא בעיות לוגיסטיות ולייצר הקשר וקשר בין המפגשים השונים"
	"בסוף 40,000 ש"ח מאפשרים לנו לעבוד עם 8 מלגאים בלבד ולא 10. מפעל הפיס סייע כאן, ואנחנו מצאנו תורמים פרטיים ל-2 מלגאים נוספים כדי להתאים לתוכנית. לנו חשוב שהכסף הזה ילך לסטודנטים ולא לאנשי רימון עצמם, ולכן הסכום הזה מאתגר אותנו כי זה גם אומר שאנחנו תלויים בסטודנטים בדברים מסוימים וצריכים להתעסק גם במשמעת"

סיכום, המלצות ותובנות של מובילי היוזמות

תשובותיהם של מובילי המיזמים ביחס לשאלה - "האם תמליצו גם לגופים אחרים להפעיל יוזמות דומות",
הן: בקרב המובילים בבתי הספר: 8 השיבו "כן", ו-1 השיב "לא", ובקרב המובילים בארגונים המפעילים: 6
השיבו "כן". כאשר שאלנו **מדוע תמליצו או לא תמליצו**, להלן התשובות שהתקבלו:

המלצה	
ציטוטי המשיבים:	
מובילי היוזמה בבתי הספר (n=8)	מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=6)
"המיזם הזה מייצר הזדמנות נפלאה לחבר בין אנשים עם משה לבין קהילת סטודנטים שאינם מכירים ולא באו במגע עם אנשים אלו. המיזם מאפשר יצירת פרויקט שפועל בתוך גבולות המוסד האקדמי הספציפי- קיבלנו יד חופשית להגות את הפרויקט ולהציע את התכנים ואת אופני הפעולה ללא מגבלות וקיבלנו את התמיכה הכלכלית והרוחנית לעשות זאת ובלבד שנעמוד בקריטריונים שנקבעו"	"היה קורס מאוד מרגש, מקבלי השרות שלנו מאוד נהנו להגיע אחת לשבוע ולהרגיש סטודנטים מן המניין, נוצרו אינטראקציות ושיח מתמיד ומרגש בין שתי קבוצות הסטודנטים. מתוך הרפלקציות ששמענו שתי קבוצות הסטודנטים מאוד נתרמו מהמיזם"
"פעולה חשובה ומרגשת ופותחת צוהר חיוני לאוכלוסייה בכלל"	"מיזם מאוד מכובד ומעצים"
"בכל מוסד ישנם סטודנטים עם נשמה יתרה שעשויים לתרום ולהיתרם מאוכלוסיות שונות, ומין הראוי שבחברה הישראלית ירבו פרויקטים מאין אלה, על מנת להגביר את המודעות ולצמצם את הבורות שעדיין קיימת לצערנו בארצנו, ולתת לאוכלוסיות המיוחדות האלה את האהבה והאמפטיה שכל כך מגיעה להם, ולסטודנטים להבין שלא רק הם תורמים הם בהחלט נתרמים"	"הפרויקט מדהים! כל שנה מחדש אנו כאנשי מקצוע נפעמים, ההורים נהנים ומועצמים, האוכלוסייה עצמה נהנית מאוד והפרויקט הינו מאוד מאוד מבוקש, והקהל הרחב מפרגן, נהנה ונדהם מהאיכות של המופע ויכולות האוכלוסייה עם המוגבלות"
"פרויקט מדהים, חוויה יצירה ומאתגרת לסטודנטיות ולאוכלוסיית מש"ה"	"נמליץ בגלל הערך המוסף לשתי הקבוצות בהפעלת הפרויקט"
"נמליץ באהבה מבחינתנו כל יוזמה כזו המחברת בין אנשים שונים בדרכי היצירה היא מבורכת"	"פעילות משמעותית וחשובה"
"אני חושבת שזה ממש חשוב ואנחנו באופן אישי ברימון משתדלים להגיע לאוכלוסיות מגוונות ככל האפשר"	"נותן ערך למקום ולבנות"
"אני לא בטוח, לא בכל תנאי. עבודה מסוג זה לא מתאימה לכל גוף/בית ספר/מוסד שמלמד אמנות. בדרך כלל אני מזהה נטייה של מוסדות לאמנות לראות בעבודה עם אוכלוסיות מיוחדות כ"תרומה",	

	"סיוע", "עזרה", "עבודת קודש" לצד האמנות המקצועית ה"נשגבת". גישה זו רואה באמנות עם אוכלוסיות מיוחדות (מוחלשות, מודרות), כעיסוק צדדי שאמור לתרום לסטודנטים/ות בפן האנושי ולא המקצועי-אמנותי. לעתים יראו המוסדות הללו אמנות בקהילה, אקטיביזם, כ"מעורבות חברתית", כעיסוק צדדי ללימודים ה"אמיתיים". גישה זו מבוססת על תפישה עמוקה יותר שעבודה עם אוכלוסיות מיוחדות היא "תיק" שיש לעשותו, כדי לצאת לידי חובה או במטרה לזכות בתמיכה כספית. בתכנית הלימודים שלנו, העבודה בשדה, בשטח, עם אוכלוסייה "אמיתית", היא ליבת הלימודים"
	"ההמלצה החמה היא בעקבות כל מה שכתבתי עד לרגע זה. עיקרי הדברים: מפגש בין שתי אוכלוסיות שיתכן ולא היו נפגשות אילולא מיזם זה. שיתוף הפעולה בין שתיהן מניב שיתוף פעולה אנושי-תרבותי ואמנותי, המעצים את שתי האוכלוסיות"

מובילי היוזמה בבתי הספר התייחסו בהמלצתם על המיזם בעיקר למרכיבים הבאים: המיזם כמקדם אמפתיה וכמטפח קשרים וחיבורים בין קבוצות מגוונות של אנשים, המיזם כפותח צוהר חיובי לקהילה הרחבה יותר ולהגברת מודעות, המיזם כחוויה יצירתית, מאתגרת, מעשית ומעצימה, והמיזם כמאפשר גישור על פערים בין אוכלוסיות שונות באמצעות שיתוף פעולה אנושי, תרבותי ואמנותי. בדומה לכך, המלצותיהם של מובילי היוזמה בארגונים המפעילים, התמקדו במיזם כיוצר סביבה חינוכית מרגשת ומעצימה, במיזם כמטפח ערך של משמעות עבור כל המעורבים, והמיזם כמקדם עשייה חשובה ומבורכת, המעניקה ערך מוסף למשתתפים ולקהילה.

למשיבים ניתנה בסוף השאלון הזדמנות להוסיף **הערות נוספות, תובנות, המלצות או דברים נוספים שהם מעוניינים לשיתף בנוגע למיזם 'זרקור'**. להלן תשובותיהם:

תובנות, לקחים, המלצות בנוגע למיזם 'זרקור':	
ציטוטי המשיבים	
מובילי היוזמה בארגונים מפעילים (n=4)	מובילי היוזמה בבתי הספר (n=7)
"נשמח להשתתף במיזמים נוספים בעתיד. צוות תיאטרון היוצרים מאוד מקצועי ומכיל ומכבד"	"פרויקט מדהים!! לא הייתה אף פעם קבוצה כזו!! הייתה מחויבת יפה מצד הסטודנטיות!! שיח, הקשבה, הכלה בין הסטודנטיות לאוכלוסיית מש"ה"
"פרויקט מדהים, נותן דרייב ומוטיבציה לכל הנוגעים בדבר"	"אנחנו מקווים שתינתן לנו האפשרות לקיים את הקורס/פרויקט הזה שוב בעתיד על מנת שנוכל לדייק את התכנים ואת האינטראקציה בין הסטודנטים והאנשים המיוחדים ולייצר בסיס לשיתוף פעולה ארוך טווח עם בצלאל"
"אם אפשר להוסיף לפרויקט התנסות לחברים בכלי נגינה פשוטים, לדוגמא: כלי הקשה למיניהם. זה יעצים את החוויה לחברים, יפתח כישרים מוזיקליים נוספים ויאפשר לשיתוף חברים נוספים שאולי לא מדייקים כל כך בביטוי של מילות השירים"	"התמיכה שלכם מבורכת, חשובה ומשמעותית. אנו אסירי תודה עליה. עם זאת, העבודה הבירוקרטית שהיא מחייבת, מול (לפחות) שני מוסדות כבדים ומסורבלים (אוניברסיטה ורשות מקומית), הינה תובענית ואולי יש דרך לשכלל ולפשט אותה(?)"
"תודה רבה על ההזדמנות"	"תמשיכו בעשייה הברוכה"
	"מפגש משותף של המסגרות השונות הלוקחות חלק במיזם. הן בשיתוף ויידוע הפרויקטים השונים ואולי אפילו בסימפוזיון המציג את היצירות השונות בין משתתפי המיזם"
	"תודה על ההזדמנות להשתתף בפרויקט המיוחד הזה. ירבו מקומות כמותכם"

	"המיזם חשוב ומבורך. הוא פותח דלת להשפעה רחבה על האוכלוסייה שלנו ועל השילוב בין אנשים בתפקוד רגיל לכאלו עם מוגבלויות. מבחינת שימור - הבקרה של הקרן, לרבות ועדות ההיגוי ודיוק התוכנית שלנו בתחילת הדרך הן משהו חשוב. בעיני השיקוף המתמיד עזר ויעזור לנו לפתח את הפרויקט ולהגיע לעומקים גדולים יותר באשר אליו. ברמה האישית בנקודה לשיפור, אשמח להרגיש שקצת יותר סומכים עלינו בקרן. אנחנו עובדים עם 30 עמותות בערך, ובכולן התשלום מועבר לנו עם תחילת הפעילות ולא תנאים מקדימים, והפעילות בהחלט מבוצעת מתוך שליחות ומסירות שלנו, ואמונה במה שאנחנו עושים. אין לי ציפייה שהתשלום יועבר מראש כולו, אבל כן הייתי שמחה להרגיש שמובן לקרן שאנחנו עושים את הפעילות הזו לא רק בשביל או בגלל המענק (כי לפעמים הרגשתי שמזכירים לנו את זה קצת יותר מדי), אלא כי הוא באמת חשוב לנו. והמיתוג שלנו בתוך זה חשוב גם הוא ולכן אין לנו שום אינטרס לקבל מענק ולעשות פעילות לא מוצלחת. אנחנו רוצים להרגיש שותפים בהקשר זה. יש לזכור בהקשר זה שאנחנו שילמנו לאורך כל הדרך לסטודנטים ולמלווה המקצועית, בעוד שהמענק בשלב זה עוד לא התקבל בשלמותו, אך התמודדנו עם זה. תודה רבה לכם על המיזם החשוב, ואני מקווה כמובן שהפרויקט ימשיך ושנגדל כולנו יחד איתו."
--	--

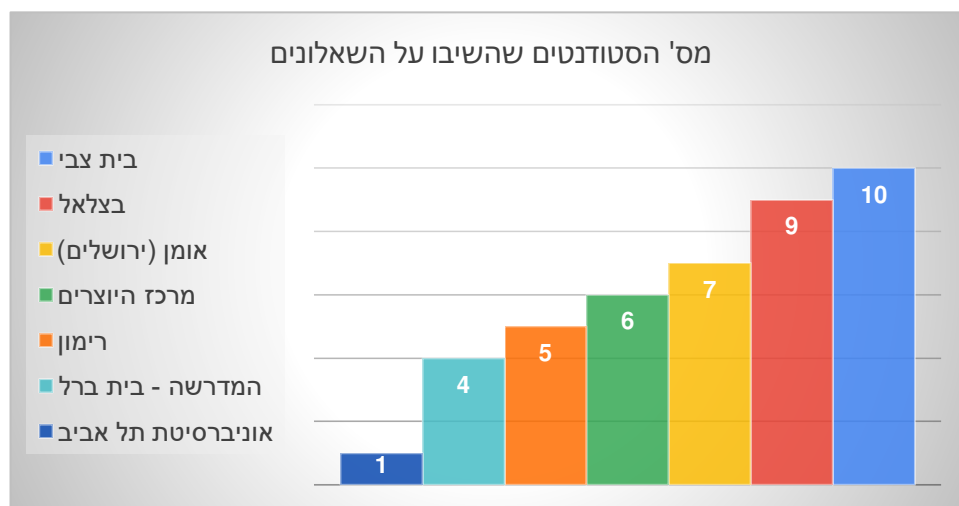
מובילי היוזמה בבתי הספר לאמנויות מביעים הוקרה והערכה רבה לקיומו של מיזם 'זרקור', ולהשפעת הפרויקט על הדיאלוג והמחויבות שנוצרה בין הסטודנטים לבין קהילת מקבלי השירות. בנוסף, הם מדגישים את הרצון בשיתוף פעולה עתידי, ארוך טווח, עם קרן שלם. בדברי הסיכום שלהם עלו מספר רעיונות, המלצות והערות, כגון: רעיון של מפגש משותף בין כלל משתתפי מיזם 'זרקור', ייעול תהליכים ביורוקרטיים, חשיבות אמון והבנה הדדית בין הקרן אליהם ואף רצון בתחושת שותפות רבה יותר (ופחות "מקבלי מענקים").

בקרוב המשיבים ממובילי היוזמה בארגונים המפעילים נאמרו בעיקר מילות תודה והוקרה על המיזם, ורצון למיזמים דומים נוספים. אחד המובילים הוקיר את צוות תיאטרון היוצרים על המקצועיות וההכלה, ומוביל נוסף ביקש לשפר את החוויה עם כלי נגינה באמצעות התנסות בכלים נגינה פשוטים.

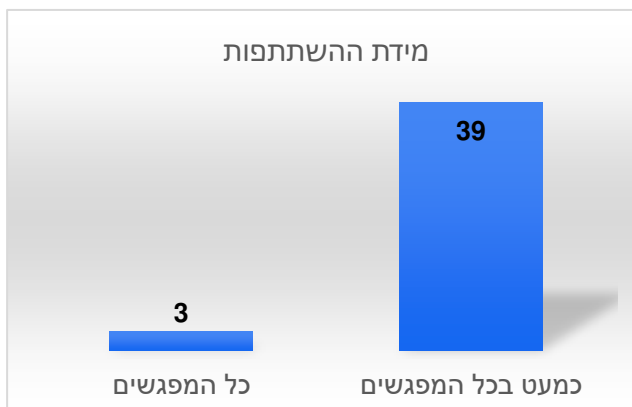
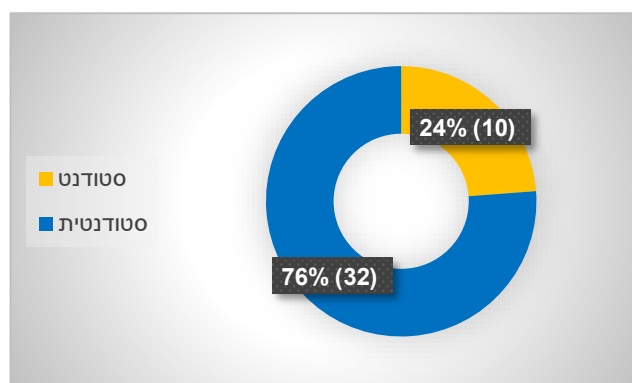
ממצאי ההערכה – מנקודת המבט של הסטודנטים

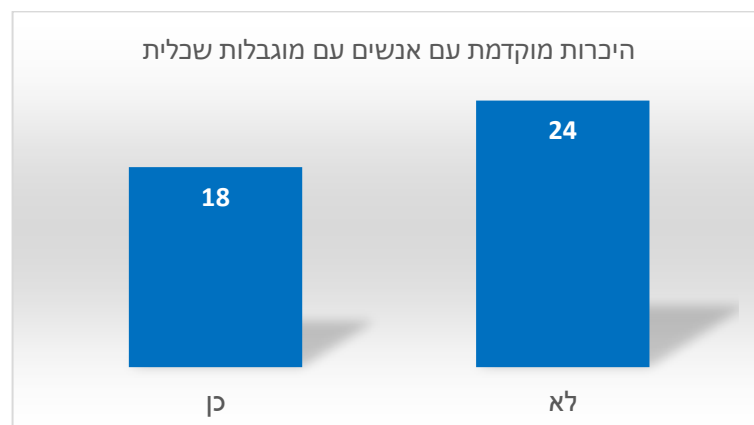
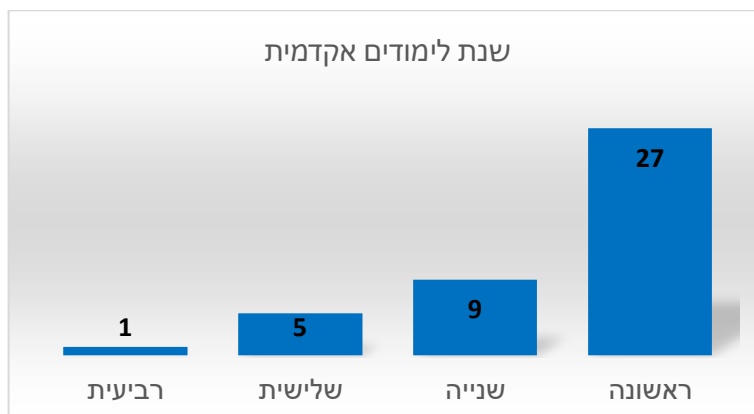
א. נתוני רקע של הסטודנטים:

42 סטודנטים מתוך כ- 70 הסטודנטים שהשתתפו במיזם 'זרקור', השיבו על שאלוני ההערכה. להלן מספר הסטודנטים שהשיבו, לפי מוסדות הלימוד שלהם:

מתוך 42 הסטודנטים שהשיבו על השאלונים, 32 (76%) הן נשים ו- 10 (24%) גברים, ולמרביתם זו שנת הלימודים הראשונה בביה"ס הגבוה לאמנות. כ- 66% מהסטודנטים השתתפו בפעילות הזו מתוך בחירה, ו- 93% מהם דיווחו כי השתתפו כמעט בכל המפגשים. כמו כן, ל- 57% מהם לא היתה היכרות מוקדמת עם אנשים עם מוגבלות שכלית, ול- 43% היתה היכרות מוקדמת עם אוכלוסייה זו.

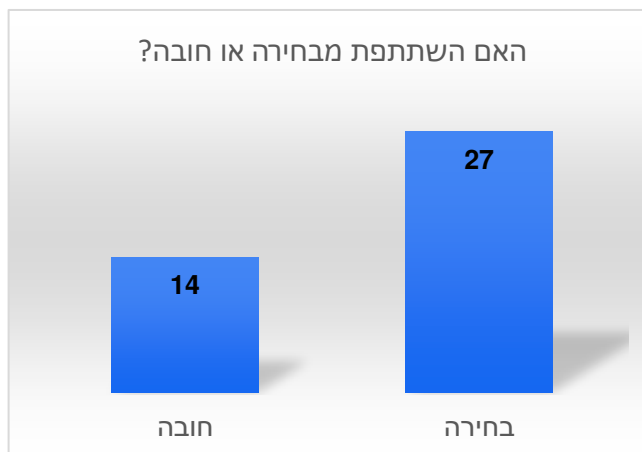

18 הסטודנטים שצינו כי יש להם היכרות מוקדמת, נשאלו "איזו היכרות מוקדמת הייתה לך עם אוכלוסייה זו?". תשובותיהם לשאלה פתוחה זו נותחו באופן איכותני וקובצו לשתי קטגוריות מרכזיות: 1. היכרות מוקדמת דרך עבודה, לימודים, הדרכה וחונכו, ו-2. היכרות אישית, משפחתית או משהו מהסביבה הקרובה. להלן ציטוטי תשובותיהם, על פי החלוקה לשתי הקטגוריות:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
10	"הייתי מלווה של ילדים עם צרכים מיוחדים" "הדרכת חניכים בתנועת נוער" "היה לי חניך בסניף בשנת שירות שהייתה לו מוגבלות שכלית" "הייתי מטפלת של ילד על הספקטרום" "עבדתי בעבר בבית ספר עם אוכלוסייה הסובלת מקשיים דומים" "הייתי חלק בתנועת הנוער כנפיים של קרמבו" "העברתי סדנאות לקבוצה בעלת מוגבלות שכלית במהלך שנת השירות שלי בלוד" "עשיתי סטג' עם אוכלוסייה מוגבלת" "אני עובדת בחנ"מ" "במרכז הקהילתי בו אני עובדת יש קבוצה של משתתפים מאוכלוסייה זו"	דרך עבודה, לימודים, הדרכה וחונכו.
8	"יש לי בן דוד עם מוגבלות שכלית" "אחותי הגדולה יש לה מוגבלות ויש לנו במשפחה עוד ילד עם מוגבלות והם אוהבים אותי מאוד ומתחברים עם איתי מאוד כי אני היחידה שסובלת אותם" "הייתה לי חברה טובה בבית הספר עם תסמונת דאון" "אישית, שטחית" "אני אדם עם מוגבלות פיזית ועורך תוכן ומדריך באתר נט חבר שמיועד לאנשים עם משה" "למדתי בבי"ס הדמוקרטי בחדרה, בשנות התיכון אני זוכרת את כיתת יחד קבוצה של נערים ונערות מדהימים עם תסמונת דאון ומלא שמחת חיים. היו גם ילדים עם מוגבלויות אחרות שהיו בבית ספר, כולם בעיניי מגלמים עולם אמיתי וכנה ואוהב."	היכרות אישית, משפחתית והסביבה הקרובה

גם בצופים היינו עושים אירועים ומפגשים עם דיירים בדיור עם מוגבלויות כדי לשמח אותם, וגם כיום אני עובדת עם הכלבים שלי (כלבנות טיפוליות) עם ילדים על הרצף, במעון של הרווחה לאנשים עם מוגבלות שכלית בכל הרמות תפקוד השונות	
"אמי היא מורה לחינוך מיוחד"	
"הייתי בבית ספר בפרויקט עם תלמידים על הרצף וגם היינו איתם כמה שעות ועזרנו להם"	

בהמשך לשאלת ההשתתפות מבחירה או בחובה, נשאלו הסטודנטים "מדוע בחרו להשתתף בתוכנית?". תשובותיהם של 33 הסטודנטים שהשיבו לשאלה זו נותחו באופן איכותני וקובצו לארבע קטגוריות מרכזיות: 1. רצון להכיר, ללמוד ולעבוד עם אנשים עם מוגבלויות (11 התייחסויות), 2. סיוע כלכלי ונקודות זכות בלימודים (8 התייחסויות), 3. חוויה, הנאה והתפתחות אישית (7 התייחסויות), ו- 4. רצון להתנדב ולתרום לקהילה. להלן ציטוטי תשובותיהם, בהתאם לחלוקה הקטגוריאלית:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
11	"להכיר קהילות שונות" "לטפח בחורה מוגבלת" "רציתי להכיר ולהיות בשבילן" "הרעיון להשתתף בתוכנית עם אנשים עם מוגבלויות וגם להרוויח נקודות זכות בבצלאל היה בעיניי מרתק. עברתי הרבה שנים בחינוך אבל אף פעם לא עם אנשים עם מוגבלויות וזה בעיניי הייתה הזדמנות מעולה להתחיל" "בחרתי להשתתף כדי להיפגש עם בעלי מוגבלויות ולקחת חלק בפרויקט כזה" "שיתוף הפעולה היה נשמע לי מעניין, מרתק, מלמד ופותח אופציות חדדות" "הרצון להיפתח ולהכיר את גם אנשים שהם "שונים" ממני" "השילוב עם בעלי מוגבלויות עניין אותי ורציתי להכיר אותם לעומק בשביל עצמי" "אני אוהבת להשתלב בפרויקטים ומיוחד עם אנשים מוגבלים אוהבת לעזור להם" "יש לי ניסיון בהדרכה ועם נוער בסיכון אבל לא היה לי הרבה ניסיון עם צרכים מיוחדים אז חשבתי שזו תהיה הזדמנות טובה :)" "זאת הייתה בחירה להשתתף בפרויקט הזה ספציפי בחרתי בתוכנית הזאת כי לדעתי זו זכות להכיר אנשים על הרצף, לעשות להם כיף ולשיר איתם"	רצון להכיר, ללמוד ולעבוד עם אנשים עם מוגבלויות
8	"עזרה כלכלית" "כי רציתי מלגה ללימודים" "על מנת לקבל מלגה" "מלכתחילה נזקקתי למלגה, אבל לאחר מעשה אני יכולה לומר שנהניתי ממנה לא פחות מ שיעורי אמנות בבו"ס" "וגם להרוויח נקודות זכות בבצלאל" "הגשתי בקשה למלגה ולזה שובצתי" "את האמת שכשנרשמתי לא נשארו הרבה מלגות, היו הרבה הופעות בבתי חולים ובתי אבות והעדפתי יותר להדריך קבוצה לכן בחרתי בתוכנית הזו" "לצורך מלגה"	סיוע כלכלי ונקודות זכות בלימודים

7	"הרצון לעבור חוויה משותפת שמלמדת גם בשבילי והאפשרות שאני יכולה להעביר ידע בחזרה" "הרגשתי שזו תהיה הזדמנות לעשות משהו מיוחד במהלך התואר. עניין אותי להתנסות בעיצוב נגיש" "מקצועיות" "הרגשתי שאני רוצה לחוות משהו שלא חוויתי מעולם שיתרום למסע הריפוי שלי ושל הקבוצה שתעבוד איתנו" "אני מאוד מתחברת לבני אדם, עם או בלי מוגבלויות או ייחודיות כזו או אחרת אני רואה את היופי. זה משמח אותי לעשות טוב לאחרים וללמוד על עצמי דרך מפגשים חדשים, שמחברת בתוכה את עולם האומנות של שלומי" "בעבר העברתי סדנאות קצב לאנשים בעלי מוגבלויות שכליות במהלך שנת השירות שלי בלוד. החוויה הייתה מספקת ומעצימה מאוד, וכך גם החוויה בזרקור! אין דבר מרגש יותר מלראות את התהליך של החבר'ה, ההתקדמות וההתפתחות שלהם, וההנאה והציפייה שלהם ממפגש למפגש! זו חוויה מעצימה מאוד. גם לנו המדריכים, וגם לחניכים" "לכייף ולהנות"	חוויה, הנאה והתפתחות אישית
4	"תמיכה והתנדבות" "כי רציתי להכניס התנדבות לשגרה שלי ואם זה קשור לאומנות זה בכלל מעולה" "רציתי להתנדב כבר זמן רב בקהילה" "בהתחלה דווקא לא רציתי להתנדב עם החינוך המיוחד אבל נשאר רק המקום הזה, ופשוט התאהבתי בהם אני מגיעה כל פעם באושר ובוחרת להיות שם כל פעם מחדש"	רצון להתנדב ולתרום לקהילה
3	"כי רציתי" "אהבתי את המרצה והאפשרות לעשות פרויקט מעשי במקום תוכנית עיונית" "משום שכל החברים שלי נרשמו"	אחר

ב. שביעות הרצון ותרומת המיזם בעיני הסטודנטים

שביעות הרצון ותרומת המיזם בעיני הסטודנטים כוללת מספר היבטים: 1. הארגון וההדרכה, 2. שביעות רצון כללית ועמידה בציפיות, 3. שביעות הרצון והתרומה של השילוב בין האוכלוסיות (סטודנטים ומשתתפים עם מש"ה).

1. ארגון והדרכה

היבטים אלו נבחנו באמצעות 3 היגדים לדירוג, כפי שמוצג בטבלה מטה. ניתן לראות כי התקבלו דירוגים גבוהים בשני ההיגדים הנוגעים **למקצועיות צוות ההדרכה** (88% דרגו במידה רבה או רבה מאוד) **וליוחס המכבד** שניתן מהצוות לכלל המשתתפים (93% דרגו במידה רבה או רבה מאוד), ואילו דירוג נמוך יותר להיגד לפיו **"התנאים בהם התקיימה הפעילות היו טובים ומתאימים"** (58% דרגו במידה רבה או רבה מאוד).

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2	3	4	5 במידה רבה מאוד	ממוצע
התנאים בהם התקיימה הפעילות היו טובים ומתאימים	סטודנטים N=43		5	13	12	13	3.7
צוות ההדרכה היה מקצועי	סטודנטים N=43			5	20	18	4.3
צוות ההדרכה התייחס בכבוד לכל המשתתפים	סטודנטים N=43	1	1	1	11	29	4.5

2.2. שביעות הרצון הכללית ועמידה ברף הציפיות

שביעות הרצון הכללית והעמידה בציפיות הסטודנטים, נבחנו באמצעות שלושת ההיגדים המופיעים בטבלה מטה. ממצאי ההערכה מראים כי שביעות הרצון הכללית היתה גבוהה, כך ש- 37 מתוך 43 הסטודנטים שהשתתפו (86%) ציינו כי הפעילות היתה מוצלחת במידה רבה או רבה מאוד. ניתן לומר זאת גם לגבי עמידת התכנית בציפיות הסטודנטים, הן מבחינת הפעילות עצמה (79% דרגו במידה רבה או רבה מאוד) והן מבחינת זמן העבודה והיצירה המשותפת שחוו במסגרת התכנית (79% דרגו במידה רבה או רבה מאוד).

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2	3	4	5 במידה רבה מאוד	ממוצע
הפעילות במסגרת התכנית הייתה מוצלחת	סטודנטים N=43		1	5	20	17	4.2
הפעילות במסגרת התכנית ענתה על הציפיות שלי	סטודנטים N=43	1	3	5	18	16	4
זמן העבודה והיצירה המשותפת ענה על ציפיותי	סטודנטים N=43	1	1	7	16	18	4.1

שני היגדים נוספים המשקפים לרוב את שביעות רצון הכללית הם **רצון לקחת חלק בפעילויות דומות נוספות**, **והמלצה לאחרים להשתתף בתכנית**. ממצאי דירוגי הסטודנטים על שני היגדים אלו מופיעים מטה. הממצאים מצביעים על כך שמרבית הסטודנטים ימליצו לסטודנטים נוספים להשתתף בתכנית (81% דרגו במידה רבה או רבה מאוד), ואחוז קטן יותר היה שמח לקחת חלק בפעילויות דומות (72% דרגו במידה רבה או רבה מאוד).

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2	3	4	5 במידה רבה מאוד	ממוצע
הייתי שמח לקחת חלק בפעילויות נוספות בהן משתתפת אוכלוסייה עם מוגבלות	סטודנטים N=43	1	4	7	15	16	3.9
אמליץ לסטודנטים נוספים להשתתף בתכנית	סטודנטים N=43	1		7	15	20	4.2

3.2. שביעות הרצון והתרומה של השילוב בין האוכלוסיות (סטודנטים ומשתתפים עם מ"ה)

היבט זה נבחן באמצעות ששת ההיגדים המופיעים בטבלה מטה. ממצאי ההערכה מראים כי מרבית הסטודנטים דיווחו על כך **שהתכנית תורמת לשתי האוכלוסיות** (93% דרגו במידה רבה או רבה מאוד) וכן שחשוב שיהיו עוד תכניות שמשלבות אנשים עם מוגבלות בקהילה (84% דרגו במידה רבה או רבה מאוד). בנוסף, 88% ציינו כי כלל לא היו רוצים להפריד במהלך הפעילות בין שתי האוכלוסיות. עם זאת, דירוגים נמוכים יותר ניתנו להיגדים לפיהם התכנית מצליחה **לגרום לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה** (74% דרגו במידה רבה או רבה מאוד) וכי נוצר קשר אישי בינם לבין האדם עם המוגבלות (72% דרגו במידה רבה או רבה מאוד). הטרוגניות גבוהה יחסית נצפתה בהיגד לפיו הסטודנטים חשו קושי לפעול ביחד עם האנשים עם המוגבלות.

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2	3	4	5 במידה רבה מאוד	ממוצע
אני חושב שהתכנית תורמת גם לאנשים עם מוגבלות וגם לסטודנטים	סטודנטים N=43		2	1	15	25	4.4
לדעתי חשוב שיהיו עוד תכניות שמשלבות אנשים עם מוגבלות בקהילה	סטודנטים N=43	1	1	5	12	24	4.3
לדעתי, התכנית מצליחה לגרום לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה	סטודנטים N=43	1	3	7	17	15	4
במהלך הפעילות נוצר קשר אישי ביני לבין אדם עם מוגבלות	סטודנטים N=43	2	1	9	12	19	4
חשתי קושי לפעול ביחד עם אנשים עם מוגבלות שכלית (היגד הפוך)	סטודנטים N=43	6	15	14	6	2	*2.6
הייתי מעדיף אילו היו מפרידים במהלך הפעילות בין האנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות (היגד הפוך)	סטודנטים N=43	31	7	2		3	*1.5

4. תחושות וחוויות מהשתתפות בתכנית

במסגרת ההיגדים הסגורים אותם התבקשו הסטודנטים למלא, הם נשאלו באיזו מידה התכנית ריגשה אותם ובאיזו מידה היא היוותה הנאה ואתגר. הממצאים המוצגים בטבלה מטה מצביעים כי התכנית ריגשה את הסטודנטים במידה רבה (77% דרגו במידה רבה או רבה מאוד), וכי הם נהנו (84% דרגו במידה רבה או רבה מאוד). מידה פחותה דווחה לגבי מידת האתגר שחשו, אם כי עדיין מרביתם דיווחו כי הפעילות היוותה אתגר עבורם (67% דרגו במידה רבה או רבה מאוד).

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2	3	4	5 במידה רבה מאוד	ממוצע
הפעילות במסגרת התכנית ריגשה אותי	סטודנטים N=43			10	9	24	4.3
נהניתי מהפעילות בתכנית	סטודנטים N=43	1	1	5	19	17	4.1
הפעילה היוותה אתגר עבורי	סטודנטים N=43	1	6	7	14	15	3.8

בנוסף להיגדים הסגורים, הופנתה לסטודנטים גם שאלה פתוחה בה הם התבקשו לשתף בחוויה מיוחדת/מרגשת שחווית או בחוויה לא-פשוטה/מאתגרת שעברת במסגרת הפעילות בתכנית. ניתוח איכותני בוצע על תשובותיהם של 36 סטודנטים שהשיבו על שאלה זו, במטרה לגבש קטגוריות בעלות משמעות. שלוש הקטגוריות הבולטות אליהן סווגו תשובות הסטודנטים הן: תחושות של חוויה מרגשת (16 התייחסויות), תחושות של חוויה מאתגרת (12 התייחסויות), ותחושות של חוויה מלמדת ומעשירה (8 התייחסויות). החוויות המאתגרות והלא קלות עבור הסטודנטים כללו קשיים בתקשורת, תיאום פעילויות, טיפול בדינמיקה קבוצתית מגוונת, הצבת גבולות ומתן מענה לצרכים הייחודיים של אנשים עם מוגבלות. חוויות אלו כללו גם רגעים של למידה, תמיכה הדדית ואמפתיה, שהובילו בסופו של דבר לצמיחה אישית

ולקשרים בעלי ערך במסגרת תפקידם. הם מצאו שהחווייה החינוכית והמעשירה היא מסע שהוביל לשינוי, הם גילו חוסן מול אתגרים, חוו את כוח ההקשבה והתמיכה, וכן ראו את החשיבות של הכלה והבנה בטיפול תחושת השייכות. הם התרגשו כאשר היו עדים לקשרים אמיתיים ורגעים נוגעים ללב. הם העריכו מחוות של עזרה וידידות, אינטראקציות מחממות לב וקשרים רגשיים, הן אישיים והן בתוך הקבוצה. להלן תשובותיהם, לפי החלוקה הקטגוראלית:

קטגוריה	ציטוטי המשיבים	שכיחות
חווייה מרגשת	"באחד המפגשים חסרה סטודנטית לאחת הבנות והתפעלתי מהרצון של הבנות לעזור לאותה אחת שלא הייתה לה סטודנטית הן דאגו להעביר לה חומרים אחת הבנות שגמרה את העבודה באה לשבת לידה לעזור לה" "הבחורה שלי לא הגיעה לאחת הפגישות ועבדתי עם חברתה הטובה. היא הכינה שני עציצים - אחד לה ואחד לחברתה וידעה בדיוק את העדפותיה. התגלתה לי חברות מיוחדת שהייתי שמחה אם גם לי הייתה חברה כזו" "חווייה של קבלת פנים אוהבת כל מפגש" "הייתה לי חוויה מקסימה כולם היו נחמדים מאוד התחברתי ל סרגיי והן גם התחבר אלי היא תמיד משחק איתי ומצייר איתי והיא מחבק אותי ו עושי לי ביקו על אף שלי 😊 הו ממש נחמד" "מרגשת מאוד" "באחד המפגשים הייתי צריך ליצור קטע תנועה עם אחד החברים בזרקור. היה בזה מן אימפרוביזציה וכל פעם משהו אחר הוביל. מאוד התרגשתי מהחיבור שנוצר איתו" "חווייה מרגשת הייתה כשבמפגש הראשון אחד המשתתפים שיתף את הסיפור חיים שלו, וזה ממש ריגש אותי להקשיב ושהוא נפתח והעז לשתף משהו כולך פרטי ואישי עם אנשים שרק הכיר" "אחד החוויות הטובות שהיו לי היה ביום של ההופעה. שרנו את הללויה. עבדנו קשה על השיר הזה והם כל כך התרגשו להופיעה. הייתי הופעה מאד מוצלחת ומרגשת מאד!" "לימוד הללויה, כולם צעקו את השיר וזה אכן ריגש" "אחד החניכים תמיד משתף אותנו בחיי הזוגיות שלי עם מישהי וכל פעם הם נפרדים חוזרים ופעם אחת הוא הגיע עם טבעת ואמר שהוא הציע לה נישואין והיא הציעה גם לו!" "החווייה הכי מרגשת שקרתה לי בזמן הפעילות היא דווקא עם חניכה אחרת בקבוצה, חניכה שלא מדברת, רק משמיעה קולות, והיא האישיה שהכי ריגשה אותי מכולם שם, הצורך לשיר והכיף שהיא חווה כשזה קורה זה נוגע בלב" "נהניתי לראות את החניכה שלי מרעות סומכת עליי ושמחה שאני שם. כל פעם שעלתה לשיר/ לרקוד מול כולם אבל חיפשה רק את העיניים שלי והמחמאה שלי אליה זה חימם לי את הלב מאוד בכל פעם מחדש וגרם לי להנות הרבה יותר מכל המפגשים" "כשהבת זוג שלי הצליחה לבטא מילים זה ריגש אותי" "במהלך אחד המפגשים ראיתי את אביו של אחד מהמשתתפים של רעות וזה נורא ריגש אותי" "שמעתי את אחד החברה שם עם אחת הבנות מבית צבי וזה ממש ריגש אותי"	16
חווייה מאתגרת	"היה לי קשה לפעמים להבין מילים שהבחורה שאיתה עבדתי אמרה. בנוסף- הרבה פעמים כשביקשתי ממנה לבחור בין צבעים או אפשרויות לא הייתה לה העדפה, והתלבטתי אם לדחוף אותה לבחור בין דברים או לשחרר, מה יהיה לה יותר טוב ונכון" "המטופלת שלי לא כל כך תקשרה באחד מהמפגשים, ופתאום עזבה את הקבוצה כנראה ע"מ לחזור הביתה. מעט נבהלתי ורצתי אחריה לקרוא לה, וכשחזרה נאמר לי שהיא יודעת ללכת לבד" "את האמת שהכל היה מקסים, אבל היו פעמיים שחיכיתי כמה שעות באומן במיוחד בשביל זה, ובסוף הבת שאיתי לא הגיעה, אין תיאום בין מי מגיעה ומי שלא וחבל. כי בסוף יוצא שמחכים ואין הגעה" "אחת הסטודנטיות של אל אלון היא עם מוגבלות נפשית ואני לא יכולתי להתמודד מולה, זה היה קושי ללא מענה כי הצוות של אלון לא היה כמספר הסטודנטים והן היו זמינות באופן חלקי" "חווייה מאתגרת הייתה לשלב בקבוצה אחת אנשים מכמה רמות של תפקוד"	12

	"במפגש שלי עם דודו פגשתי בן אדם מיוחד, סבלני וחכם. הבנו שהוא מתקשה בזיהוי ספרות ואותיות, והוא לא יכול לקרוא שעון. היה לי קשה שלא הצלחתי למצוא תחליף מספיק טוב עבורו" "את כל האתגר לקחו על עצמם המורים, היה לי קל" "שאלתי החברים חייב אותי ונוצר בינו קשר טוב/ שלא הבינו אותי ולא הייתי בטוח איך לפגש את הסיטואציה בשביל שיבינו" "החניכים בתכנית הם מבוגרים. יש בחור מבוגר שמנהל איזו מערכת יחסים עם החניכה שלי והוא מונע ממנה להתבטא ולהשתתף בתרגילים, אני רואה שהנוכחות שלו מטרידה אותה" "הקושי להתמודד עם בכי של חברי רעות" "היו גילויי חובה של כמה מהגברים בתוכנית שלעיתים הרגישו קצת מוגזמים" "חווייה יותר קשה שהייתה לי היא הצבת הגבולות לחניכים"	
8	"אחרי אחד המפגשים נסעתי באוטובוס במקרה עם שניים ממקבלי השירות של אלון והבנתי כמה זה לא מובן מאליו שהם מצליחים להגיע בכל פעם למפגשים" "עבדתי עם ג'ון שהוא בן אדם עם מוגבלות מאוד קשה שמייצגת אתגר לא פשוט בכל מה שקשור לתהליך רציף. אבל דווקא דרך העבודה איתו גיליתי את הדרך שכן עובדת, הרגשתי שזה דבר של ג'ון מעולם לא הרגיש באף מסגרת שבה הוא היה - שהוא עשה משהו מההתחלה עד הסוף" "אחת החוויות הכי מיוחדות הייתה עם אחת הבנות שלי רצתה להשתתף כבר כמה מפגשים רצוף. לקחתי אותה הצידה והיא סיפרה לי שהיא עצובה ובכתה והקשבתי ואז עשינו הסכם שכשקורה משהו היא מספרת לי אבל היא לא יכולה לשבת בלי להשתתף כי ככה היא רק שוקעת העצבות וזה הזמן שלה בשבוע לשיר, להשתחרר ולענות ומאז היא השתתפה באופן קבוע והיא שרה ממש יפה והיה אפשר לראות שהיא נהנית ופתוחה ושכל מה שהיא הייתה צריכה זה משהו שיקשיב לה ויתן לה ביטחון" "ביום הזיכרון הייתה לנו פעילות, וכל החניכים היו מאוד מוצפים ביום הזה. נתנו מקום לכל אחד לדבר על חוויה אישית שלו עם היום הזה ועם הקושי. היה מדהים לשמוע סיפורים אישיים מהם, ולראות מצד שני את ההקשבה וההכלה שלהם אחד כלפי השני" "נוכחתי למערכת יחסים בתוך קבוצת רעות מקרוב ולמדתי להתמודד עם מקרים יוצאי דופן" "אחת החוויות המרגשות היו יום אחד להגיע ולקבל חיבוקים מכמה חניכות שהתחברתי אליהם. הבנתי שאהבה היא הדדית" "באחת החזרות שיחקנו בספיד דיט כלומר מפגש של הרבה שאלות עמוקות אחד על השני והכרנו לעומק את כולם" "בהצגה שיחקתי עם חניך אקים בדיאלוג. היה לו זיכרון קצר וחששתי שלא יזכור. בהופעה היה לי בלק אווט והוא הזכיר לי.. הבנתי כמה אנחנו שווים"	חווייה מלמדת ומעשירה

שאלה נוספת עליה התבקשו הסטודנטים להשיב היא **"האם ובמה תרמה לך הפעילות בתכנית?"**. 37 סטודנטים השיבו על שאלה זו, מתוכם סטודנט אחד ציין כי התכנית לא תרמה לו. יתר התשובות של 36 הסטודנטים קובצו לשתי קטגוריות מרכזיות: 1. השפעה על פרספקטיבה ותפיסת עולם ע"י פיתוח אמפתיה, רגישות, הכרה ומודעות לאוכלוסיית מש"ה (19 התייחסויות), ו- 2. צמיחה אישית, גילוי עצמי ותחושת משמעות (18 התייחסויות). להלן ציטוטי תשובותיהם של הסטודנטים:

קטגוריה	ציטוטי המשיבים	שכיחות
השפעה על פרספקטיבה ותפיסת עולם ע"י פיתוח אמפתיה, רגישות, הכרה	"התוכנית עזרה לי לפתח הקשבה ורגישות" "להתייחס בכבוד לכל בן אדם באשר הוא" "תפיסת עולם שונה ורגישה" "תמיכה ואהבה באנשים אללו" "להכיר את הציבור הזה" "במידה רבה, בהיכרות עם אוכלוסייה מוגבלת" "לא הרבה, רק חשיפה לקהילה ואנשים מקסימים" "יש לי הרבה פחות חשש או מבוכה ממפגש עם אנשים בעלי מוגבלויות" "היכרות עם אנשים בעלי מוגבלויות כיצד עלי לפעול ולהתייחס אליהם"	19

	"הפעילות תרמה לי בהכרות קצת יותר מעמיקה עם אנשים עם מוגבלות ובמתן כלים להתמודדות איתם" "הפעילות תרמה לי בהכרת האוכלוסייה הרבה יותר לעומק, ובהבנה של כמה חשובה בשבילם שגרה והתמדה" "מודעות כלפי הפלג הזה באוכלוסייה" "להכיר את האוכלוסייה המיוחדת, להבין שאין מה לפחד מהם, להתייחס יותר באכפתיות וסובלנות לאנשים שונים" "הפעילות תרמה לי בהכרה מקרוב יותר של אנשים עם מוגבלות שכלית. גרמה לי לפתח יותר רגישות ויכולת קבלה לאנשים בסביבה" "היכרות עם אוכלוסייה שלא הכרתי ולגלות כמה עמוקים הם" "מאוד תרמה בהבנת עולמם, דרך הפעילות איתם" "התקרבותי לנושא בעלי מוגבלויות" "הצלחתי ליצור קשר אישי עם מישהי שונה ממני" "היא גרמה לי לראות עוד יותר את האופי האישי של כל אחד ואחד מהם ובעיקר להתייחס אליהם כמה שיותר כשווים בין שווים"	ומודעות לאוכלוסיית מש"ה
18	"תרמה לי בלהתמודד בקלות עם בעלי מוגבלויות ביומיום שלי" "נקודת מבט על העולם שהתרחבה לי" "היא עזרה לי בקבלת פרופורציה. לראות אותם מתמודדים עם כל מיני קשיים בחיים האישיים שלהם בגבורה, בעקביות ובנחישות כזו עזר לי לקחת את הקשיים בחיים שלי בפרופורציה" "פתח לי את הזווית ראייה! לא חשבתי כך על אנשים עם מוגבלות שכלית. היום אני מבינה שהם פשוט משהו מיוחד בעולם שלנו ומי שמצליח לדבר את בשפה שלהם עובר תהליך אישי משמעותי בחייו, זה מה שקרה לי" "נתנה לי מרחב להיות מהצד השני של המתרגם בתור אדם עם מוגבלות פיזית טופלתי רוב חיי אני מכיר את הסטיגמות איתם אנשים עם מוגבלות מתמודדים. המון שנים אני בדיאלוג עם עצמי לגבי זה היה מעניין לחוות את הסטיגמות שהתעוררו בי כלפי אנשים עם מש"ה ולשבור אותם אצלי" "בדיעבד מבינה שמיכל ההכלה שלי עלה בצורה טבעית מעצם כך שישבנו בלי מחיצות ובפתיחות לב. זה תהליך שהוא מעבר למילים וזה יאמר לזכותה של גרציאלה ופביאן שדאגו כל הזמן לייצר אקלים שווה טבעי שהוא אינו בתפקיד אלא בשוויון נפש" "ביכולת להכיל ולהיות סבלנית גם אם דברים לוקחים יותר זמן, או צריך להסביר מספר פעמים. להיות יותר קשובה ומתחשבת גם אם זה יותר מורכב משאני מצפה" "נחשפתי בתוכנית לעולם חדש והרגשתי איך הלב שלי נפתח ומתרחב. גיליתי בעצמי סבלנות שלא הייתה לפני" "הפעילות בתוכנית הסבה לי המון אופטימיות, שמחת חיים, פרופורציות והנאה" "המון. משמעות, להצליח ליצור במקום שהרבה מפחדים בכלל לחלום עליו, כל מפגש הייתי יוצאת עם חיוך וחום בלב" "מצאתי דמיון לא קטן ביני לחברים בקבוצת זרקור. חוויה כמה כולנו דומים ולא באמת שונים" "אני חושבת שהפעילות תרמה לי בכך שאהיה אדריכלית ומתכננת יותר מתחשבת לכל גווני האוכלוסייה" "לחוות את חווית היצירה" "עכשיו אני מכיר ועבדתי עם אנשים עם מוגבלויות. זה עשה לי טוב, גרם לי להרגיש משמעותי. אני מרגיש ששיניתי להם את התפיסה שלהם על עצמם, הם יודעים עכשיו שהם מסוגלים לעשות דברים שהם לא ידעו לפני כן" "היה לי כיף, הרגשתי משמעותית עבור שני אנשים חדשים בחיים שלי, וקיבלתי אפשרות במסגרת התואר והקורסים שאני צריכה לעשות להשפיע" "העשרה את יכולת הנחית האמנות שלי, נהניתי מאוד לתרום לבחורה שאיתה עבדתי" "רעיונות ליצירות והתנסות" "סיפוק בלשמח את החניכים"	צמיחה אישית, גילוי עצמי ותחושת משמעות
1		"לא תרמה"

ג. המפגש עם אוכלוסיית מש"ה ותפקיד הסטודנטים

שתי שאלות פתוחות התייחסו למפגש של הסטודנט עם האדם עם מש"ה (הקשר שנוצר, המחשבות שעלו לפני/בזמן/אחרי הפעילות, התובנות או התפיסות שהתגבשו במהלך התכנית, ועוד) והתפקיד שהסטודנט לקח או ראה את עצמו במפגש שבה. שתי השאלות נותחו באופן איכותני. חמש קטגוריות גובשו מתוך 36 התשובות של הסטודנטים שהתייחסו למפגש עצמו: פירוק מחסומים, פיתוח קשרים, ודינמיקה חברתית מכילה ומגשרת (14 התייחסויות), שינוי תפיסתי וגישה כלפי אנשים עם מוגבלויות (8 התייחסויות), העצמה והשראה (7 התייחסויות), צמיחה והשתקפות אישית (4 התייחסויות), והשפעה חינוכית-חברתית (3 התייחסויות). להלן ציטוטי תשובותיהם לשאלה הראשונה, לפי החלוקה הקטגוראלית:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
14	"הופתעתי לגלות שהקשר בינינו די הדדי ואני נתרמת לא פחות משתורמת" "הקשר שנוצר היה טוב, היה מאוד קשה ליצור את ההפרדה בין חברים ללימודים לבין חברים בחוץ, כן היה הרבה רצון מצידם של הסטודנטים עם הצרכים המיוחדים לקשר הרבה יותר הדוק ונראה שהמטרה העיקרית הייתה ליצור חברים ולא ללמוד דברים שקשורים לאומנות או עיצוב" "ככל שעבר הזמן הקשר ביננו התחזק והרגשנו בנוח לשתף בקשיים ובדברים שלא קשורים רק לקורס עצמו" "קשר חזק ומחשבה אחרת לגמרה נהייתי מאוד" "נהייתי ליצור איתם. הרגשתי שאנחנו תומכים זה בזה. הייתה לי מחשבה כמה הרגעים שלנו ביחד יקרים ויצאתי מחוץ מהמפגשים" "הקשר היה מיוחד בין כולנו, המון אהבה והמון קבלה וממש כמו משפחתיות תומכת ומבט בגובה העיניים של כולנו ביחד בזה. היציאה מהקופסא, הרחבת האופקים וגישור על שפה ויכולות, הכרות עם אנשים מיוחדים, שיקופים על עצמי" "המפגש עם השפה הערבית היה מרתק וקשה ביחד. הרצון להבין את השפה ולהצליח לשוחח עם דוברות ודוברי הערבית בקבוצה היה חשוב לי אבל לא יודע ערבית לצד זה המקום שנתנו בקבוצה לזמן תרגום ומה שכן הצליח לעבור במבט היה מאוד מרגש" "קשרים מדהימים. מכניס את החיים לפרופורציה. ממליצה לכולם" "לפני תחילת הפעילות, כמו כל התחלה חדשה, יש חששות. אבל לאט, לאט, לומדים איך להכיר את החבר'ה, ואיך להתמודד עם כל הקשיים ועם כל אחד באופן אישי. כשמבינים את זה הקשר והתהליך נהיה הרבה יותר אפקטיבי" "הקשר שנוצר מאוד מעניין. שני הצדדים מנסים להבין יותר אחד את השני ומאוד פתוחים לכל סוג של תקשורת והבנה משני הצדדים. נוצר קשר עם המון אמן ואהבה מהדברים הכי בסיסיים שעשינו ביחד. עצם המפגש יצר קרבה ואמן בין האוכלוסיות" "הוא קשה בהתחלה ולאט לאט נהייה טבעי ומרגש" "היינו שרות ביחד. הם שיתפו אותנו לגבי חייהם האישיים והכרנו לעומק" "הפעילות המשותפת יצרה קשרים חדשים ולימדה אותי על האוכלוסייה שלא נפגשתי איתה לפני" "האנשים מדהימים והם מאוד אוהבים לאהוב וזה גורם לקשר אישי מדהים. הם זוכרים את השמות ולמיד מראים אהבה, גם כשקשה לפעמים להשתלט עליהם, חיוך קטן גורם להכול להישבח"	פירוק מחסומים, פיתוח קשרים, ודינמיקה חברתית מכילה ומגשרת
8	"שמחתי להשתתף בתוכנית והיא עזרה לי להבין את החשיבות של העשייה למען אדם אחר" "היה לי מעט חשש לפני הפעילות, והבנתי שאין לו כל בסיס" "נרתעתי בהתחלה. ויכולה להגיד שחלקם הפכו ממש לחברים" "הם חכמים, הם זוכרים הכול. הם מבינים סיטואציות. חוץ מהקושי בדיבור אפשר לשכוח שמדובר עם אנשים עם מוגבלויות. אני ממש שמחה שלקחתי חלק בזה השנה. זה השפיע עליי ברמה האישית. וזה לא היה קורה עם לא הייתי מגיע לפה" "פחדתי להתערב ולא להבין אותם"	שינוי תפיסתי וגישה כלפי אנשים עם מוגבלויות

	"מפגש חשוב שגיליתי כמה אני יכולה להתחבר לאנשים גם אם הם לא מדברים, או חווים קושי יותר גדול ממני. ראיתי בהרבה מהם אותי או תכונות שלי וזה תמיד נגע בי" "בהתחלה רתיעה. אחרי החשיפה, לאט, לאט, התרגלתי ובסוף זרם לנו יחד לגמרי" "הם אנשים מדהימים חכמים ורגישים ממש, כיף לי שהם מחייכים עליי מבינים אותי גם אם הם לא מדברים"	
7	"הופתעתי מהיכולות ומהשמחה של הבנות" "שהן מקסימות ומרגשות, ואני שמחה שזכיתי לעבוד איתן, ושמחתי ממש שהבת שהייתה איתי נפתחה לאט, לאט" "מרגש מאוד. צמרמורות במפגשים מסוימים" "נחשפתי לעולם הפנימי העשיר ולאישיות הצעירה והמיוחדת שלהם" "זה היה מפגש מרגש שאני חושבת שרק אחרי הרבה זמן אפשר להבין כמה הוא גם משמעותי ותורם" "ללמוד מהם להיות מרוצה מתהליך היצירה" "המחשבות שעלו שהם זקוקים לקשר האנושי ומגיבים ברגישות ואהבה טהורה"	העצמה והשראה
4	"כמו שאמרתי אני אדם עם מוגבלות בעצמי אז התפיסות מלכתחילה היו אישיות מאוד ונטו להכלה הם רק התחזקו ונבנו מחדש" "המפגש היה מעניין. במפגש אני גיליתי שאין אף אחד (גם לא במסגרות שלהם) שמתייחס אליהם בצורה שאני וחברי ומרציי בבצלאל מתייחסים אליהם. אנחנו מסתכלים עליהם בשוויון גמור נותנים להם קרדיט העשייה ובקונספט" "למרות המוגבלויות שלהם ואולי בזכותן, מקבלי השירות של אלון הפגינו מחויבות, התמדה וסקרנות יותר מהרבה סטודנטים בבצלאל" "בתחילת הקורס הייתה לי ציפייה מעצמי שאני באמת רוצה לפתור בעיה או להקל על חיי היום יום שלהם. אבל הגעתי למסקנה שאנחנו עושים צעד ענק לא רק בניסיון לעזור להם, אלא בזה שאנחנו עובדים על זה ביחד"	צמיחה והשתקפות אישית
3	"חשוב, הכרחי, מעניין, אבל לא במסגרת הלימודים בתואר ראשון לעיצוב" "אני חושבת שלגבי הפעילות שאנחנו עוסקים בה יש צורך בהכנה והנגשה יותר נכונה כדי לעזור לנו גם להיות בשבילים בצורה יותר נכונה ואפקטיבית. אבל בסופו של דבר הם נותנים אהבה אמיתית בלי הזיוף שאנחנו מכירים וזה מקסים" "בעיניים שלי היא הכול מוצלח והיה ממש כיף והכי חשוב בעיניים שלי שהיה יחס לכול המשתתפים"	השפעה חינוכית וחברתית

ארבע קטגוריות גובשו מתוך 36 התשובות של הסטודנטים שהתייחסו לשאלה **"כיצד אתה רואה את תפקידך או את מקומך במפגש עם אדם עם מוגבלות?"**: בבוד, שוויון והכלה (14 התייחסויות), תמיכה, נתינה, טיפוח חברויות ותחושת שייכות (11 התייחסויות), הסתגלות ולמידה (8 התייחסויות), ו- תחושת שליחות ואחריות (5 התייחסויות). המשיבים תופסים את תפקידם במפגש עם אדם עם מוגבלות ככזה המוגדר על ידם. הם שואפים לספק תמיכה וסיוע בעת הצורך תוך טיפוח חברויות ותחושת שייכות. רבים רואים בתפקידם שליחות, תוך שימת דגש על חשיבות ההבנה וצמצום הפערים החברתיים. הסתגלות ומחויבות ללמידה הם גם מרכיבי מפתח בתפקידם. באופן כללי, התגובות שלהם משקפות מסירות ליצירת חברה מכילה ואמפטית יותר. להלן ציטוטי תשובותיהם לשאלה זו, לפי החלוקה הקטגוראלית:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
14	"לדבר איתם בגובה העיניים ולהיזהר שלא ליצור תחושה של ריחוק והקטנה" "רואה את תפקידי כדי לתת להם הרגשה רגילה בצורה נכונה ולא לתת עודף יחס כי זה גורם לחוסר נעימות" "רגיל" "תפקידי להסתכל עליו בגובה העיניים" "שווה אליו" "נותן מקום לאדם בלי שיפוטיות, מאפשר זרימה של יצירתיות והבעה אישית" "שווה אליו. מפגש לב אל לב" "שאנחנו אחד. וביחד נוכל ליצור עולם מלא בטוב כי הם מלאים בטוב" "כחבר, לא כמטיף או מורה"	בבוד, שוויון והכלה

	"כלא שונה מאף אחד מהם" "אני חושבת שבאמת הכי חשוב זה לדבר בגובה העיניים אבל כן להבין מה האדם מולך צריך ורוצה" "הרגשנו שווי ערך וחברים לכל דבר" "מפגש עם העולם החיצון עבורם ועבורי. הבנה עמוקה יותר של השונה. לצמצם את הפער ולהבין אחד את השנייה" "באופן כללי התייחסות רגילה, עם יותר שימת לב לפרטים"	
11	"תפקיד חשוב, צריך להיות אדם מכיל ואוזן קשבת" "לפתח את הכוח שבי = נתינה" "חברה" "עוזר" "מלווה" "לגרום לו להרגיש בטוח ושייך ולעזור במידה והוא צריך או מבקש עזרה" "סיוע במקומות בהם המוגבלות של האדם דורשת עזרה ובכל השאר - הדדיות, ניתן לשתף אותם ברגשותיי ואפילו לקבל תמיכה!" "כמו במפגש עם כל אדם אחר. במידה והוא צריך עזרה כזו או אחרת כמובן שלהושיט יד אבל במידה ולא אז לפנות בחיך ולא להירתע" "אני מרגישה שאני משמחת אותם ובאה לעשות להם טוב, ושהם מרגישים חברים שלי מרגישים בנוח לדבר איתי לשתף אותי לצחוק איתי" "במסגרת הספציפית שאנחנו לקחנו בה חלק, זה להיות בשביל החניכה שלי לעשות איתה כיף לנסות לתת לה מה שאני יכולה כדי שיהיה לה חיוך, לשיר איתה ביחד ולשמוע אותה" "היינו אנשי סוד לחלקם, חלקנו חוויות, סיפורים והרגשותי כמו חברה של כולם"	תמיכה, נתינה, טיפוח חברויות ותחושת שייכות
8	"אני חושב שלזהות את היכולות שנמצאות באדם שאותו אני פוגש ולסייע לו אם הוא רוצה בכך להגשים אותם לתת לו לבחור את הדרך שלו למצוא משמעות בדברים הקטנים/ כאדם עם מוגבלות בעצמו אז לדעת מתי לשים בסוגריים את המוגבלות שלי ולתת לאדם האחר מקום לבטא איך הוא תופס את החיים ואת הצרכים שלו. מודה שלפעמים היטשטש לי המקום שלי בפרויקט" "לנסות להבין אותו ולנסות שהוא יבין אותי בצורה הכי כנה אנושית ושוויונית שאפשר" "זו אחת השאלות שהכי בלבלה אותנו במהלך הקורס הזה, מאין קו מחבר בין חברים לבין מורים או מדריכים, היה מאוד קשה ליצור את ההפרדה הזו בייחוד כשאנחנו לא ידענו בעצמינו מה התפקיד שלנו מולם" אני מרגישה כמו מים ורוח, סוחפת ומשתנה יחד איתם כל הזמן, לפעמים יותר מובילה ולפעמים דווקא משחררת ונותנת להם להוביל. זה מדהים לי לאפשר את זה" "אני רואה את עצמי מצד אחד בתור "חבר" או "אח" שמקשיב ומכיל, ומצד שני בתור דמות קצת יותר "סמכותית" שיודעת להציב גבולות וקווים כשצריך. משתדל לדעת בדיוק מתי לתמרן בין הדמויות האלו" "קצת יותר מוביל ממובל. אני שם לעזור להם להתמצא בתחום של השירה והריקוד אבל מבחינת הרצון אנחנו בדיוק אותו דבר" "תחילה הרגשתי שעלי להיות מעין חונך ולאט לאט פשוט להיות שם איתם ולעבוד איתם ולא להיות להעביר את הזמן בנעימים" "אני גם "אדם עם מוגבלות", יש לי אוטיזם, תשאלו משהו יותר פשוט"	הסתגלות ולמידה
5	"תחושת אחריות רבה והכלה" "אני רואה את תפקידי ותפקידנו כשליחות ענקית. הם צמאים לדבר כזה ואוהבים להכיר אחרים ולאהוב" "אני מרגישה המון אחריות אבל גם מאוד נהנית לנהל איתם שיחות ולצחוק, הם אנשי שיחה ומעניין לשמוע אותם" "אני חושב שזה חשוב להיות לצד אדם עם מוגבלות ולעזור לו ולהיות איתן" "תפקיד שעוזר לו להשתלב בחברה, עי העלאת מודעות"	תחושת שליחות ואחריות

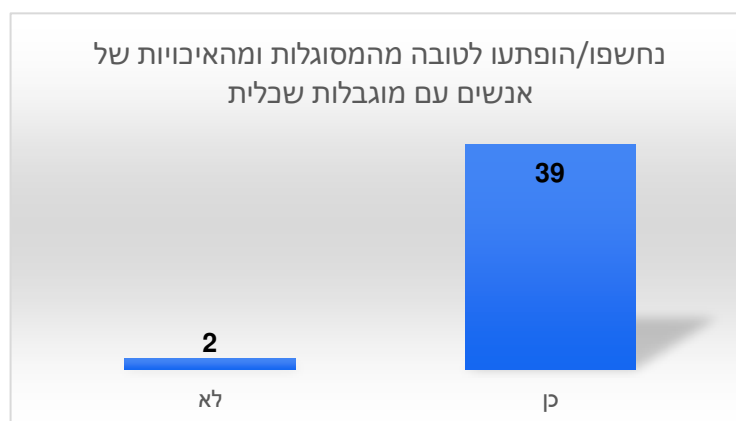
ד. העלאת מודעות לאיכויות ולמסוגלות של אנשים עם משי"ה

מימד זה הוערך במסגרת ההערכה הנוכחית במספר דרכים, הן באמצעות היגדים לדירוג והן באמצעות שאלות פתוחות. ראשית, בחלקים שונים של השאלון נכתבו לסטודנטים 4 היגדים הנוגעים לנושא **המודעות לאיכויות של אנשים עם מוגבלות**, אותם הם התבקשו לדרג בין 1 ל- 5 מבחינת מידת הסכמתם עם כל היגד. להלן תוצאות דירוגי הסטודנטים:

שאלה	משיבים	1 כלל לא	2	3	4	5 במידה רבה מאוד	ממוצע
אני חושב שאנשים לא מודעים ליכולות של אנשים עם מוגבלויות, ובעיקר לאלה עם מוגבלות שכלית	סטודנטים N=43	1	1	3	12	26	4.4
המודעות ליכולותיהם ולמסוגלותם של אנשים עם מוגבלות עלתה בקרב מי שנחשף לתכנית	סטודנטים N=41		1	4	16	20	4.3
בזכות התכנית, התפיסות שלי כלפי אנשים עם מוגבלות נהיו חיוביות יותר	סטודנטים N=43	2	1	4	16	20	4.2
הופתעתי לטובה לראות מה אנשים עם מוגבלות מסוגלים לעשות	סטודנטים N=43		4	6	14	19	4.1

ניתן לראות כי 88% מהסטודנטים סבורים במידה רבה או רבה מאוד כי אנשים אחרים (שלא השתתפו במיזם) אינם מודעים ליכולות של אנשים עם מוגבלות (ובפרט משי"ה), ואחוז דומה ציין כי התכנית הביאה לעלייה במודעות שלהם עצמם ליכולות ולמסוגלות של אנשים עם משי"ה. 84% מהסטודנטים מסכימים במידה רבה או רבה מאוד עם ההיגד לפיו תפיסותיהם כלפי אנשים עם מוגבלות נהיו חיוביות יותר בזכות התכנית, ו- 77% דירגו כך את ההיגד לפיו הם הופתעו לטובה לראות מה אנשים עם מוגבלות מסוגלים לעשות.

מעבר לארבע ההיגדים הללו, נשאלו הסטודנטים **"במסגרת הפעילות בתכנית, האם נחשפת או הופתעת לטובה מהמסוגלות ומהאיכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית?"**, כאשר הם היו יכולים לבחור בתשובות "כן" או "לא", ובמידה וענו "כן", נשאלו לאחר מכן "לאיזה יכולות או איכויות נחשפת?". תשובותיהם לשאלה הסגורה ולשאלה הפתוחה שאחריה מוצגות בגרף ובטבלה שאחריו:

בהמשך להיגדים הסגורים, הופנתה לסטודנטים גם שאלה פתוחה בהקשר של העלאת מודעות ליכולותיהם של המשתתפים עם המוגבלות: לשאלה **"לאיזה יכולות או איכויות של האנשים עם המוגבלות נחשפת**

במסגרת התכנית? השיבו 35 סטודנטים, כאשר תשובותיהם נותחו באופן איכותי וסווגו לשתי קטגוריות מרכזיות: 1. יכולת אמנותית, עשייה וביטוי יצירתי (25 התייחסויות), 2. יכולות קוגניטיביות, רגשיות, אישיות ובינאישיות (19 התייחסויות). בחלק מתשובות המשתתפים הופיעו גם משפטים המתייחסים לקטגוריה הראשונה וגם משפטים המתייחסים לקטגוריה השנייה, ולכן סך התשובות עולה על כמות המשיבים. להלן ציטוטי תשובותיהם, בחלוקה לשתי קטגוריות:

קטגוריה	ציטוטי המשיבים	שכיחות
יכולת קוגניטיביות, רגשיות אישיות ובינאישיות	"הקשבה, שיח בין חברים, עצמאות" "יכולת דיוק" "הבנות נחמדות, מתקשרות מאד, נהנות מהפעילות המשותפת וחלקן אף עצמאיות מאד וחזרות לביתן ללא לוויו" "השמחה שלהן" "הומור, שמחת חיים, אמפתיה" "הבנה רחבה של נושאים, שאפתנות אדירה ורצון לעשות עוד ולהרחיב את הפרויקטים שעשינו" "נחשפתי ליכולת תקשורתית טובה ומהירה ואוצר מילים עשיר וברמה גבוהה" "אומץ, סקרנות, דאגה לאחר, אהבה לזולת" "סדר ארגון ותכנון" "למשל לג'ון יש חוש אסתטי מאוד חד, הוא יכול לשים לב לשינויים קטנים שאדם אחר לא מבחין בהם, לכולם יש רצון להתמודד עם בעיות ולנסות לפתור אותן" "תקשורת בין אישית" "פיתוח היקשרות" "התבטאות עצמית" "יכולת שיתוף" "לפעמים לא מבינים אותם שהם מדברים ואז שהם מתחילים לשיר מבינים הכול. בנוסף הם תומכים אחד עם משהו עצוב הם מחבקים אותו זה מדהים לראות חמלה כזאת" "רוב החניכים בעלי אינטליגנציה רגשית מאוד גבוהה. יש חניכים בעלי חוש קצב מדהים, ומצד שני יש חניכים עם זיכרון שלא יכולתי לתאר לעצמי.. ברמה של לזכור שירים מורכבים ובשפה גבוהה מאוד בע"פ. ידע היסטורי, הבנת סיטואציות" "הם מצחיקים מאוד" "האיכות המיוחדת ביותר שנחשפתי אליה בקבוצה שלי היא הרגישות אחד לשני בתוך הקבוצה. ההכלה והדאגה אחד לשני. כשמישהי מתביישת לשיר סולו משהי תציע לשיר איתה יחד דואט. כשמישהי שכחה את הדף עם המילים משהי יחלוק איתה את שלו. כשמישהי עולה לשיר סולו כולם ימחאו כפיים ויפרגנו.. הגיע עד כדי כך שחברה בקבוצה בכתה כי קרה לה משהו קשה ושיתפה את הקבוצה ומעבר להקשבה, להכלה, לחיבוק ולעזרה שהציעו לה כמה חברים בקבוצה, היו כמה חברים שלא הצליחו שלא לדמוע יחד איתה. יכולות אמפתיה ברמה מאוד גבוהה, חברות ויצאת קשרים מאוד חזקים ומיוחדים אחד עם השני בניגוד למה שהרבה אנשים חושבים" "חדות והומור משובח" "יכולות קוגניטיביות גבוהות. שמחתי לראות את שמחתם ואהבתם והכרת התודה שלהם לכל דבר פעוט בחייהם. הוכרת תודה יפה על מה שלפעמים אצלנו היה מובן מאליו" "אחד מהחברים במרכז היום שעבד איתנו מאוד אוהב אריות הוא אמר לאורך כל המפגשים שהוא רוצה להיות אריה בהצגה והביע התעקשות על כך לבסוף שילבנו דמות של אריה בהצגה היכולת להגיד את הרצון שלך ולהתעקש אליו היא חשובה ונמצאת אצל כל אחד מאיתנו" "קטעי הומור שהיו לפעמים" "פתיחות, חוש הומור, ביטחון עצמי" "רגישות" "אני חושבת שהרווחתי את החיבה שלהם ומרגישה שאני רוצה איתם יותר זמן" "הייתי מצוותת לאישה שלא יכולה לדבר ובכל זאת מצאנו תקשורת"	25

19	"יכולת אמנותית" "עשייה ויצירתיות" "יצירתיות, תפיסה אסתטית לא קונבנציונלית" "חשיבה מחוץ לקופסא, יצירתיות וביצועים אומנותיים גבוהים" "יצירתיות" (x2) "לא חשבתי שהם יהיו מסוגלים לזכור את כל המילים והמנגינה של השירים שלימדנו אותם. וכל שבוע באתי להפתעה חדשה של לא רק שהם מכירים את המילים ואת הלחן, הם יודעים מי כתב והלחין את רוב השירים" "בעלי חוש קצב מדהים" "הם בקצב, חלקם עושים קול שני לשירים שזה מפתיע" "שמיעה מוזיקלית מדהימה, יכולת קומית ופיכחות" "חלקם כותבים מדהים וקווי המחשבה שלהם מרתקים, ברמה המקצועית גיליתי שהיכולות גבוהות מאוד, והרצון להופיע מדהים" "יכולות מוזיקליות" "נחשפתי לכך שיש להם יכולות מוזיקליות מולדות, חלקם יודעים לנגן בכלים מוזיקליים רק על סמך שמיעה ויש להם יכולות ספורטיביות מדהימות" "מוסיקליות" "נחשפתי ליכולות מוזיקליות מפתיעות מאוד, שמיעה מוזיקלית וקליטה מהירה" "יכולות פיזיות, פרפורמנס, שירה, ריקוד" "החשיבה האומנותית מורגשת היטב, עבודה עם קולאז'ים" "כישרונות במה נפלאים"	יכולת אמנותית, עשייה וביטוי יצירתי
----	---	--

ה. הזיקה בין הפעילות במיזם לבין הלימודים האקדמיים של הסטודנטים

35 התשובות של הסטודנטים שהשיבו לשאלה הבאה: **"האם ובאיזה אופן הקורס/פרויקט הזה רלוונטי ללימודים שלך? והאם הוא השפיע בדרך כלשהי על המשך לימודיך?"** קובצו לארבע קטגוריות תוכן: התפתחות מקצועית ואקדמית (11 התייחסויות), התפתחות אישית ואמנותית (11 התייחסויות), לא רלוונטי ולא השפיע (7 התייחסויות), ו-1 פיתוח אמפטיה ופרספקטיבה (6 התייחסויות). הסטודנטים הציגו מגוון נקודות מבט על השפעת הפרויקט. יש הרואים בו כרלוונטי ביותר, תוך שהם מציינים את השפעתו על התפתחותם המקצועית והאקדמית, בעוד שאחרים מוצאים בו הזדמנות לשינוי, ומציינים צמיחה אישית ואמנותית. חלק מדגיש את תפקידו של הפרויקט בטיפול אמפטיה ויצירתיות, במיוחד ביחס לנגישות לאנשים עם מוגבלויות. לעומת זאת, חלק מהנשאלים רואים בו כלא רלוונטי ללימודיהם, בטענה שהוא לא השפיע על המסלול האקדמי שלהם, אך מכירים בערכו כחוויה מרעננת או לצורך הפוגה. להלן ציטוטי תשובותיהם, תוך חלוקה לקטגוריות:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
11	"אני רוצה להתפתח בהוראת אמנות. זו הייתה התנסות משמעותית בתחום" "העשרתי את הידע בהעברת חוגי יצירה. התחלתי השנה ללמד אומנות בכיתות ז" "מאוד רלוונטי. אני רוצה לעסוק בבמה במקום מרפא, והרגשתי שהתהליך היה בו אפקט מרפא עבורי ועבור שאר החברים (סטודנטים וזקוק)" "רלוונטי ללימודים בן, כי אני כנראה אקח בשנה הבאה את המסלול בשיתוף עם מכללת לוינסקי להוראה מוזיקלית, וזה נותן לי המון ניסיון בתחום" "השפיע על המשך לימודי בתקשורת עם אנשים, וכיצד המוזיקה באה לידי ביטוי אצלי ואצלם" "זה קשור ללימודים שלי כי ניגנו איתם שירים ושרנו וזה מה שאני לומדת הלימודים שלי איך ללמד אנשים לשיר ולנגן וליצור" "הפרויקט רלוונטי בשל העיסוק במוזיקה עם החניכים בעלי המוגבלויות" "ללימודים הוא רלוונטי בהקשר של למידת דמות ולדעת להיכנס לנעליים שלפעמים הם קצת גדולות עליך" "במידה מסוימת כן מאחר והתעודה שנקבל היא מדריכת אומנות ויתכן שבמשך הזמן ניפגש באוכלוסייה כזו" "כן, בתוך סטודנטית לאדריכלות אנו תמיד מתכננים עבור משתמשים, ואם אכיר יותר טוב את כל המשתמשים אוכל לתכנן עבורם מבנה נגיש יותר"	התפתחות מקצועית ואקדמית

	"הפרויקט היה מאוד מהנה כי בסופו של דבר אנו שרים וזה בהחלט מתחבר עם הלימודים"	
11	"הוא היה פרויקט שזיכה אותי במלגה/ הוא נתן לי רעיונות חדשים לעבוד איתם ונתן לי להתמודד עם שאלות אישיות שלי שמתחשק לי לתת להם ביטוי אומנותי" "הוא השפיע על מי שאני, ובזה זה השפיע גם על המשך לימודי, גם על חשיבה מחוץ לקופסא, התבוננות על היצירה, התבוננות ותפיסת החומרים כחלק מהמהות של החיים על הבמה, בזה שאני רואה היום הרבה יכולות בעצמי שאולי לא ראיתי קודם" "אני חושבת שיצרה ונפש תמיד קשורות וברגע שאנחנו פותחים את הלב ככה משהו נפתח גם במוזיקה. בטוחה שבלי ששמעתי לב זה השפיע עלי וכך גם על היצירה שלי במהלך השנה" "התנסיתי בחוויה בימתית שונה" "עזר לי מאוד להשתפר כזמר" "קשור מאוד, תיאטרון קהילתי עוסק בדיוק בנושא הזה" "זה פרויקט מוזיקלי, אז אנחנו כיוונו למופע בסוף התהליך איתם שייתן עוד ניסיון על במה. אבל לא משפיע באופן ישיר על המשך הלימודים" "עבודה עם אנשים זו כל המשמעות של לימודי משחק ובטח היכרות של בני אדם" "מקדם אותי מאוד" "כן, השפיע לטובה" "שרנו ביחד איתם והרמנו מופע סיום"	התפתחות אישית ואמנותית
7	"לא" "יכול להיות שיצא לי ללמד אנשים עם מוגבלות, וזה בסייעתא דשמיא לא אמור להפריע לי. לא השפיע על המשך לימודי" "לא יותר מיד" "בעקרון הוא לא היה מאוד רלוונטי ללימודים שלי, כן השתמשתי ביכולות שרכשתי בלימודים אבל זה לא היה מקדם ברמה המקצועית, אבל חשוב לציין שרוב הקורסים שיכולתי לבחור במקומו גם הם לא היו מקדמים ברמה המקצועית מכיוון שזו היא המשבצת של הקורס הזה" "לא רלוונטי בשום צורה" "הקורס לא ממש השפיע על מהלך הלימודים שלי אבל היווה הפוגה מרעננת" "לא רלוונטי"	לא רלוונטי ולא השפיע
6	"הקורס מפתח אמפתיה יכולת הסתכלות על אוכלוסיות אחרות ויצירתיות ונגישות" "להבין כמה חשוב הנגישות לבעלי מוגבלויות לכל מגבלה שהיא" "רלוונטי מאוד והשפיעה על הרגשות שלי אני מזוהית של אנשים מוגבלים ממש רגישה" "קשור בזה שאני זמרת וכל מה שאני רוצה לעשות זה לרגש והצלחנו אנשים. ופה עשיתי את זה עם אנשים מאד מיוחדים וזה שינה לי את הזווית ראייה. בא לי ליצור איתם עוד דברים. שירים, סרטים, הכל" "כמה פעמים אלה היו שעתיים של קבלת פרופורציות לחיים בתוך המסגרת האינטנסיבית של הלימודים" "הפרויקט היווה לנו נשימה במהלך השבוע, כניסה לפרופורציות, נקודת אור"	פיתוח אמפטיה ופרספקטיבה

ו. אתגרים וקשיים של הסטודנטים

הקשיים שחוו הסטודנטים במהלך התכנית נבחנו באמצעות השאלה הבאה: **"האם נתקלת בקשיים כלשהם במהלך הפעילות או דברים שלדעתך כדאי לשפר? מהם?"**. תשובותיהם של 36 הסטודנטים שהשיבו על השאלה נותחו באופן איכותני ונמצאו 5 קטגוריות נושאות מרכזיות, קטגוריה נוספת של "אחר" (6 התייחסויות), וכן קטגוריה נוספת של סטודנטים שצינו כי כלל לא נתקלו בקשיים (6 התייחסויות). הנושאים העיקריים שעלו מתגובות הסטודנטים נוגעים ב: אתגרים טכניים וארגוניים (7 התייחסויות), דיפרנציאליות באוכלוסיית מקבלי השירות והצורך בהתאמה (6 התייחסויות), אתגרים הנוגעים למיקום הפעילות (4

התייחסויות), העדר מבניות בקורס וחוסר הדרכה (4 התייחסויות), ו- אתגרי התנהגות, מרחב אישי ומשמעת (4 התייחסויות). להלן ציטוטי תשובותיהם, תוך חלוקה לקטגוריות:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
7	"בעיקר דברים טכניים וסנכרון בין הגופים המשתתפים בתוכנית" "לשיפור- צוות גדול יותר מטעם אלווין שילוה את הסטודנטים של בצלאל שלא מוכשרים לעבודה צמודה מול אנשים עם מוגבלויות מסוימות וקשיים מסוימים" "אולי רק טכנית, ההגעה היותר ארוכה ורחוקה" "לדעת מי מגיעה מראש, ומי שלא שתעדכן. ולארגן את הפעילות מראש כי יש פעמיים שאין ציוד, שהפעילות לא מאורגנת וכדומה" "לפעמים היה נראה שיש יותר מידי מקבלי החלטות ולא תמיד זה מסונכרן עם השטח" "קשיים סובייקטיביים בעיקר, של ריחות לא נעימים וקשיים טכניים להגיע למקום. התוכן היה נהדר" "בתחילת הפעילות לא היה אדם חיצוני שיושב ומפקח על הדברים אבל זה כבר טופל"	אתגרים טכניים וארגוניים
6	"אני לא אמורה להיות המרצה או המורה בגלל שכל האנשים עם הצרכים המיוחדים הם מאוד שונים, זו אגב הבעיה העיקרית- בחרו אנשים שכמעט והדבר היחיד שמשותף להם זה שהם בעלי צרכים מיוחדים. אנחנו לומדים באקדמיה לאומנות ועיצוב ורוב המשתתפים בקורס זה בכלל לא היה חלק מהתחומי עניין שלהם" "אנשים מוגבלויות הם מאוד מאוד מגוונים במוגבלויות שלהם וביכולות שלהם ואני מרגיש שבפעילות שהייתה לנו היה ערבוב לא נכון של הרבה מאוד מוגבלויות ברמות תפקוד שונות ולדעתי זה דבר שצריך לשפר בפעם הבאה" "היה אפשר לתאם את הסטודנטים מאלוין יותר טוב וככה הפערים בניהם היו יותר קטנים" "לדעתי צריכה להיות פגישה מראש שמסבירה קצת יותר על האנשים עצמם אשר לוקחים חלק בפרויקט. היכרות מוקדמת עם האנשים ומגבלותיהם תיתן לנו יכולת לקבל ולהבין יותר רגעים קצת פחות קלים ונדע איך להתמודד עמם יותר" "אני חושבת שרצוי ליצור זוגות של רעות ותלמיד בית צבי שנובעת מתוך קשר מסוים מכיוון שאני הרגשתי שיש אנשים ברעות שאני הרבה יותר מצליחה להתחבר אליהם ולתרום להם ויכול להיות שהחלוקה הממש מוקדמת שלא מבוססת על שום מידע נוסף היא שגויה וחבל" "בתור מישהי שלא מכירה את האוכלוסייה ולא את האנשים הספציפיים שנמצאים איתנו בתוכנית היה לי קשה להתחלה להבין איך להתנהל עם כל אחד מהם כי כל אחד הוא שונה לחלוטין"	דיפרנציאליות באוכלוסיית מקבלי השירות והצורך בהתאמה
4	"אני חושב שהיה אפשר לבחור חלל גדול יותר עם פחות רעש כי ברגע שיש שתי קבוצות שיושבות אחת ליד השנייה זה מייצר הרבה מאוד הסחת דעת במיוחד לאנשים עם מוגבלויות" "הפעילות שלנו מתקיימת בחדר האוכל. אנשים יוצאים ונכנסים יש תנועה מתמדת נורא, נורא קשה להעביר ככה שיעור וגם הצעירים ממש מאבדים את הריכוז. זה נשמע שולי אבל העביר מאוד את הפעילות במהלך השנה והיה האתגר המרכזי גם להתמודד אחר"כ עם להוציא אותם ולא תמיד יש מספיק צוות שיעזור לנו וגם הם זה סיפור עד שמצליחים להוציא מישהו וכשהם נכנסים יש הרבה רעש זה לא שנכנסים בשקט... זה הקושי המרכזי העניין הלוגיסטי. חוץ מזה היה מהמם" "עניין של המיקום. מהתחלה היה לנו בעיה בזה שלא היה חדר שבו נוכל להתאמן וכל פעם היו מאלתרים לנו. היו פעמים שהיינו צריכים לשבת בחוץ והיה מאד מאתגר להשאיר אותם מרוכזים" "כמעט תמיד כשהגענו לקח המון זמן להוציא את מי שלא קשור לפעילות מהחדר שלנו, וזה גל מאיתנו המון זמן. בנוסף במהלך הפעילות היו נכנסים חניכים (שלא קשורים לפעילות שלנו) ומפריעים לרצף הפעילות ומוציאים את החניכים שלנו מריכוז ומרצף הלמידה."	אתגרי מיקום

	היה יכול להיות ממש מעולה אם היה לנו חדר יותר מאורגן (שהוא לא המטבחון של המקום) ושלא יפריעו לנו בו לפני ובמהלך הפעילות	
4	"הקורס לא בנוי כמעט בכלל, בהחל מאמצע הסמסטר פשוט נותנים לנו הסטודנטים לבנות פעילויות לגמרי לבד ולהחליט לגמרי לבד מה עושים כמעט בלי הנחייה של המרצים - רק הנחייה של שיהיה תוצר בסוף ולתעד את התהליך וכו'. הייתי רוצה הרבה, הרבה יותר הנחייה, קורס מובנה" "חידוד של מטרות הקורס ומהלך השיעורים היו עוזרים יותר. ברוב השיעורים אל מול הסטודנטים מאלוין היינו צריכים ליצור מערך שיעור בעצמנו, היה מאתגר למצוא בכל פעם פעילות מתאימה" "בעיניי, חייב להיות נציג פעיל!! חיצוני, מטעם שירותי הרווחה שיהיה נוכח לאורך כל המפגשים ויקח פיקוד ברגעים פחות ברורים. המפיק המוסיקלי, הבמאי ואנחנו, אנשים שאכפת להם מאוד מהחניכים, אבל לפעמים אין לנו את היכולת או ההבנה של איך לפעול בסיטואציות" "לא היה לאורך כל הזמן ליווי מקצועי"	העדר מבניות בפעילות/קורס וחוסר הדרכה
4	"ההתחלה היה מאוד קשה כי לא הכרתי את החברה הזאת הם היו נראים גם חוששים כי הם לא הכירו אותנו אבל מהפעם השנייה כבר דברים פרחו וגדלו. לפעמים היה קשה שהם מתעקשים לעשות דברים למרות שאומרים להם לא אבל בסוף הכל מסתדר" "היו קשיים, בעיקר סביב השפה, לפעמים גם קשיים של החברים בהבנת מרחב אישי ותקשורת בין אישית שהיה יכול להיות לא נעים לפעמים" "משמעת שצריכה להיאסף ע"י גורם מטעם רעות ולא מטעם בית צבי" "נתקלתי בקשיים בהצבת גבולות"	אתגרי התנהגות, מרחב אישי ומשמעת
6	"קושי בהתמודדות עם מוטוריקה עדינה יש לשים לב לעניין" "לא היה מספיק דגש על פיתוח מוצר והייתי שמח אם היינו מתנסים יותר בעיצוב נגיש, אולי שווה להאריך את הקורס ולחלק את המפגשים כך שתאפשר גם עבודה עצמאית של הסטודנטים מבצאל על פיתוח אבות טיפוס להתנסות במפגשים עם אלוין" "אני חושבת שצריך להוסיף פעילויות משותפות ורכישת כלים אומנותיים" "השתפרו כמה דברים שקשה לי לתאר. סוג של ריכוז, כנראה" "לפעמים הרגשתי שאני לא מצליח לפשט את הכוונות שלי" "הייתי רוצה לראות באופן אישי יותר העמקה וכמו לימודי המשך לאותם אנשים. שיהיה להם המקום כמו בית נוסף ולא כמו פרויקט לרגע. לפחות עבור אלה שזה בוער בהם. אבל גם כמו שהיה זה יפה ונחמד"	קשיים נוספים
6	"לא" 5x "לא, להיפך, הכל התנהל ברגישות רבה"	לא נתקלו בקשיים

ז. הערות/הצעות/המלצות נוספות

בסוף השאלון, ניתנה אפשרות למי שרוצה לכתוב **הערות/הארות נוספות** או לתת **הצעות/המלצות הנוגעות לפעילות במיזם 'זרקור'**. 20 ההתייחסויות של הסטודנטים שניתנו בסעיף זה קובצו לשלוש קטגוריות: הערכה והרכת תודה (10 התייחסויות), הצעות והמלצות לשיפור (8 התייחסויות), ו- התייחסות להשפעה החיובית של המיזם ורצון להמשכיותו (3 התייחסויות). ניתן לומר כי קיים רגש חזק של הערכה והכרת תודה כלפי התוכנית בהקשר של ההשקעה, השפעתה מחוללת השינוי, והתמיכה יוצאת הדופן שסיפק צוות התוכנית. אלה שהביעו רצון בהמשכיות התוכנית, אך הדגישו את השפעתה החיובית על הצמיחה האישית והקהילה. מגוון הצעות עלו לשיפור התוכנית, כגון: מעורבות נמוכה יותר בתכנים מסוימים, הרחבת הקורס להיכרות מעמיקה יותר, שיפור פיתוח המוצר, התייחסות לתחומים רגישים ונגישות לשונית, וכן המלצה על נוכחות של עוזר או עובד סוציאלי לאורך כל הפגישות. להלן ציטוטי תשובותיהם של הסטודנטים:

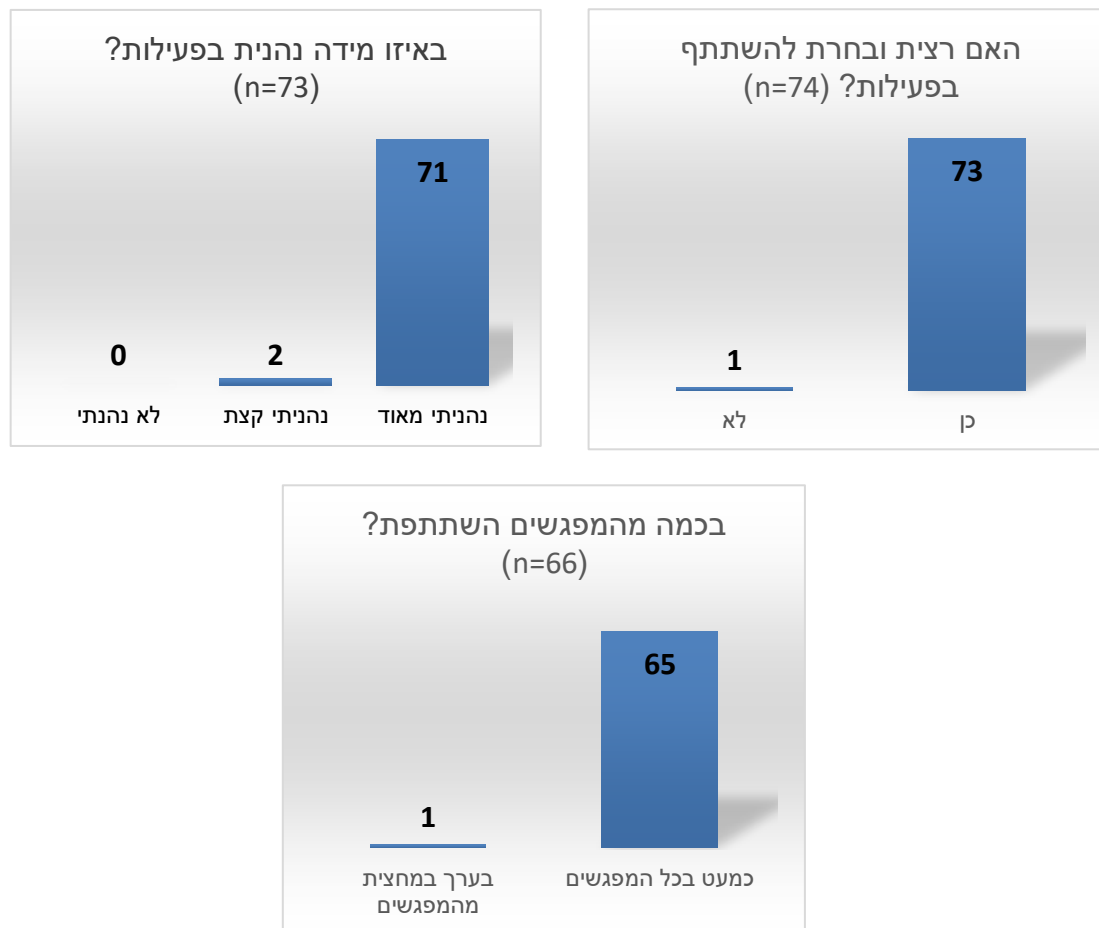

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
10	"כל הכבוד על ההשקעה והעשייה החשובה!" "תודה על המיזם תרם לי המון" "אני ממליצה מאוד מאוד על התכנית. גם לסטודנטים וגם לאנשים עם מוגבלויות ומודה על האפשרות שקיבלתי להשתתף בתכנית כ"כ מספקת ותורמת" "בשבילי הכול היה אחלה - "הייתה אחלה של שנה. מאוד מעצימה, מאתגרת ומלמדת. עברנו תהליך מדהים יחד עם החברה, ואני ממש מחכה כבר למפגש האחרון לראות אותם יחד על הבמה! (:" "מודה על חוויה מעצימה, שמעלה מודעות ויוצרת שילוב בין קבוצות בחברה. מוערך!" "היה מדהים (:" "תודה רבה" "מי שליווה אותנו היה מדהים, טליה הייתה ממש מדהימה והייתה איתנו שם כל הזמן ועזרה לנו מלאאא" "מאוד נהניתי ואף הופתעתי עד כמה הפרויקט יהיה משמעותי עבורי!"	הערכה והכרת תודה
8	"אני ממליץ על עוד פרויקטים כאלו ואני ממליץ על מעורבות נמוכה יותר בתוכן של אלווין וגדולה יותר בתוכן של בתי הספר לאומנויות ובאופן ספציפי בצלאל" "הקונספט מקסים וחשוב אבל יש המון מקום לשיפור. להגדיל את הצוות של אלווין שילווה אותנו, להאריך את הקורס כדי להעמיק הכירות, לסנן את משתתפי הקורס מטעם שני הצדדים זה חשוב מאוד, כי זה לא מתאים לכל אחת ואחד" "לא היה מספיק דגש על פיתוח מוצר והייתי שמח אם היינו מתנסים יותר בעיצוב גישה, אולי שווה להאריך את הקורס ולחלק את המפגשים כך שתתאפשר גם עבודה עצמאית של הסטודנטים מבצלאל על פיתוח אבות טיפוס להתנסות במפגשים עם אלווין" "עבודה בקבוצה משתנה, יותר פעילויות כיתתיות, יותר הרצאות" "הייתי שמחה ואני בטוחה שאני לא היחידה, שלפני שמתחילים את המפגשים ומצוותים אותנו לחניכים ממועדון רעות, היו מסבירים לנו אישית על כל אחד מהם את הדברים שחשוב שנדע. החל מהתנהלות משמעתית ועד לדברים רגישים מהחיים שלהם שחשוב שנדע. ברור שנפתחים ומגלים תוך כדי כמו כל הכרות עם אדם אחר אבל עדיין יש אזורים יותר רגישים שמבחינתנו אנחנו לא תמיד יודעים איך לפנות אליהם ואיך להתנהל איתם. הכנה מוקדמת ספציפית לאנשים שהולכים להיות מצוותים אלינו הייתה עוזרת" "לדאוג לאיש צוות רעות שנמצאת תמיד (גם לקראת הסוף)" "לעבוד עם ההנגשה לשונית" "מומלץ שתהיה עוזרת או עובדת סוציאלית לאורך כל המפגשים"	הצעות והמלצות לשיפור
3	תודה רבה על חווית הרגישות אני אשמח להמשיך עוד בפרויקט" "תודה רבה על ההזדמנות שניתנה לי השנה לעשות משהו מאד משמעותי בחיים שלי. זה לא מובן מאליו ומקווה שהפרויקט הזה ימשיך להתקיים ולשמח אנשים" "יש הרבה, אבל בעיקר מה שחשוב לי זה להמשיך את הפרויקט הזה! לתת לעוד אנשים הזדמנויות יוצאות דופן כאלו, הרחבת לב, פתיחת הראש לדברים חדשים, מיומנויות תקשורת וכיף על הבמה, אני ממש מודה על כך והלוואי שכל סטודנט יחווה את זה"	השפעה חיובית ורצון להמשיכות

ממצאי הערכה – מנקודת המבט של מקבלי השירות עם מש"ה

הערכת המיזם מנקודת המבט של מקבלי השירות נבחנה באמצעות מגוון שאלות, חלקן סגורות וחלקן פתוחות. על השאלונים השיבו 74 מקבלי שירות (השייכים לשבע המסגרות שלקחו חלק במיזם).

תשובותיהם של מקבלי השירות לשאלות: **"האם רצית ובחרת להשתתף בפעילות?"**, **"באיזו מידה נהנית מהפעילות?"** ו- **"באיזו מידה הגעת למפגשים?"** היו ברורות וחיוביות מאוד. 73 מתוך 74 המשיבים (כמעט 99%) ציינו כי **רצו ובחרו** בפעילות, 71 מתוך 73 (97%) ציינו כי **נהנו** מאוד בפעילות, ו- 65 מתוך 66 (98%) מבין המשיבים ציינו כי **נכחו** כמעט בכל המפגשים.

תשובותיהם של 73 משתתפים לשאלה **"למה רצית להשתתף?"** נותחו באופן איכותני, עד ליצירת 6 קטגוריות תוכן מרכזיות, המבטאות את הסיבות בגין מקבלי השירות רצו להשתתף בתכנית: 1. הנאה וכיף (20 התייחסויות), 2. אהבה לאומנויות (18 התייחסויות), 3. רצון לצמיחה אישית, עצמאות, למידה ועניין (12 התייחסויות), 4. רצון להכיר אנשים וליצור קשרים חברתיים (9 התייחסויות), 5. רצון להופיע (8 התייחסויות), ו- 6. חוויה ורצון לגיוון (4 התייחסויות). משתתף אחד ציין כי אמא שלו המליצה לו. להלן תשובותיהם:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
20	"נהניתי היה יפה שם" (x2) "היה ממש כיף ומעניין" "אני אוהב להשתתף בפעילויות" "אני רוצה להשתתף בפעילויות" "היה לי כיף לבוא, נהנית מהכול" "זה כיף - אני אהיה מפורסמת"	הנאה וכיף

	"הייתי בשנה שעברה ורציתי להמשיך כי אני נהנה" "כי זה כיף" (7א) "אני נהניתי" "אני אוהב להשתתף בתיאטרון זה כיף" "כי היה לי כיף התיאטרון"	
18	"אני אוהבת אומנות, שמעתי שזה ציור, לימודים של שעון וציור" "רציתי לנסות ולשחק" "כי אהבתי לשחק" "מפני שאני אוהבת אומנות וליצור דברים או בפלסטלינה או במדבקות או חומרים אחרים כמו כפתורים פסיפס וכו' וכמובן לצייר" "אני מאוד אוהב לצייר, רק תני לי לצייר כל היום, אז בחרתי להשתתף" "אני אוהב אומנות" "אני מאוד אוהבת לשיר ורציתי לשיר עם כולם" "אני אוהבת שירים ולשיר" "זה החלום שלי - אני מחוברת לשירה ואני זמרת" "אני אוהב לשיר, לשמוע מוזיקה" "אני אוהב מוזיקה" "אני אוהבת מוזיקה, שירים, להופיע" "אני אוהב לשמוע מוזיקה ולשיר" "כי אני אוהבת לשיר ולהופיע" "כי אני נולדתי עם הכישרון הזה" "אוהבת לשחק ולשיר" "אני אוהבת שירה וריקודים ואני אוהבת את הנאום שאני קוראת בהופעה" "כי אני יודעת לשיר כבר מגיל 4 ואני אוהבת את זה"	אהבה לאומנויות
12	"להכניס ידע ולדעת עוד דברים" "כן למדתי דברים אחרים וידעתי שזה טוב בשבילי" "רציתי להתקדם בעוד למידה" "כי זה עניין אותי" "כי זה טוב לי" "אני לומד ציור" "כי זה מעניין, כי רציתי להיות עצמאי" "רציתי ללמוד שירים חדשים" "להעביר את הזמן בכיף. רציתי להוכיח לעצמי שאני מתאים ויכול להצליח" "כי זה מעניין, כי רציתי להיות עצמאי" "זה עושה לי טוב ואני מתרגשת" "בשביל להנות ובגלל שזה מאוד מעניין אותי"	צמיחה אישית, עצמאות, למידה ועניין
9	"להכיר אנשים" "תמיד מעוניין בפעילות שיש בה קשר חברתי" "אני אוהב לנסות ולהכיר אנשים חדשים" "כדי לפגוש חברים" "כי אהבתי את הכול ואת החברה" "אני אוהבת את הסטודנטים, לשיר איתם ולהיות איתם" "אני אוהבת לשיר ולהיות עם הסטודנטים" "בגלל שרציתי לשיר עם הסטודנטים" "כי רציתי להיות עם כולם ואני גם יודעת לשיר יפה" "כדי להכיר אנשים חדשים"	להכיר אנשים וליצור קשרים חברתיים
8	"כי אני אוהב להופיע" (6x) "רציתי להופיע על במה. אני אוהבת את זה" "רציתי לשיר, להופיע בהיכל התרבות ובריומן"	רצון להופיע
5	"לנסות משהו אחר" "רציתי לגוון" "כי זה חוויה" "כדי לנסות משהו חדש" "להתנסות ולראות מה עושים שם"	חוויה ורצון לגיוון
1	"אמא שלי אמרה לי שכדאי"	השפעה משפחתית

מעבר לשאלת הרצון להשתתף, נשאלו מקבלי השירות גם לגבי דברים שאהבו ודברים שלא אהבו בפעילות. תשובותיהם של 73 משתתפים לשאלה **"מה הכי אהבת בפעילות?"** נותחו באופן איכותני, עד ליצירת 9 קטגוריות תוכן מרכזיות המקפות את הדברים שהכי אהבו בפעילות: 1. מוזיקה, שירה וריקודים (21 התייחסויות), 2. היבט חברתי - הכרת חברים, להיות יחד ולשחק יחד (19 התייחסויות), 3. להופיע, הופעות (12 התייחסויות), 4. הנאה מיצירה ועשייה משותפת (8 התייחסויות), 5. לצייר, ציורים (7 התייחסויות), 6. לצלם, מצלמות וצלליות (6 התייחסויות), 7. האוכל (4 התייחסויות), 8. לפסל (3 התייחסויות), 9. לשחק, משחק (3 התייחסויות). ארבעה משתתפים ציינו שנהנו מהכל, ועוד משתתפים בודדים ציינו דברים נוספים שאינם נכנסו לתוך הקטגוריות, כגון: "שדיברתי והשתתפתי, למדתי עוד דרכים לפתור דברים", "כי זה היה מרגש", "טקס סיום ותעודות", "בחרו אותי ואני רציתי להשתתף ואני היחיד מכל המרכז הסינועי שמשתתף", ועוד. להלן תשובותיהם, לפי הקטגוריות השונות:

קטגוריה	ציטוטי המשיבים	שכיחות
מוזיקה, שירה וריקודים	"מפגש השירים והריקודים שפת הגוף" "לשיר, להופיע ולשמוע את המוזיקה" "ללמוד שירים חדשים" "שאני לומדת שירים חדשים" "לשיר, לשמוע אותם מנגנים ואני רוצה שיבואו כל יום" "לשיר" (x2) "את השירים, את הפעילות, להצטלם איתם עם הסטודנטים, ואני רוצה לשיר סולו. אני מרגישה תותחית" "לשיר - אני חושב שאני שר טוב" "את השירים שהופעתי בהיכל התרבות ובבי"ס רימון" "אני אוהב לשיר ולהופיע ואני אוהב לסדר את הכיתה לפני שהם מגיעים" "אני אוהבת את החימום של הקולות" "אני אוהבת שאני שרה לבד" "פעילות שירה" "שלומדים לשחק ולשיר ואת מילות השיר לומדים" "שרוקדים ושירים" "אני אוהב שרוקדים בפעילות ושמים" "את החזרות ואת השירים" "את המוזיקה, התאורה (למדנו על תאורה במפגש בת"א), את ההופעות והסטודנטים" "את הריקוד בהופעה" "את הריקוד של חיים"	21
להכיר חברים, להיות יחד ולשחק	"היה טוב מאוד להכיר עוד אנשים" "את הביחד וההתפתחות" "כי החברה היו מאוד נחמדים" "את החברים" "את החברה" "להכיר אנשים אחרים שלא מוגבלים. מוגבלים ולא מוגבלים" "את הסטודנטים. הם היו נחמדים" "אוהבת את המשחקים עם הסטודנטים" "צחקים עם כולם" "אני אוהב את המשחק שהסטודנטים עושים" "את המשחקים ואת כל הפעילות המגוונת ושעובדים בקבוצות" "לפגוש את הסטודנטים" "להכיר את הסטודנטים ולעשות איתם הצגות" "את הסטודנטים" "המפגש עם הסטודנטים" "את התקשורת עם המתנדבים" "את המפגש עם הסטודנטית" "את המפגש עם הסטודנטים" "להיות עם החברה שלי אילת"	19

12	"להגיע באוטובוס להיכל התרבות ולרימון ולהופיע בפני אנשים" "להופיע" (6x) "את ההופעות" (3x) "כשעשינו תרגילים ואת התרגיל של המכונה שהופענו איתו" "על הבמה וניגנו"	הופעות
8	"אהבתי הכול בעיקר יצירת מנדלות של בבישים ורמזור" "לעשות קולאז' ביחד, המקום שעשינו תמונות ואספנו וצילמנו הרבה דברים, הסטודנטים מקסימים" "הכול את השלבים. איך מכינים איך עושים" "לצייר את מסלול ההגעה בעזרת הסטודנטים" "אהבתי הכול היה כייף החברה שם" "לעשות יצירות" "יצירות" "ליצור את הבית"	הנאה מיצירה ועשייה משותפת
7	"הציור" "לצייר" (4x) "אהבתי לעשות את הציורים" "אהבתי את מה שציירתי"	ציורים
6	"אהבתי לצלם" (2x) "הפעילות עם המצלמות" "את התנועה של הצילום" "הצלליות שהקרינו על הקיר" "להשמיע קולות, כשצילמו בצלליות"	צילום וצלליות
4	"מפגש האחרון הארוחות ערב" "עוגיות" "פיצה" "הפסקה עם עוגיות ותה"	האוכל
4	"הכול"	הכול
3	"לפסל"	פיסול
3	"אהבתי ששיחקתי טיגריס" "ההשתתפות בפעילות שיחקתי ונהייתי" "שלומדים לשחק"	משחק
8	"שדיברתי והשתתפתי, למדתי עוד דרכים לפתור דברים" "לוח שנה בקורס" "שדיברו על דברים שמעניינים אותי, אהבתי גם שלסטודנטית שהייתה איתי היה שם כמו של אחותי" "כי זה היה מרגש" "טקס סיום ותעודות" "בחרו אותי ואני רציתי להשתתף ואני היחיד מכל המרכז הסיעודי שמשתתף" "אוהבת את החימום עם אפי" "התרגילים שעשינו ואת הנסיעה לת"א"	אחר

בנוסף לשאלת הדברים שאהבו בפעילות, הם נשאלו גם "מה היה מיוחד/מרגש?". תשובותיהם של 62 מהמשתתפים שהשיבו, קובצו ל 3 קטגוריות מרכזיות: ההופעות (20 התייחסויות), האינטראקציות והקשרים (20 התייחסויות) והעיסוק באמנות (15 התייחסויות), וקטגוריה רביעית קטנה יותר: הנסיעה לבתי הספר לאמנויות (5 התייחסויות). שניים מהמשתתפים ציינו כי הפעילות לא ריגשה אותם. להלן התייחסויותיהם של מקבלי השירות, בחלוקה לקטגוריות:

קטגוריה	ציטוטי המשיבים	שכיחות
ההופעות	"ההופעה בהיכל התרבות וברמון" "ההופעה" (4x) "הקטע שהופעתי"	20

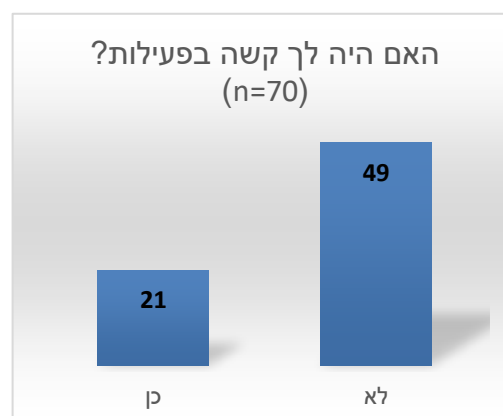
	"כשההורים שלי הגיעו לבי"ס רימון לראות אותי מופיע" "כשהופעתי ברימון מאוד התרגשתי" "כשהופעתי מאוד התרגשתי" (x2) "להופיע" (x3) "מרגש אותי להופיע" (x2) "החזרות וההופעה והעובדה שהאחיות שלי באו לראות אותי בהופעה" "כששרתי לבד מול החברים שלי בחזרה" "שיר שאהבתי - עניין של זמן, הללויה, להופיע" "שכולם באו לראות אותנו" "מלהיות קפטן"	
20	"אינטראקציה וחיבור" "הפגישה עם הסטודנטים" (x3) "הכול היה מרגש האנשים" "המפגשים עם חברים וצוות" "הפעילות עם האנשים שלא הכרתי יפה ובמיוחד לראות איזה יופי האנשים האלה פועלים" "יחס אישי" "להכיר אנשים לא רגילים ולא מוגבלים" "להכיר את כולם" "להשתתף בפעילויות, לפגוש את הסטודנטים" "מאוד ריגש אותי להכיר סטודנטים חדשים" "מרגש אותי שאני שר עם הסטודנטים החדשים וכל פעם אני מכיר אנשים חדשים" "מרגש שאני מכיר את המשחקים וגם להכיר את הסטודנטים מאוד מרגש אותי" "סטודנטים, להיות יחד. מעולם לא הייתי יחד עם סטודנטים" "שהיה מפגש סיום עם האימהות" "שהכרתי את המדריכה ברית" "אני מתלהב מהסטודנטים" "שעבדתי עם סטודנטיות, שיכולתי לשבת ולהקשיב"	אינטראקציות וקשרים
15	"האמנות בעיקר" "חזרות בתיאטרון, באוניברסיטה ובהצגות" "רוקדת עם מגדלנה, אהבת בלט" "כששיחקתי טיגריס" "כתיבת שירים" "לשיר עם הסטודנטית שלי" "לצייר נחש קוברה" "ניגנתי להם בוזוקי שלי וזה היה מאוד מרגש" "שהם שרים" "שנה שעברה שקראתי מונולוג על אבא שלי ואחותי" "ששחקתי בתור טובעת בים" "הפעילות עם הצילום" "את הפעילות שעשיתי עם חיימר" "לשחק ולמשוך ולקשור את האחרים (החבלים)" "אומנות"	העיסוק באומנות
5	"הנסיעה לאוניברסיטה" (x2) "זה שנסענו לת"א" (x2) "מרגש אותי ללכת לאוניברסיטה"	הנסיעה לבתי ספר לאומנויות
2		לא היה מרגש

בניגוד לשאלות של מה הם אהבו ומה ריגש אותם, נשאלו שתי שאלות העוסקות בדברים שלא אהבו ובדברים שהיו להם קשים. תשובותיהם של 56 משתתפים לשאלה "מה לא אהבת בפעילות?" נותחו באופן איכותני, אולם, תוך כדי הניתוח ניתן היה לראות כי למעשה 41 מתוך 56 התשובות מתייחסות לכך שהם אהבו את הכל, שניים התייחסו לכך שזה נגמר מהר מידי או לא אהבו שזה נגמר, ואחד ציין שלא אהב שהפסיד כי נאלץ

ללכת לרופא. כך שלמעשה תשובות אלו לא עונות על השאלה עצמה. מתוך 12 משתתפים בלבד, שכן ציינו דברים שהם לא אהבו, ניתן לראות בטבלה מטה כי 4 התייחסו לפעילויות שונות שהיו בתכנית, 4 נתנו דוגמאות לתחושות לא נעימות שחשו הנוגעות לתכנית, 3 התייחסו לכך שהם לא אהבו את הספורט/התעמלות שעשו בפעילות, שניים לא אהבו שהיה יותר מידי דיבורים ואחד ציין שהיה רוצה שיהיו יותר סטודנטים שישתתפו. להלן ציטוטי תשובותיהם, לפי הקטגוריות השונות:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
4	"אני לא אוהב שהם משחקים יותר מידי זמן משחקים כמו "דג מלוח" "אני לא אוהבת את משחק הכיסאות שמשחקים" "לא אהבתי פיסול בטבע אני לא מסוגלת להתכופף ולאסוף חומרים בטבע זה גרם לי חוסר נוחות" "המפגש הראשון עם הקבלים"	הפעילויות השונות
4	"הצעקות לא אהבתי" "לפעמים לא מבינים אותי וכועסים עליי" "התביישתי קצת" "שלא היה אפשר לשמור על קשר עם הסטודנטים, היה קשה להיפרד מהם פתאום"	תחושות שעלו
3	"לא את הספורט שעושים" "לעשות התעמלות" "שזה מעייף קצת לפעמים אבל בכל זאת הפעילות היא טובה כי אני צריכה קצת ספורט וכומר"	לעשות ספורט
2	"הרבה דיבורים" "שהיה רק דיבורים התעצבנתי כי רציתי לצייר"	הרבה דיבורים
1	"הייתי רוצה יותר סטודנטים שישתתפו"	

כאשר נשאלו מקבלי השירות שהשתתפו, **"האם היה להם קשה בפעילות?"**, 49 (70%) ציינו ש"לא" ו- 21 (30%) ציינו ש"כן".

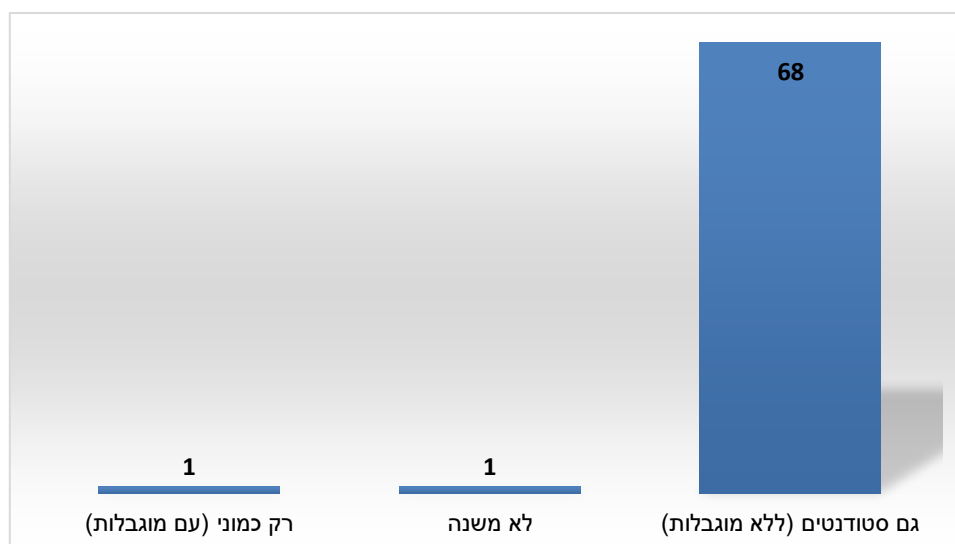
המשיבים שצינו כי היה להם קשה, נשאלו גם **"מה היה לכם קשה?"**. 19 משתתפים השיבו לשאלה זו, וצינו בעיקר קשיים גופניים (9 התייחסויות), קושי בהתבטאות, הקשבה למידה ושינון (6 התייחסויות), וקשיים ספציפיים נוספים כגון להתנהלות בסוף הפעילות, קושי לצייר עם הצבעים, אי-יכולת לשבת עם החברות, ועוד. להלן ציטוטי תשובותיהם, בחלוקה לקטגוריות:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
9	"היה לי קשה מתי שהיינו צריכים לשבב על הרצפה ואחר כך לקום" "המפגש עם החבלים כי הרגשתי שהוא חונק אותי" "לא יכולתי להגיע למקומות גבוהים בצוירים, יכולתי רק לצייר למטה" "לפעמים עושים גם כושר בפעילות וזה קשה לי לעשות כושר" "לתלות את התמונות על הקיר"	קשיים גופניים

	"קשה לי הכושר שעושים וגם הפעם הראשונה שהופעתי הייתה לי קשה" "קשה לי לעמוד הרבה זמן על הרגליים" "למרוח היה קשה" "הנסיעה לפעמים הייתה קשה, נסיעה ארוכה"	
6	"הדיבור (כי לא יכולתי לדבר כמו האחרים)" "הדיבור וההבנה היה לי קשה לקלוט הכול" "טיפה- ההקשבה, היה קשה להקשיב" "ללמוד את המילים של השירים" "לזכור מילים של השירים" "דיונים היו דברים שלא תמיד הסכמתי איתם"	קושי בהתבטאות, הקשבה למידה ושינון.
5	"היה לי קשה בהתחלה ואח"כ אהבתי את החוג והשתתפתי" "הציור היה קשה לי עם הצבעים" "להתנקות אחרי פעילות מכלכלת" "כן היה קשה עם המדריכה שליוותה אותנו כי הכרתי אותה גם ממקום אחר" "שאני לא יכול לשבת ביחד עם חברתי אילת כי כל אחד נמצא עם הסטודנט שלו"	אחר

נושא נוסף שנבחן בהערכה זו בקרב מקבלי השירות הוא **השילוב בין האוכלוסיות**, כלומר, מקבלי השירות שהשתתפו נשאלו האם הם מעדיפים תכנית שבה ישתתפו רק אנשים כמוהם, או שהיו מעדיפים תכנית המשלבת בין אנשים כמוהם לאנשים ללא מוגבלות (הסטודנטים). תשובותיהם מוצגות בתרשים הבא, לפיו ניתן לראות כי קיימת העדפה ברורה לשילוב ולקיום תכנית יחד עם סטודנטים ללא מוגבלות:

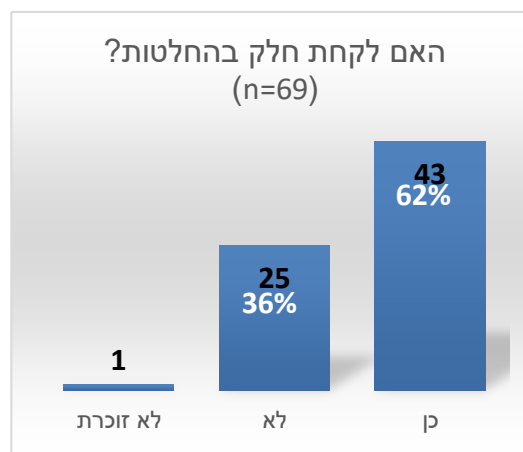
בהמשך לשאלה הקודמת בה נמצאה העדפה להשתלב יחד עם האוכלוסייה ללא מוגבלות, נשאלו המשתתפים **"מדוע הם מעדיפים זאת?"** תשובותיהם של 66 המשיבים נותחו באופן איכותני, עד ליצירת שתי קטגוריות מרכזיות: התרומה שבפעילות עצמה עם הסטודנטים (29 התייחסויות) והרצון לאינטראקציות חברתיות מגוונות (25 התייחסויות), ושתי קטגוריות קטנות יותר: תמיכתם של הסטודנטים (5 התייחסויות) ורצון לצאת מהמסגרת (4 התייחסויות). להלן ציטוטי דבריהם, לפי החלוקה לקטגוריות:

קטגוריה	ציטוטי המשיבים	שכיחות
התרומה שבפעילות עצמה עם הסטודנטים	"בגלל היכולת להתפתח ולדעת יותר דברים" "הם היו טובים ונחמדים וכיף להכיר אותם" "הם מבינים אותי" "הם משוחחים איתי, מקשיבים לי וכיף לי מאוד איתם. הם חמודים!!" "הם נהנים וגם אנחנו מכירים ככה"	29

	"הם נותנים לנו פעילויות וזה כיף לנו" "הם עוזרים לנו" "הם עזרו לי, צחקנו ביחד, היה כיף, כיף, כיף" "הם עזרו לי, הייתי שמח" "הם עשו שמח" "הסטודנטים טובים ויודעים לשיר ומלמדים אותי שירים וכיף לי איתם!" "הסטודנטים נותנים הרבה עזרה. הם עשו המון דברים יחד, מרגש!" "הסטודנטים עוזרים לי מאוד מאוד, שוחחו איתי, אתם לא מבינים כמה כיף היה לי" "הסטודנטים עושים לי טוב. הם מתייחסים אליי ואני אוהבת אותם. היה יותר קל כמו צוות וכיף" "זה עושה לי טוב בלב" "זה עושה לי טוב. הם מתייחסים אליי בכבוד" "יותר כיף קבוצה מגוונת" "יותר קל לי עם הסטודנטים מכוונים אותי איך לעשות את הדברים מקצועי יותר" "כדי ללמוד דברים מהם ידע ודיבור" "כיף" (3x) "כי היה נחמד ואהבתי לדבר איתם" "מעדיפה משולב. כי אני רוצה ללמוד מהם דברים. משחק ריקוד ושירה" "כי אני משחק איתם ועושה איתם חימום" "כי זה משמח והם שרים איתנו ביחד" "כי אני אוהב אותם" (2x)	
25	"אוהב להכיר אנשים חדשים" "אני אוהב אותם הם מדברים ומתייחסים אליי יפה" "אני אוהב לחבק אותן" "אני אוהבת את הסטודנטים, הם מדברים איתי ורואים אותי" "אני אוהבת את הסטודנטים, הם נותנים לי שמחה ואמונה והם אוהבים אותי" "אני אוהבת שסטודנטים מגיעים אבל רק כאלה שכיבדו את המעמד שלנו כאנשים בעלי מוגבלות" "כי אני אוהב להכיר אנשים חדשים ושהם יכירו אותי" "כי זה טוב להכיר אחד את השני ולעשות פעילות יחד" "כי זה יותר מעניין הם לומדים להכיר אותנו ואנחנו אותם" "כי זה כיף ביחד ושמיכים ועובדים יחד" "כי זה כיף להכיר ושמיכים אותנו ולעבוד ביחד" "כי זה משמח אותי להכיר אנשים רגילים וללמוד מהם" "כי זה נותן תחושה של שייכות חברתית" "כיף להכיר אנשים חדשים ועם הסטודנטים היה לי ממש כיף" "להיות שותף ולהרגיש חלק מהחברה" "להכיר יותר אנשים רגילים" "שהם יכירו אותנו ואנחנו אותם זה יותר מעניין" "שיהיה שיתוף פעולה בין שתי הקבוצות" "כדי לראות כל פעם אנשים חדשים אני מאוד אוהבת להכיר אנשים חדשים" "יש להם עוד רעיונות וזה כיף להכיר עוד חברים" "כדי להכיר אנשים רגילים בלי מוגבלות" "להכיר ולהתחבר עם אנשים רגילים" "כי זה מגוון יותר וככה הם מכירים אותנו ואת היכולות והכישרונות שלנו ולא חושבים שאנחנו רק במועדון" "כי זהה שילוב גאוני בין המועדון לחברה" "כי עבדתי כמתנדב בהדסה, הכרתי מוגבלים ולא מוגבלים" "כי אני רוצה להכיר בנות חדשות"	הרצון לאינטראקציות חברתיות מגוונות
5	"עוזרים לי, מקשיבים, מנגנים וזה כיף לי" "עזרה הרבה" "כי צריך משהו שיסייע לנו ויתמוך בנו"	הסטודנטים עוזרים ותומכים

	"כדי שיהיו לנו סטודנטים שיעזרו לנו" "כי הם עוזרים"	
4	"כדי להכיר אנשים רגילים מחוץ למסגרת שלנו ולסביבה שלנו" "להכיר אנשים מחוץ למסגרת המוגבלות שלי" "כי אני אוהב חברה, כיף לצאת" "כי זה כיף. אני מרגיש ככה שחרור ומשתלב בחברה"	רצון לצאת מהמסגרת
3	"כי לא מפריע לי, כולם רגילים" "לא יודע" "כי אני רוצה עוד"	אחר

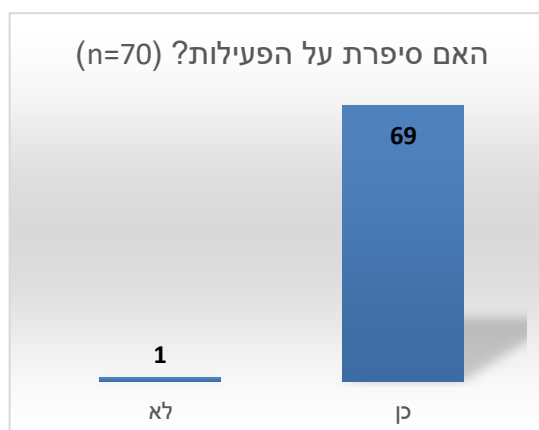
עניין הבחירה בפעילות (שהוצגה בתחילת פרק זה) עלה בשאלה נוספת שהתייחסה לשאלת קבלת החלטות במסגרת הפעילות, כלומר, מקבלי השירות שהשתתפו נשאלו **האם ניתנה להם האפשרות לקבל החלטות במסגרת הפעילות**, ולאחר מכן הם נשאלו **במה ניתנה להם האפשרות לקבל החלטות בעצמם**. תשובותיהם לשאלה הסגורה, מוצגות בתרשים הבא, בו ניתן לראות כי 62% מהם ציינו כי ניתנה להם האפשרות לקחת חלק בקבלת החלטות. תשובותיהם של 43 המשתתפים שהשיבו לשאלה "במה החלטת?" מוצגות בטבלה מתחת לגרף, תוך חלוקה לשתי קטגוריות מרכזיות: ביטוי אמנותי (29 התייחסויות) וביטוי עצמי (12). המשיבים החליטו בדרך כלל בעניינים הקשורים לביטוי אמנותי, פעילויות שיתופיות, העדפות אישיות ובחירות בהיבטים שונים של חייהם, כגון פרויקטים יצירתיים, הופעות ופעילויות יומיומיות. ההחלטות שלהם התרכזו בביטוי עצמם, בקבלת בחירות קולקטיביות ועיצוב חוויותיהם.

שכיחות	במה ניתנה למקבלי השירות האפשרות לקבל החלטות בעצמם?	קטגוריה
29	ציטוטי המשיבים "איזה צבעים? איזה גואש?" "איך שבבינו את הקטעים להצגה כל אחד נתן רעיון ובנינו מכונית עם תנועות וקולות" "אנחנו בחרנו את המכונית ואת התנועות שעושים בהן" "אני החלטתי איזה שיר אני רוצה למסור והסטודנטית אמרה לאפוי" "אני החלטתי מה אני מצייר" "אני החלטתי על היצירה של המנדלות" "אני הצעתי את הריקוד והשיר לריקוד ובקטע של התופים גם שרתי ולימדתי את שאר החברים את השיר" "את השיר שהקרינו ויקריאו בהופעה" "בחלק של התופים" "בחרתי להשתתף בריקוד ואת התנועות שעשינו את המכונה" "בחרתי עם איזה כלי לצבוע ואיזה צבע" "בלבוש ובמשחקים" "במה להתחפש ומשחק מה לשחק"	ביטוי אמנותי

	"במה לשחק" "בעניין הבית" "פיסלתי מה שרציתי" "שאני מצוירת שמש, רציתי להכין לאור הפתעה שציירתי שמש, אור מאיר את השמים והארץ בחור מקסים" "עזרנו לבנות את הקטעים להצגה בכל מפגש כל אחד נתן רעיון" "לשלב ריקודי בטן" "כן בצירים עם ליאור" "כשבנינו את הקטע להופעה או גם כשחשבתי על רעיונות" "לבחור את התנועות במכונית" "לימדנו את הסטודנטים איך לתופף" "לצייר להדריך לעשות אומנות חדשה שלא הכרתי" "לצייר מה שאני רוצה" "בתרגילים שעשינו בהתחלה את מוריד הגשם ואת התרגילים שעשינו ובנינו איתם את המופע" "ציור תמונות" "עם מי להופיע" "מה לצייר"	
12	"אמרתי את דעתי" "ביום של צילומי תמונות הייתה תמונה שלא אהבתי והם התחשבו בדעתי ודיברו איתי על זה" "ללבוש ומה לשחק" "ההחלטה בלבוש" "היה שיעור אחד שאני הייתי צריכה להעביר לכולם פעילות" "הכול" "הלבוש" "הלבוש ובמה לשחק" "הרבה דברים כמו קפה, פיצה, איזה צבעים" "מה ללבוש ובאיזה תפקיד לשחק" "מה לשים בפיצה" "מסלול ההגעה"	ביטוי עצמי
1		"עשינו הכול יחד"
1		"פתיחות מחשבתית"

ארבע השאלות האחרונות שנשאלו המשתתפים עם מש"ה נוגעות לשיתוף החוויה ולהמלצה לחברים. כאשר נשאלו המשתתפים "האם סיפרת על הפעילות למישהו?" 69 מתוך 70 המשיבים שהשיבו, ציינו ש"כן". וכאשר נשאלו "למי סיפרת? מה סיפרת?" הם שיתפו כי סיפרו על השתתפותם במיזם להורים, לאחים/אחיות ולמשפחה המורחבת, כמו גם למדריכים ולחברים בקהילה שלהם. הם השיבו כי הם סיפרו על ההנאה מהפעילות, על ההתרגשות, על בתי הספר לאמנויות, על ההופעות והחזרות, ועוד. תשובותיהם והתרשים המופיעים מטה מתייחסים לשאלות אלה.

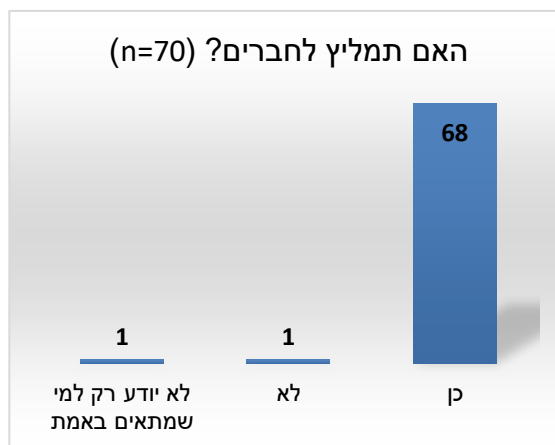

	למי סיפרת? מה סיפרת?	
שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
29	"אחותי יודעת וסיפרתי לה שזה נחמד" "המשפחה שלי יודעת . סיפרתי להם שאני שר שירים" "כולם, משפחה חברים - סיפרתי להם שנהניתי בכפר סבא" "כן למשפחה כי זה היה מרגש אותה מאוד" "לאח שלי שנהניתי" "לאחים ולאמא שלי כי נהניתי מהפעילות שם" "לאמא - אמרתי לה שאני שרה וזה עושה לי טוב בלב" "לאמא - וסיפרתי שאני נהנה מאוד" "לאמא - שהיה לי כיף" "לאמא וכולם. שנהניתי" "לאמא שלי סיפרתי איך היה בחוג" "לאמא, סיפרתי שהיה יפה, מעולה" "להורים - סיפרתי שאני שר, משתתף בפעילות, ואמרו לי שזה טוב ושאני אמשיך" "להורים , לחברה שלי, סיפרתי שאני נהנה מאוד וזה מרגיע אותי" "להורים ולחברה הטובה שלי, לאחים שלי שהיה לי כיף" "להורים שלי סיפרתי שהיה לי כיף" "להורים, למדריכים בדירה, סיפרתי שאני משתתף וזה עושה לי טוב!" "להורים, מה אני עושה שם, שאני מכירה חברה זה עושה לי טוב" "לחברות ולדודה שלי סיפרתי שהיה מאוד כיף ומאוד נהניתי" "למדריכות בדירה - שאני אוהבת את המוזיקה ואת השירים" "למירלה, סיפרתי שאהבתי את הפעילות עם הציור לעשות יחד עם כולם" "למשפחה ולחברות ספרתי על כל היצירות שעשענו" "למשפחה ולחברות שלי, לצוות של הדירה, סיפרתי שאני שרה הכי יפה מכולם שכיף לי איתם ואני גאה בעצמי" "למשפחה שלי סיפרתי להם שאני מאוד נהנה" "סיפרתי לאמא אבא וגם לאחים שלי לשלושתם אני נהנית מאוד ואוהבת את המדרשה" "סיפרתי לאמא על התנועה של הצלליות" "סיפרתי לאמא שהיה לי כיף" "סיפרתי להם שבקורס "הגעה בזמן" סיפרתי להם שאני עושה קולאז'ים, שהיה לי כיף אהבתי לעשות את זה" "סיפרתי למשפחה שאני בחוג לאומנות בבית ברל והזמנתי אותם"	הנאה והתרגשות מהפעילות ומביה"ס לאומנויות
17	"חברים, אחיות שלי, למדריכה במע"ש (המדריכות והמנהלת במע"ש באו להופעה ואמרו שהופענו יפה מאוד!)" "לאבא ולמשפחה שהם יבואו לראות אותי ולא יפסידו" "לאבא שלי, לאחי ולאחותי. סיפרתי להם שאני מופיעה והם רוצים לבוא לראות אותי" "לאחותי ולחברים בקהילה נגישה סיפרתי שכיף לי ואני עומד להופיע" "לאחותי ולמדריכות במע"ש והם באו לראות אותנו ואמרו שהיה יפה וכל הכבוד והמטפלת שלי נהנתה" "לאחותי על מה שעשינו במפגשים ועל ההופעה" "לאחיות שלי - סיפרתי שאני מופיעה בהיכל התרבות ובית ספר רימון ואני מתרגשת" "לאחיות שלי שאנחנו מופיעים כל שבוע ומתכוננים להצגה" "לאחים שלי שנהניתי בהופעה ושייבאו לראות אותי מופיעה" "לאמא ואבא שאני נהנה לשחק איתם שם" "לאמא ואבא שכיף לי שאני מופיע" "לאמא ולמדריכים בהוסטל, שהיה לי כיף להופיע ולשיר בבי"ס רימון ובהיכל התרבות" "לאמא סיפרתי שכיף בפעילות ושנחנו נופיע בתיאטרון ובתל אביב" "לאמא שאנחנו מופיעים בהצגה ומופיעים בתיאטרון ובת"א" "לדודים שלי שתופפנו ואנחנו מופיעים"	ההופעות והחזרות

	"להורים סיפורי שאני בבית צבי ושאני מופיעה ושרה" "שהופעתי בשלומית יהיה כיף ואני מקווה שיהיה לנו עוד פעם"	
4	"להורים וחברים שאנחנו נפגשים עם הסטודנטים" "להורים, למשפחה שלי בג'נבה, מספר שזה קרה" "לאמא ולמדריכה. סיפורי לאמא על כל מה שאני עושה" "היה חשוב להם לדעת על כל פעילות שלי"	אחר

גם תשובתם של מקבלי השירות לשאלת **ההמלצה לחברים** היתה ברורה לחלוטין, כך ש- 68 מתוך 70 המשיבים ציינו ש"כן" ימליצו (כפי שניתן לראות בתרשים מטה). תשובותיהם של 67 מקבלי השירות שהשיבו לשאלה **"למה כדאי גם לחברים להשתתף בפעילות הזו?"** היו מגוונות, וסווגו לקטגוריות המרכזיות הבאות:

1. הנאה, חוויה וכיף (33 התייחסויות), 2. למידה והתפתחות אישית (13 התייחסויות), להכיר חברים (10 התייחסויות). תשובותיהם המלאות, לפי סיווג הקטגוריות, מופיעות מתחת לתרשים:

שכיחות	ציטוטי המשיבים	קטגוריה
33	"שהם גם ייהנו" "שזה כיף והם ייהנו מאוד" "שיבואו להנות" "שיהיה להם כיף" "שיהיו זמרים כמוני, שישתתפו ויהיה להם כיף" "שיחוו את מה שאני חוויתי" "להנות" "זה כיף" (7x) "זה כיף ולא ישעמם להם" "יהיה להם טוב" "הם מאוד ייהנו" "בשביל להנות גם" "בגלל שהיה לי כיף מאוד" "בטוח שהם ייהנו" "כי הם ייהנו" "כי הם ירוויחו: לשיר, להופיע ולהיות שותפים" "כי זה חוויה אחרת" "כי זה כיף ומאוד נהנים" "כי זה עושה טוב" "כי זה עושה לי טוב" "כי כולם נהנו" "כי מהנה מעניין וכיפי" "כי נהניתי והיה לי סיפוק" "כי נהניתי מאוד לנסות את זה" "כיף להשתתף בפעילות הזו" "כיף לשיר במקהלה עם כל החברים"	הנאה, חוויה וכיף

	"כי אני נהניתי מאוד"	
13	"בשביל לבטא את עצמם על זה שהם לא חשבו על זה מעולם" "הם ידעו הרבה דברים שלא עשו את זה ואיך לעשות את זה" "הם ילמדו שירים חדשים וזמרים חדשים וידעו לשיר טוב" "זה חשוב שילמדו כל מיני דברים" "יש שם דברים מעניינים ולומדים שירים ומעלים מופע מרגש" "כדאי שינסו ויראו אם הם מתאימים" "כי אתה לומד דברים חדשים" "להתנסות בדברים חדשים" "לומדים לשיר וגם נהנים. עושים פיתוח קול" "לומדים שירים, מופיעים, וזה כיף" "שהיה להם יותר מעניין" "שילמדו כי זה כיף מה שאני למדתי" "דברים חדשים בתחום האומנות"	למידה והתפתחות אישית
10	"להכיר אנשים אחרים. מוגבלים ולא מוגבלים" "להכיר עוד חברים ולהופיע" "כי מכירים אנשים חדשים ומופיעים" "כי ככה מכירים סטודנטים חדשים והפעילות מהנה" "כי זה כיף להופיע ולהכיר חברים חדשים" "כי זה כיף לעבוד עם הסטודנטים ולהופיע" "כי זה טוב להכיר את הסטודנטים וכיף להופיע" "כדאי להם להופיע ולהכיר את הסטודנטים" "כדאי להם לנסות להכיר חברים חדשים" "כי כיף עם חברים"	להכיר חברים
2	"הלוואי שיבואו ויראו אותי מופיעה בהיכל התרבות" "המשפחות באות לראות אותנו בהופעה"	ההופעות
7	"כן כדאי להם לנסות" "לא יודע רק למי שמתאים באמת" "ככה" "כי אני רוצה שהם יהיו באוניברסיטה" "כי אפשר לצייר קאובוי וסוסים" "כדאי לעופרה כי היא שרה מאוד יפה" "בטח אני ממליצה בחום, זה שלב טוב בחיים"	אחר

פרק ד' - מצגת עיקרי הממצאים

**הערכת מיזם 'זרקור' – פיתוח מיזמים משותפים
לסטודנטים בבתי"ס על-תיכוניים לאמנויות
ולאנשים עם מש"ה**

**הסקר בוצע על ידי 'מכלול'
יחידת הערכה ומחקר**

דצמבר 2023

מק"ט 890-669-2022

| 1

מטרות המיזם

- קיום תהליך יצירתי, חוויתי ומעצים משותף, לטובת הכרות הדדית של יכולות אישיות וקבוצתיות
- קידום שילוב חברתי ונראותם של אנשים עם מוגבלויות בעולם התרבות והאומנות
- חשיפת יכולותיהם וכישוריהם של אנשים עם מש"ה
- חשיפת אנשים עם מש"ה לכלי ביטוי אומנותיים
- חשיפת אנשים עם מש"ה ללימודים גבוהים
- יצירת תוצר סופי משותף בעל נראות ציבורית

מטרות ההערכה

- בחינת מידת השגת מטרות המיזם
- הערכת תרומת המיזם ושביעות רצון המשתתפים והמובילים
- בחינת האתגרים והחסמים במסגרת המיזם

| 2

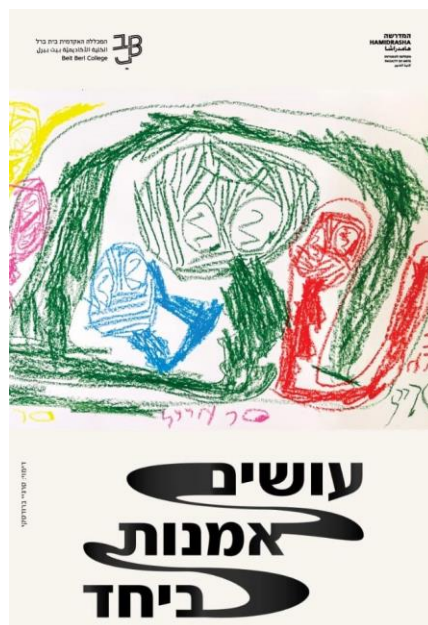
פותרו ויצאו לפועל 7 מיזמים:

תוכן הפעילות	קהל יעד	
	סטודנטים – בתי"ס לאומניות	אנשים עם מ"ה ומוגבלויות נוספות
מפגשי חונכות אישיים וקבוצתיים שיעסקו בתחומי האומנות החזותית	מרכז אומן המרכז לאמנות ועיצוב לציבור החרד; ים-בצלאל, האקדמיה לאומנות, ירושלים	מועדון חברתי נווה חמד (נשים עם מ"ה) אלווין ירושלים (אנשים עם מ"ה במסגרות יום)
מטרת התוכנית לייצר מפגש משמעותי חברתי ואישי בין המשתתפים באמצעות השימוש באמנות התיאטרון והפקת מופע שנתי (ריקוד, שירה, סיפורים אישיים). "מעבר לגבול" - מפגשים עם מגוון המורים של בית הספר למשחק, צילום, וידאו ארט, מוזיקה ותנועה). יצירה רב תחומית הכוללת חומרים אישיים כחומר גלם לעיבוד אמנותי ולהפקת פרויקט סיום.	בית צבי ביה"ס לאומניות הבמה, רמת גן מרכז היוצרים ביה"ס לתיאטרון רב תחומי שלומי רימון , ביה"ס גבוה למוסיקה, רמת השרון המדרשה הפקולטה לאומניות בית ברל , כפ"ס אוני' תל אביב החוג לתיאטרון קהילתי וארטיזמים (אמנות ואקטיביזם), ת"א	מועדון "רעות" במתנ"ס השקמה, ר"ג "אלומה" - עמותת כוכב (מסגרת יום, מ"ה, יהודים וערבים) מועדון אקים פ"ת + מרכז יום שק"ל פ"ת אלווין הרצליה (מרכז יום) מועדון אקים תמלה
הכרות וחשיפה באמצעות מפגשים משותפים של נגינה ושיתוקניית הרכב מוסיקלי משותף, ומופע מסכם.		
הרצאות קצרות ונגישות עבודה בסדנה בציור, פיסול וצילום עבודה בקבוצה הולכת וגדלה בשלסיום הפקת תערוכה (יצירה משותפת של כל המשתתפים).		
יצירת תכנים מתוך המפגשים באמצעות אימפרוביזציה תיאטרון פורום כתיבה משותפת ונטילת אחריות על תהליכי בימוי והפקת אירוע תיאטרון (הצגות בקהילה ובקמפוס האוניברסיטה).		

3 |

זרקור
בית ברל
+ אלווין
הרצליה

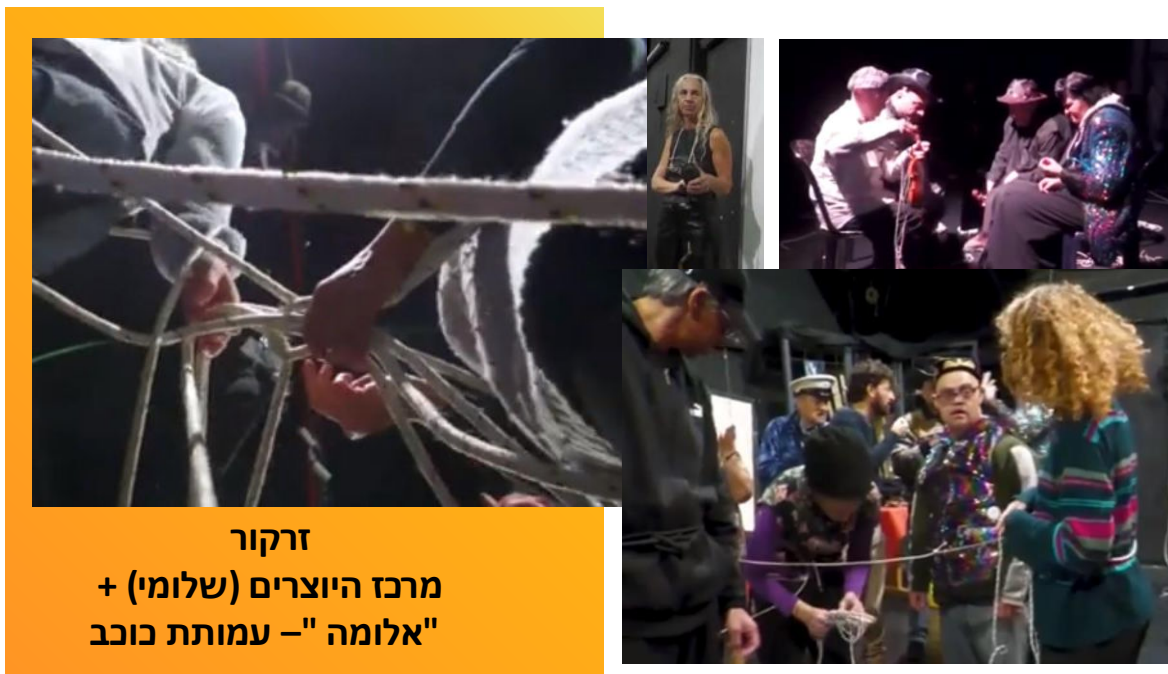
זרקור
רימון (רמת השרון) +
אקים פ"ת + שקל פ"ת

זרקור
אומן י-ם +
מועדון כווה חמד

זרקור
מרכז היוצרים (שלומי) +
"אלומה" – עמותת כוכב

זרקור
בית צבי (ר"ג) +
מועדון "רעות"
מתנ"ס השקמה

משתתפי ההערכה

משתתפי המיזמים אשר מילאו שאלונים בסוף התהליך:

- 74 מקבלי שירות עם מש"ה
- 42 סטודנטים (מתוך כ- 70 שהשתתפו) – 32 נשים ו- 10 גברים, 64% בשנה א', ול- 43% היתה היכרות מוקדמת עם אוכלוסיית מש"ה (10 מהם דרך עבודה / לימודים / חונכות ו- 8 הכירות משפחתית).
- 15 מובילי המיזמים (9 מבתיה"ס לאמנויות ו- 6 מהארגונים המפעילים)

אחוז ההשבה בקרב מקבלי השירות ומובילי המיזמים היה גבוה מאוד.
עם זאת, אחוז ההשבה בקרב הסטודנטים היה בינוני.

ממצאים – מנקודת המבט של מקבלי השירות

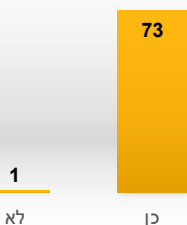

מדוע רצית להשתתף?

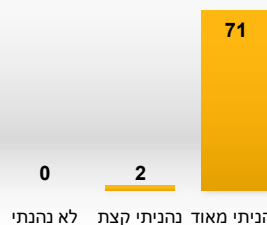
(מספר ההתייחסויות בקטגוריה שגובשה)

- הנאה וכיף (20)
- אהבה לאומנויות (18)
- רצון לצמיחה אישית, עצמאות, למידה ועניין (12)
- רצון להכיר אנשים וליצור קשרים חברתיים (9)
- רצון להופיע (8)
- חוויה ורצון לגיוון (4)

האם רצית ובחרת להשתתף בפעילות? (n=74)

באיזו מידה נהנית בפעילות? (n=73)

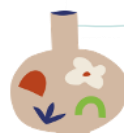
"רציתי להוכיח לעצמי שאני מתאים ויכול להצליח"

13

מה היה מיוחד/מרגש?

- ההופעות (20)
 - האינטראקציות והקשרים (20 התייחסויות)
 - העיסוק באמנות (15 התייחסויות),
 - הנסיעה לבתי הספר לאמנויות (5 התייחסויות)
- "מרגש אותי שאני שר עם הסטודנטים החדשים
וכל פעם אני מכיר אנשים חדשים"
"כשההורים שלי הגיעו לב"ס רימון לראות
אותי מופיע"

14

מה הכי אהבת בפעילות?

- מוזיקה, שירה וריקודים (21)
- היבט חברתי - הכרת חברים, להיות יחד ולשחק יחד (19)
- להופיע, הופעות (12)
- הנאה מיצירה ועשייה משותפת (8)
- לצייר, ציורים (7)
- לצלם, מצלמות וצלליות (6)
- האוכל (4)
- לפסל (3)
- לשחק, משחק (3)

מה היה לך קשה?

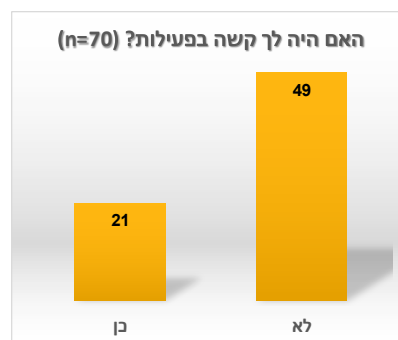
(19 משתתפים השיבו לשאלה)

קשיים גופניים (9): "...לשכב על הרצפה ואחר כך לקום", "להגיע למקומות גבוהים בצירים", "...לתלות...", ועוד.

קושי בהתבטאות, הקשבה וזכירה (6): "לא יכולתי לדבר כמו האחרים", "הדיבור וההבנה היה לי קשה לקלוט הכול", "היה קשה להקשיב", "לזכור מילים של השירים", "דיונים היו דברים שלא תמיד הסכמתי איתם"

קשיים ספציפיים, כגון: להתנקות בסוף הפעילות, קושי לצייר עם הצבעים אי-יכולת לשבת עם החברות, ועוד.

קשיים

15

מדוע?

- התרומה שבפעילות עצמה עם הסטודנטים (29)
- הרצון לאינטראקציות חברתיות מגוונות (25)
- תמיכתם של הסטודנטים (5 התייחסויות)
- רצון לצאת מהמסגרת (4 התייחסויות)

"הסטודנטים עוזרים לי מאוד מאוד, שוחחו איתי,

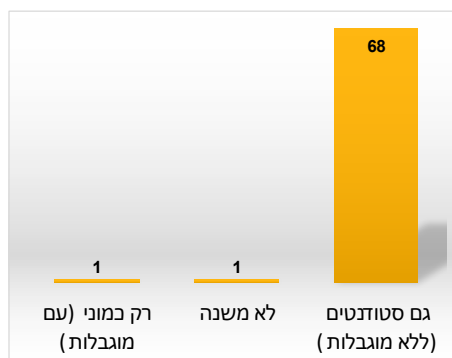
אתם לא מבינים כמה כיף היה לי"

"מעדיפה משולב. כי אני רוצה ללמוד

מהם דברים. משחק ריקוד ושירה"

האם מעדיפים רק משתתפים כמוהם או תכנית משלבת (למשל סטודנטים)?

16

במה/ביצד?

• ביטוי אמנותי (29)

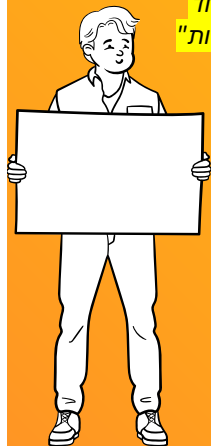
"איך שבנינו את הקטעים להצגה כל אחד
נתן רעיון ובנינו מכונת עם תנועות וקולות"

"אני הצעתי את הריקוד והשיר לריקוד
ובקטע של התופים גם שרתי...."

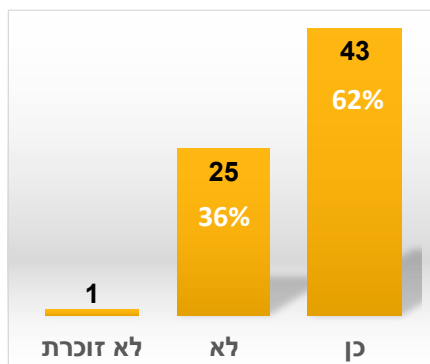
• ביטוי עצמי (12)

"היה שיעור אחד שאני הייתי צריכה
להעביר לכולם פעילות"

"ביום של צילומי תמונות הייתה
תמונה שלא אהבתי והם התחשבו
בדעתי ודיברו איתי על זה"

האם לקחת חלק בהחלטות?

למי סיפרת? מה סיפרת?

סיפרו להורים, לאחים/אחיות
ולמשפחה המורחבת, כמו גם
למזדריכים ולחברים בקהילה שלהם.
סיפרו על ההנאה מהפעילות, על
ההתרגשות, על בתיה"ס לאמנויות, על
ההופעות והחזרות, ועוד.

"למה תמליץ?"

1. הנאה, חווייה וכיף (33)
2. למידה והתפתחות אישית (13)
3. להכיר חברים (10)

"בשביל לבטא את עצמם על זה שהם לא

חשבו על זה מעולם"

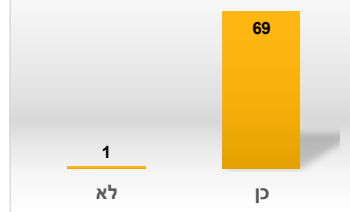
"יש שם דברים מעניינים ולומדים שירים

ומעלים מופע מרגש"

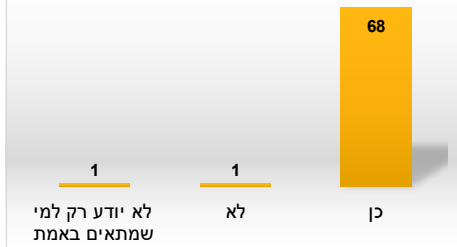
"כי ככה מכירים סטודנטים חדשים והפעילות מהנה"

האם סיפרת על הפעילות? (n=70)

האם תמליץ לחברים? (n=70)

ממצאים – מנקודת המבט של הסטודנטים

66% מהסטודנטים השתתפו במיזם זה מתוך בחירה.

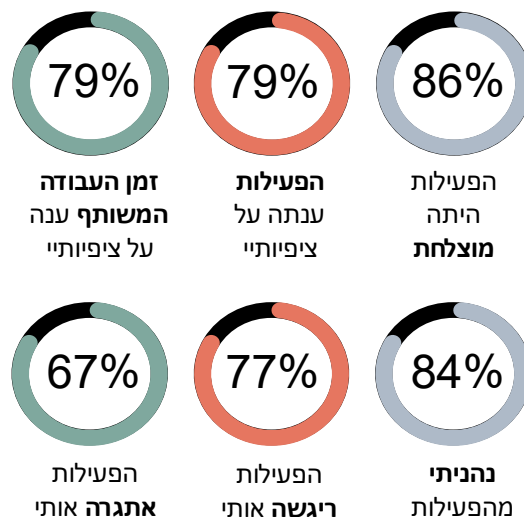
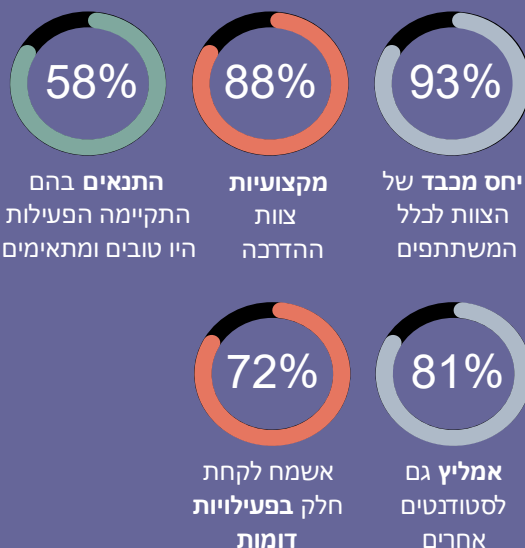
מדוע בחרת להשתתף במיזם?

"הרגשתי שאני רוצה לחוות משהו שלא חוויתי מעולם,
שיתרום למסע הריפוי שלי ושל הקבוצה שתעבוד איתנו"
"כי רציתי להכניס התנדבות לשגרתי שלי ואם זה קשור
לאומנות זה בכלל מעולה"
"בהתחלה דווקא לא רציתי להתנדב עם החינוך המיוחד
אבל נשאר רק המקום הזה, ופשוט התאהבתי בהם. אני
מגיעה כל פעם באושר ובחרת להיות שם כל פעם מחדש"

1. רצון להכיר, ללמוד ולעבוד עם אנשים
עם מוגבלויות (11)
2. סיוע כלכלי ונקודות זכות בלימודים (8)
3. חוויה, הנאה והתפתחות אישית (7)
4. רצון להתנדב ולתרום לקהילה (4)

19

אחוז המשיבים שדרגו במידה "רבה" (4) או "רבה מאוד" (5):

מודעות למסוגלותם של אנשים עם מש"ה

(אחוז המדדים 4 או 5)

- 88% אנשים אינם מודעים ליכולות של אנשים עם מוגבלות (בפרט מש"ה)
- 88% התכנית הביאה לעלייה במודעות שלי ליכולות ולמסוגלותם של אנשים עם מש"ה
- 84% תפיסותיי כלפי אנשים עם מוגבלות נהיו חיוביות יותר בזכות התכנית

"לא חשבתי שהם יהיו מסוגלים לזכור את כל המילים והמנגינה של השירים שלימדנו אותם. וכל שבוע הופתעתי מחדש שלא רק שהם מכירים את המילים ואת הלחן, הם יודעים מי כתב והלחין את רוב השירים"

"הומור, שמחת חיים, אמפתיה"

"הקשבה, שיח בין חברים, עצמאות"

"יצירתיות, תפיסה אסתטית לא קונבנציונלית"

ממה הופתעת?

- ✓ יכולת אמנותית, עשייה וביטוי יצירתי (25)
- ✓ יכולות קוגניטיביות, רגשיות, אישיות ובינאישיות (19)

שילוב בין האוכלוסיות

- 93% התכנית תורמת לשתי האוכלוסיות (עם וללא מוגבלות)
- 88% הייתי מעדיף אילו היו מפרידים במהלך הפעילות בין האנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות (זהו אחוז המדדים "כלל לא" או "במידה מועטה")
- 84% חשוב שהיו עוד תכניות שמשלבות אנשים עם מוגבלות בקהילה
- 74% התכנית מצליחה לגרום לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה
- 72% נוצר קשר אישי ביני לבין האדם עם המוגבלות

היגד	1	2	3	4	5
לא	6	15	14	6	2
מאוד					
חשתי קושי לפעול ביחד עם אנשים עם מוגבלות שכלית					

ספר על המפגש עם האדם עם מש"ה (הקשר, המחשבות, התובנות שהתגבשו)

- פירוק מחסומים, פיתוח קשרים ודינמיקה מכילה ומגשרת (14)
- שינוי תפיסתי וגיושה כלפי אנשים עם מוגבלות (8)
- העצמה והשראה (7)
- צמיחה והשתקפות אישית (4)

"הופתעתי לגלות שהקשר בינינו די הדדי ואני נתרמת לא פחות משתורמת"

"מפגש חשוב שגיליתי כמה אני יכולה להתחבר לאנשים גם אם הם לא מדברים, או חווים קושי יותר גדול ממני. ראיתי בהרבה מהם אותי או תכונות שלי וזה תמיד נגע בי"

"קשרים מדהימים. מבניס את החיים לפרופורציה. ממליצה לכולם"

"הוא קשה בהתחלה ולאט לאט נהייה טבעי ומרגש"

"נתעתי בהתחלה. ויכולה להגיד שחלקם הפכו ממש לחברים"

"... במפגש אני גיליתי שאין אף אחד (גם לא במסגרות שלהם)

שמתייחס אליהם בצורה שאני וחברי ומרציי בבצלאל מתייחסים

אליהם. אנחנו מסתכלים עליהם בשוויון גמור, נותנים להם קרדיט

בעשייה ובקונספט"

תחושות וחוויות

הסטודנטים התבקשו לשתף בתחושות ובחוויות שעברו:

- תחושות של חוויה **מרגשת** (16): תמיכה הדדית ואמפתיה, אינטראקציות מחממות לב וקשרים גשיים (אישיים ובתוך הקבוצה)
- תחושות של חוויה **מאתגרת** (12): קשיים בתקשורת, תיאום פעילויות, טיפול בדינמיקה קבוצתית מגוונת, הצבת גבולות ומתן מענה לצרכים הייחודיים של אנשים עם מוגבלות
- תחושות של חוויה **מלמדת ומעשירה** (8): מסע שהוביל לשינוי, גילוי חוסן מול אתגרים, חוו את כוח ההקשבה והתמיכה, והחשיבות של הכלה והבנה בטיפוח תחושת השייכות.

"הבחורה שלי לא הגיעה לאחת הפגישות ועבדתי עם חברתה הטובה. היא הכינה שני עציצים - אחד לה ואחד לחברתה וידעה בדיוק את העדפותיה. התגלתה לי חברות מיוחדת שהייתי שמחה אם גם לי הייתה חברה כזו."

"החוויה הכי מתגשת שקרתה לי בזמן הפעילות היא דווקא עם חניכה אחרת בקבוצה, חניכה שלא מדברת, רק משמיעה קולות, והיא האישה שהכי ריגשה אותי מכולם שם, הצורך לשיר והכיף שהיא חווה כשזה קורה זה נוגע בלב."

"נהניתי לראות את החניכה שלי מרעות סומכת עליי ושמחה שאני שם. כל פעם שעלתה לשיר/לקרוא מול כולם חיפשה רק את העיניים שלי והמחמאה שלי אליה. זה חימם לי את הלב מאוד בכל פעם מחדש וגרם לי להנות הרבה יותר מכל המפגשים."

23

האם ובמה תרמה לך הפעילות?

- השפעה על פרספקטיבה ותפיסת עולם ע"י פיתוח אמפתיה, רגישות, הכרה ומודעות לאוכלוסיית מש"ה (19)
- צמיחה אישית, גילוי עצמי ותחושת משמעות (18)

"להכיר את האוכלוסייה המיוחדת, להבין שאין מה לפחד מהם, להתייחס יותר באכפתיות וסובלנות לאנשים שונים."

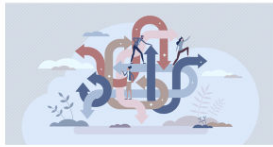
"היא גרמה לי לראות עוד יותר את האופי האישי של כל אחד ואחד מהם ובעיקר להתייחס אליהם כמה שיותר כשווים בין שווים."

"אני חושבת שהפעילות תרמה לי בכך שאהיה אדיכלית ומתכננת יותר מתחשבת לכל גווי האוכלוסייה."

"פתח לי את הזווית ראייה! לא חשבתי כך על אנשים עם מוגבלות שכלית. היום אני מבינה שהם פשוט משהו מיוחד בעולם שלנו ומי שמצליח לדבר את השפה שלהם עובר תהליך אישי משמעותי בחייו, זה מה שקרה לי."

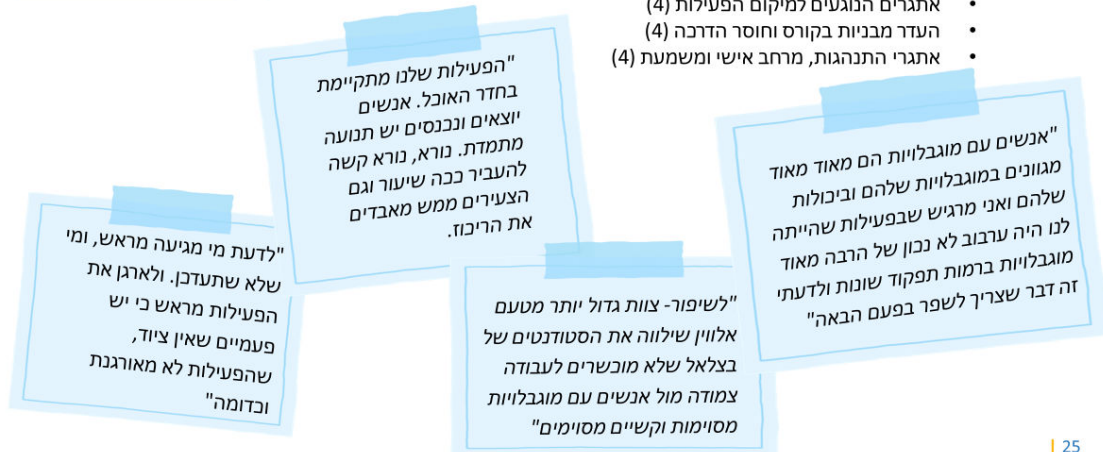

24

אתגרים וקשיים של הסטודנטים

- אתגרים טכניים וארגוניים (7)
- דיפרנציאליות באוכלוסיית מקבלי השירות והצורך בהתאמה (6)
- אתגרים הנוגעים למיקום הפעילות (4)
- העדר מבניות בקורס וחוסר הדרכה (4)
- אתגרי התנהגות, מרחב אישי ומשמעת (4)

25

המלצות והערות נוספות

ממצאים – מנקודת המבט של מובילי המיזם

מה היו המטרות שלכם?

מדוע בחרתם להצטרף למיזם?

100%

מרגישים שהשיגו
את מטרתם
במידה רבה
(הדרגה הגבוהה
ביותר)

- היכרות הדדית בין האוכלוסיות - יצירת חוויה והעצמה משותפת ומשמעותית - חשיפה והתנסות בעבודה בצוותים - עם קבוצת האנשים עם המוגבלויות - רצון לחולל שינוי ולשפר את תנאי חייהם של אוכלוסיות עם מוגבלויות	- ניסיון במיזמים דומים קודמים - אפשרות לתת מלוות לסטודנטים - שילוב בין האוכלוסיות שמאפשר לתרום ולהיתרם - חזקת הקשר במשולש אקדמיה -רשות-קהילה - הנגשת אמוניות לאוכלוסיות עם מוגבלות - יצירת אימפקט בקהילה באמצעות האמוניות - חשיפה של הסטודנטים לאנשים עם מוגבלויות, עיצוב תפיסותיהם והרחבת עולמם האנושי -תרבותי
- קידום שיח מיטיב - העצמה והתפתחות האנשים - הסברה - פיתוח כישורים אמנותיים ומוזיקליים - מפגש עם האקדמיה - הפוגה וגיבוש קבוצתי	- העצמת האנשים עם המוגבלות - מפגש עם האקדמיה ועם סטודנטים

27

מידת ההצלחה והתרומה של המיזם

4	3	2	1	
במידה רבה	בינונית	מועטה	כלל לא	
12	3			מה הייתה מידת ההצלחה של המיזם?
4	2			

תרומה למקבלי השירות

- ✓ הזדמנות לחשיפה לעולמות האמנות
- ✓ קבלת תחושת העצמה ושוויון הזדמנויות
- ✓ אפשרות לביטוי אישי וייחודי בתוך קבוצת היוצרים
- ✓ חשיפה להווי האקדמאי/חווית סטודנט
- ✓ יציאה מהשגרה וגיוון בפעילויות
- ✓ תרומה מבחינה חברתית

תרומת המיזם לסטודנטים

- ✓ העצמה הדדית
- ✓ הרחבת המנעד האנושי-תרבותי
- ✓ חשיפה והיכרות
- ✓ שבירת חסמים וסטיגמות
- ✓ התנסות מעשית
- ✓ פיתוח יכולות בין-אישיות ובין-קבוצתיות
- ✓ יכולות הוראה והכלה של אוכלוסייה מגוונת

השילוב בין האוכלוסיות

4	3	2	1	
במידה רבה	בינונית	מועטה	כלל לא	
13	2			באיזו מידה הצליח המיזם לחבר בין שתי האוכלוסיות (עם/ללא מוגבלות)?

דוגמאות לתרומת השילוב

"החברים למדו מהסטודנטים, תוך כדי חיקוי, התנהגויות נורמטיביות (חברתיות ומוזיקליות). הסטודנטים פיתחו יכולות שירה וכישורים מוזיקליים אצל החברים ובד בבד גם התייחסות למקומם של החברים האחרים בקבוצה. הם נדרשו לשיר בהרכבים מגוונים (סולו, בזוג או במקלה) שלימדו אותם לתת מקום ולהתחשב בחברים האחרים שבקבוצה. הסטודנטים חיפשו מילים ברמת ההבנה של החברים וכך הסבירו לחברים את משמעות המילים והרעיונות שהיו בשיר וזה הקל מאוד על החברים לבטא את מילות השירים במדויק"

"ההתרגשות הגבוהה במסיבת הסיום ומפגש הפרידה העיד על הקשר המיוחד שנוצר בין האוכלוסיות"

"כולם עבדו יחד. הצליחו להכיר ולהתחבר מעבר למילים כאשר שפת היצירה מאחדת ביניהם. הצורך להסביר במספר שפות ובדרכים שונות תרם למצוא צורות תקשורת לא מילוליות אשר אפשרו למשתתפים להרחיב את דרכי המבע שלהם. נוצר תהליך למידה משותף אשר מצליח לשאול את השאלות הכי בסיסיות וראשוניות"

תרומת מפגשי ההכנה בעיני המובילים

בבתי"ס לאמנות:

- הקלו על עיבוד והכנה לקראת המפגשים
- אפשרו דיונים ופתרון בעיות
- יצירת שפה משותפת והבנת האופי הייחודי של העבודה
- הרחבת הידע על האוכלוסייה ועל מוגבלות אינטלקטואלית

בארגונים המפעילים:

- הדגשת חשיבות שיתוף הפעולה בצוות
- תרם לבניית קשרים בין המשפחות והסטודנטים

מפגשי הכנה (נפרדים)

* התקיימו בכל המיזמים

* חלקם סברו שמספר מפגשי ההכנה היו מתאימים ומספקים, אך חלקם הביעו צורך ביותר מפגשי הכנה לשם: הקניית תוכן אקדמי, הכנה נוספת, ומפגשי אורור לסטודנטים במהלך המיזם ולשאלות ותובנות.

* הוזכרה חשיבות נוכחות הרכז בפגישות הראשונות כדי לגשר על הפער בין הסטודנטים לחברי הקבוצה (פיתוח שפה משותפת ושיתוף פעולה).

4	3	2	1	
במידה רבה	בינונית	מועטה	כלל לא	
8	4	2		באיזו מידה מפגשי ההכנה היו משמעותיים, מלמדים ותורמים?

המפגשים המשותפים

- מרבית המובילים ציינו כי המינון היה מתאים (בארגונים המפעילים חלק היו שמחים ליותר).
- הפעילות התקיימה בפורמטים שונים: בקבוצה גדולה, בקבוצות קטנות, בזוגות, בשילוב בין פורמטים, ועוד.

בחירה

האם ניתנה למקבלי השירות האפשרות לבחור?

השיבו "כן" **12/15**

כיצד?

- מתן מקום להבעה עצמית והבעת דעה לאורך כל תהליך היצירה
- מעורבות פעילה בקבלת החלטות תוך התמקדות בשיתוף פעולה
- מתן אפשרות לבחור תכנים, חומרים, ועוד.

האם הבאתם לראות ולחשיפה של המיזם לציבור ולקהילה?

בבתי"ס: **4/9** "כן" **5/9** "לא"

בארגונים: **5/6** "כן" **1/6** "לא"

כיצד? ולמי?

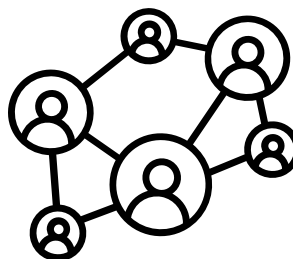
בבתי הספר:

- רשתות חברתיות
- בדף הבית של ביה"ס

בארגונים המפעילים:

- רשתות חברתיות
- צוותי יחסי ציבור
- הפצה ישירה של הזמנות בעיר
- חשיפה לעובדי העירייה

באיזה שלב קיבלה הפעילות חשיפה?

אתגרים, מכשולים ודרכי התמודדות

בעיני הארגונים המפעילים:

מציאת קבוצות משתתפים "מאוזנות"
קשיים תקציביים ולוגיסטיים
סוגיות ארגוניות (חלוקת תפקידים ותחומי
אחריות)
זמינות מוגבלת של מחבב עבודה שקט

אסטרטגיות להתמודדות:
קבלת תמיכה ועידוד מצוות
אלוין, שינוי מועד הפעילות
(חיסכון בעלויות), שמירה על
דיאלוג פתוח ותאום ציפיות.

בעיני בתי"ס לאמנות:

הצורך בארגון אפקטיבי, ניהול זמן
וסדרי עדיפויות יעילים,
דאגות לגבי איכות התוצרים,
ואיזון הקצאת הזמן בין מפגשים משותפים
לפרטים.
אתגרים טכניים (גיוס, תחבורה, ניהול צוותי
סטודנטים)
מחסומי שפה
מכשולים בירוקרטיים (עם רשויות)

אסטרטגיות להתמודדות:
שיחות משותפות
ופנימיות, השקעה
בתכנון ובניווט.

התאמת התקציב

כמחצית ממובילי היוזמה **בבתי הספר**
סברו שהתקציבים מתאים וכמחצית
טענו שלא (היו שנעזרו במקורות מימון
חיצוניים כמו תורמים פרטיים).

33

ממצאים – מנקודת המבט של מובילי המיזם

האם תמליצו גם לגופים אחרים להפעיל יוזמות דומות?

14/15 כן

הערות/הארות נוספות לסיום

- ✓ **הבעת הוקרה**, הערכה ותודה לקיומו של המיזם ולהשפעתו על
הדיאלוג והמחוייבות שנוצרה בין המשתתפים
- ✓ **רצון בשיתוף פעולה עתידי**, ארוך טווח, עם קרן שלם
- ✓ עלו מספר **רעיונות, המלצות והערות**, כגון: מפגש משותף בין
כלל מיזמי 'זרקור', ייעול תהליכים בירוקרטיים, חשיבות אמון
והבנה הדדית בין הקרן אליהם (ופחות "מקבלי מענקים"),
והתנסות בכלים גנינה פשוטים יותר.

למה? כי המיזם:

- מקדם אמפתיה, פותח צוהר חיובי לקהילה הרחבה יותר
ולהגברת מודעות.
- חוויה יצירתית, מאתגרת, מעשית ומעצימה.
- מגשר על פערים בין אוכלוסיות באמצעות שיתוף
פעולה אנושי, תרבותי ואמנותי. מטפח קשרים וחיבורים
בין קבוצות מגוונות.
- יוצר סביבה חינוכית מוגשת ומעצימה.
- מטפח ערך של משמעות עבור כל המעורבים.

34

תודה על ההקשבה

האם למישהו יש שאלות ?

michlol.kshalem@gmail.com

03-9601122

www.kshalem.org.il

פרק ה' – סיכום, תובנות והמלצות

במסגרת פגישה בה הוצגו ממצאי ההערכה בפני וועדת ההיגוי ושותפי ההערכה, התקבלו המסקנות, התובנות וההמלצות הבאות:

- בזכות מיזם 'זרקור' תוכננו, פותחו והצליחו לצאת לפועל 7 מיזמים מיוחדים ומרגשים בהם פועלים באופן משותף סטודנטים לאמנויות יחד עם אנשים עם מש"ה. המיזמים פזורים בבתי ספר לאמנויות ברחבי הארץ, וכוללים גם מיזם בחברה החרדית ומיזם שמשלב את החברה היהודית והערבית.
- באופן כללי, ממצאי הערכת מיזם 'זרקור' הינם משמעותיים וחיוניים מאוד – הן מנקודת המבט של הסטודנטים, הן מנקודת המבט של מקבלי השירות, והן מנקודת המבט של מובילי המיזמים בבתי הספר לאמנויות ובארגונים המפעילים. על אף האתגר שבפיתוח מיזמים שכאלו, שביעות הרצון היתה גבוהה מאוד כמעט בכל המדדים, תוך תפיסת המיזם כחוויה משמעותית, מלמדת, מעצימה ומרגשת – עבור כלל האוכלוסיות שהשתתפו. מעט הנקודות שדורשות התייחסות וחשיבה נוספת בחלק מהמיזמים, נוגעות למפגשי ההכנה, לעיבוי הצוות המלווה את האנשים עם המוגבלויות, למיקום ולתנאים בה מתקיימת הפעילות, לצורך בתאום רב בין מובילי המיזמים בארגונים השונים, ולאתגרים תקציביים.
- דגש מרכזי בפיתוח מיזם זרקור נגע בחשיבות של חשיפת סטודנטים לאומנויות לאוכלוסייה עם מוגבלות שכלית, ולחשיפתם ליכולות ולאיכויות של אוכלוסייה זו. ממצאי ההערכה מעידים כי אכן הסטודנטים עברו תהליך משמעותי מאוד, לאורך זמן (כ 15-20 מפגשים), אשר הביא לשינוי תפיסותיהם כלפי אוכלוסיית מש"ה, להפתעה מהיכולות ומהמסוגלות שלהם, וברמה הרחבה יותר להפיכתם של הסטודנטים לאזרחים מודעים יותר, מכילים יותר ואכפתיים יותר לסביבתם. יש להאמין שהסטודנטים שהשתתפו במיזם וחוו אותו באופן העמוק עליו הם דיווחו, יהפכו להיות שגרירים בעלי יכולת השפעה על סביבתם הקרובה והרחוקה.
- מעבר למדדים הספציפיים שנבחנו בהערכה, הממצאים משקפים ומצביעים על כך שהמיזם עורר הנאה והנעה רבה בקרב המשתתפים (סטודנטים, אנשים עם מש"ה ומובילי המיזמים) – היבט חשוב ומשמעותי בפני עצמו. השילוב בין האוכלוסיות הוא אינו מובן מאליו, ומכאן גאווה נוספת במיזם ובתוצאותיו.
- בחינת מידת השגת מטרות המיזם, כפי שגובשו בתחילתו, מעלה כי כלל מטרות המיזם הושגו, ובמידה ניכרת, פרט למטרה של "נראות ציבורית", קרי, חשיפת המיזם לקהל רחב, שהושגה במידה מועטה ביחס לציפיות. מומלץ לנסות ולקיים חשיבה עם בתי הספר לאמנויות ועם הארגונים המפעילים לגבי אופנים שונים שבהם ניתן לתת תהודה רחבה יותר למיזמים שפותחו ולעשייה המיוחדת והערכית שמתרחשת במסגרתם.
- ניתן דגש, כבר בשלבי גיבוש מטרות המיזם, לחשיבות התהליך ופחות לחשיבות התוצר. על אף שבכל המיזמים התקבלו תוצרים ראויים, מקצועיים ומרגשים – ניתן בממצאי ההערכה לראות את המשמעות של הדרך המגוונת והמעשירה, והתהליך המשותף שחוו שתי האוכלוסיות. נראה שגם בעיני המשתתפים – התוצר לא היה המטרה המרכזית.

- ניתן לראות כבר בשלב זה **אדוות חשובות לפעילות מיזם זרקור**, אם דרך חשיפת צוותים שונים ברשויות (כמו גם ראשי הרשויות) למיזם, אם דרך חשיפת המשפחות למיזם ולתוצריו (בחלק מהמקרים אף חשיפה בשלבים הראשונים לטובת עידוד משתתפות, למשל במגזר החרדי), ואם בפיתוח ראשוני של פרופסיה חדשה בקרב בתי הספר לאמנויות אשר עוסקת בהקשר של הוראה, הנחייה וליווי אנשים עם מוגבלות שכלית בתהליך האמנותי, תוך הבנת השפה שלהם, אופן התקשורת עימם ויצירת החיבורים בין האוכלוסיות. המיזם חשף את מרבית בתי הספר לאמנויות לעולם חדש שלא הכירו ולא עסקו בו קודם לכן. מנגד, גם עבור קרן שלם המיזם פתח אפשרויות חדשות לעבודה משותפת ולהיכרות מעמיקה ומקצועית עם בתי הספר לאמנויות ועם התרומה הייחודית שלהם לקבלת אנשים עם מוגבלות. אדווה נוספת של מיזם זרקור היא בהצטרפות הצוות של "ביה"ס מרכז היוצרים" בשלומי למפעילי מענק "תקווה", לטובת מתן הפעלות אמנותיות למפונים עם מוגבלות השוהים בבתי מלון (עקב מלחמת "חרבות ברזל").
- מתוך העיסוק והדיון בהערכת המיזם, עולה אמירה נוספת הנוגעת באופן הרחב של העיסוק באמנות בקרב אנשים עם מוגבלויות בכלל ומוגבלות שכלית בפרט. **אמנות ותרבות הן אינן מותרות, אלא חלק מההוויה של האדם** עוד מימים ימימה. אמנות זו דרך ביטוי אישית וקהלית, המפתחת בין היתר חוסן ויכולות התמודדות והסתגלות, וחשוב לאפשר את העיסוק בה באופן שגרתי גם לאנשים עם מוגבלות.
- לאור הצלחת המיזם, עלה רצון משמעותי להמשך הפעלתו ואף להרחבתו למקומות נוספים. כל המיזמים אשר פותחו והוערכו במסגרת הערכה זו, קיבלו אישור מהקרן לפעול שנה נוספת. לגבי הרחבתו העתידית של המיזם לבתי ספר נוספים, תתקבלנה החלטות על ידי צוות קרן שלם בהמשך.

נספחים

נספח 1: טופס הסכמה מדעת לסטודנטים

טופס הסכמה להשתתפות בתהליך הערכה (עבור הסטודנטים)

אני החתום מטה, נותן הסכמתי להשתתף בהערכה של מיזם 'זרקור' המתקיים בבתי הספר
לאמנויות.

ידוע לי כי:

1. אני מחויב/ת להשתתף בהערכה
2. זכותי לפרוש בכל עת מהשתתפות בהערכה.
3. אין קשר בין השתתפות בהערכה לבין השתתפות בפרויקטים עתידיים. אלו לא יפגעו
בשום צורה, אם תבחר/י לא לקחת חלק בהערכה.
4. כל המידע שייאסף במהלך ההערכה ישמש אך ורק את המעריכים, לא יתוייג שמית
ולא יועבר לכל גורם נוסף.

בכל שאלה נוספת ניתן לפנות לד"ר עדי לוי-ורד, רכזת מכלול, היחידה להערכה ומחקר,

קרן שלם : michlol.kshalem@gmail.com

שם משפחה

שם פרטי

תאריך

חתימה

נספח 2: טופס הסכמה מדעת לאפוטרופוסים

טופס הסכמה להשתתפות בתהליך הערכה עבור אפוטרופוס מקבלת שירות

אני החתום מטה, נותן הסכמתי להשתתפות בני/בתי (או מי שאני אפוטרופוס שלו) בהערכה של מיזם 'זרקור' המתקיים בבתי ספר לאומנויות. ידוע לי כי:

1. בני/בתי (או מי שאני אפוטרופוס שלו) אינו/ה מחויב/ת להשתתף בהערכה.
 2. זכות בני/בתי (או מי שאני אפוטרופוס שלו) לפרוש בכל עת מהשתתפות בהערכה.
 3. אין קשר בין השתתפות בהערכה ובין ההשתתפות במיזם. ההשתתפות במיזם לא תיפגע בשום צורה, אם תבחר/י לא לקחת חלק בהערכה.
 4. כל המידע שייאסף במהלך ההערכה ישמש אך ורק את המעריכים, לא יתוייג שמית (יישאר אנונימי) ולא יועבר לכל גורם נוסף.
- בכל שאלה נוספת ניתן לפנות לד"ר עדי לוי-ורד, רכזת מכלול, היחידה להערכה ומחקר, קרן שלם, michlol.kshalem@gmail.com

שם משפחה

שם פרטי

קרבה למקבל השירות

שם האפוטרופוס

תאריך

חתימה

נספח 3: טופס למקבלי השירות – הסכמה להשתתפות בהערכה (בפישוט לשוני)

טופס הסכמה להשתתפות במחקר בפישוט לשוני

שלום, אני _____ [שם המראיינת].

אני עושה מחקר.

במחקר, אני מנסה ללמוד משהו חדש.

אני שואלת אנשים שאלות.

הנושא של המחקר שלי הוא:

האם ובמה תרמה לך הפעילות עם הסטודנטים?

(מיזם זרקור)

כך, אני יכולה ללמוד מהתשובות.

כך, אני יכולה ללמוד איך להתאים את הסרטונים לאנשים עם

מוגבלות שכלית.

אני לא אעביר הלאה את השם שלך.

רק אם אני חושבת שקורה למישהו משהו מסוכן,

אני צריכה לספר, כדי לשמור על אותו אדם.

אם אתה מרגיש לא בנוח בזמן השיחה, אתה יכול להגיד לי.

אתה לא חייב לענות על כל השאלות.

אפשר להגיד "אני לא רוצה" בכל שלב.

[מראיין: ודא הבנה. שאל שאלות פתוחות, כמו: "זוכר מה התפקיד שלי, מה אני עושה?", "איך אתה יכול לעזור לי, כדי שאני אלמד?", "אם אתה לא רוצה לענות על שאלות, מה אתה יכול להגיד?". אם נראה שהאדם לא הבין, נסה להסביר שוב בקצרה ובמילים פשוטות. במקרה שהאדם לא מבין את הסיטואציה, יש לשקול שלא להמשיך עם העברת השאלון]

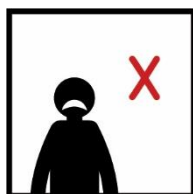

אתה מסכים לענות על כמה שאלות?

מותר להסכים ומותר לא להסכים. אתה מחליט.

כן ☐

לא ☐

[אם לא -] למה אתה לא רוצה?

בסדר גמור. תודה רבה. [מסיימים את הפגישה]

[אם כן -] אני רוצה להקליט את מה שאתה אומר,

כדי שאוכל ללמוד מהתשובות שלך.

אתה מסכים שאני אקליט?

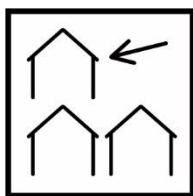
כן ☐

לא ☐

לפני שמתחילים, אני רוצה להכיר אותך קצת.

מה השם שלך?

איפה אתה גר?

[למראיין: אם המרואיין מרגיש בנוח, אפשר לעבור לחתימה.

אם יש צורך בזמן נוסף להיכרות, אפשר לשאול -]

איפה אתה נמצא בשעות של הבוקר?
[למראיין: אם קשה לאדם לענות -] בעבודה? במסגרת?

אם אתה מסכים להשתתף במחקר (לענות על השאלות),

תחתום (תכתוב את השם שלך) בבקשה כאן:

[למראיין: יש להציע חלופה מתאימה עבור אדם שלא יכול לחתום באופן עצמאי בשל קושי באחיזה. למשל: לאפשר לו לחתום בחותמת אישית, להקליט אותו אומר בקולו את השם שלו ושהוא מסכים.]

שם משתתף	חתימה של המשתתף	תאריך
		

גם אני, החוקרת, חותמת כאן.

כך אני מאשרת שאמרתי לך בצורה ברורה את כל מה שצריך לדעת:

שם משתתף	חתימה של החוקרת	תאריך
		

[מראיין: בסוף הפגישה, לפני שנפרדים, להודות ולסכם -]

תודה רבה לך שנפגשת איתי.

אם יש לך שאלות על ההשתתפות במחקר, אפשר להתקשר אלי בטלפון.

הנה פתק עם מספר הטלפון שלי.

אם צריך, אפשר לבקש עזרה להתקשר אלי ממישהו שאתה סומך עליו. [מראיין: לתת למראיין את הפתק כדי שיקח איתו להמשך]

השותפים בהכנה של הטופס:

נספח 4: שאלון שביעות רצון המשתתפים (עם מש"ה) מהתכנית בה השתתפו (יש למלא שאלון זה תוך כדי ראיון עם המשתתף, ולכתוב את הדברים שמשיב).

משתני רקע של המשתתפת (למילוי על ידי המראיין):

- מהי המוגבלות של המשתתפת (מוגבלות שכלית, שיקום, אוטיזם, ...) ומהי רמת המוגבלות לפי ידיעתך?

- בכמה מפגשים נכחה המשתתפת?

- כמעט בכל המפגשים - בערך במחצית מהמפגשים - בערך ברבע מהמפגשים

שאלות לגבי שביעות הרצון מהתכנית:

1. האם אתה רצית ובחרת להשתתף בפעילות הזו?

לא

כן

אם השיב "כן" - למה רצית להשתתף?

2. האם נהנית בפעילות?

לא X
נהנית

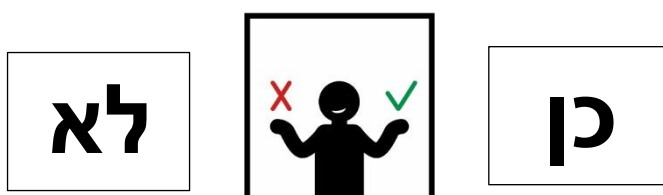
נהנית
קצת ✓

נהנית
מאוד ✓✓

3. מה הכי אהבת בפעילות הזו?

4. מה לא אהבת בפעילות הזו?

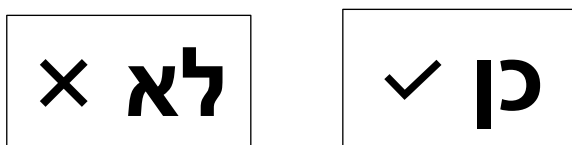
5. האם נתנו לך להחליט על דברים שהיו בפעילות?

אם כן – באיזה דברים אתה החלטת?

6. מה היה לך מיוחד או מרגש בפעילות?

7. האם היה משהו שהיה לך קשה בפעילות?

אם כן - מה היה קשה?

8. מה לדעתך טוב יותר – מפגשים בבית הספר לאמנויות או במסגרת הרגילה שלך (מועדון, מע"ש, מרכז יום)?

9. האם נהנית לפגוש ולהכיר אנשים חדשים?

10. האם סיפרת לחברים שלך או למשפחה שלך על הפעילות הזו?

לא ×

כן ✓

אם כן - למי סיפרת? ומה סיפרת להם?

11. האם כדאי גם לחברים אחרים שלך לבוא לפעילות הזו?

לא ×

כן ✓

אם כן - למה כדאי להם?

12. האם היית רוצה שבפעילות יהיו רק אנשים כמוך (עם מוגבלות) או גם הסטודנטים שהיו איתכם (ללא מוגבלות)?

גם סטודנטים
(ללא מוגבלות)

רק כמוני
(עם מוגבלות)

למה אתה מעדיף את זה?

תודה רבה על שיתוף הפעולה!

נספח 5: שאלון להערכת שביעות רצון הסטודנטים מהתכנית בה השתתפו (יועבר בפורמט מקוון באמצעות לינק לשאלון)

סטודנט יקר.ה,

קרן שלם ומשרד הרווחה מעוניינים ללמוד על תרומתה של הפעילות בה השתתפת במסגרת מיזם 'זרקור'.
נודה לך מאוד אם תקדישי/י מספר דקות על מנת להשיב על שאלון. השאלון הוא אנונימי וישמש לטובת
הערכת המיזם בלבד.

בתודה מראש על שיתוף הפעולה,

צוות 'מכלול', יחידת הערכה ומחקר, קרן שלם.

- אני לומדת בבית ספר לאמנויות:
1. רימון , 2. בצלאל , 3. המדרשה – בית ברל , 4. בית צבי , 5. מרכז היוצרים , 6. אומן 7.
אוניברסיטת תל אביב
- אני: 1. סטודנט , 2. סטודנטית
- לומדת בשנה: 1. ראשונה , 2. שניה , 3. שלישית , 4. רביעית
- האם ההשתתפות בתכנית היתה עבורך חובה או בחירה?
אם "בחירה" - מדוע בחרת להשתתף בתכנית הזו?

- האם היתה לך היכרות מוקדמת עם אנשים עם מוגבלות שכלית? 1. כן , 2. לא
אם כן – איזו היכרות מוקדמת היתה לך עם אוכלוסייה זו?

- בכמה מבין כלל מפגשי התכנית השתתפת?
- כמעט בכל המפגשים - בערך במחצית מהמפגשים - בערך ברבע מהמפגשים

לפניך היגדים הנוגעים לתכנית בה השתתפת. אנא דרגי כל היגד בין 1 ("כלל לא מסכימה") ל- 5
("מסכימה במידה רבה מאוד"). אין תשובות "נכונות" או "לא-נכונות", לכן, אנא השתדל להשיב
בהתאם לתחושתך הפנימית.

היגדים	1 לא מסכים	2 מסכים במידה מועטה	3 מסכים במידה בינונית	4 מסכים במידה רבה	5 מסכים במידה רבה מאוד
1. הפעילות במסגרת התכנית הייתה מוצלחת					
2. הפעילות במסגרת התכנית ענתה על הציפיות שלי					
3. הפעילות הייתה מאורגנת כהלכה					

					4. התנאים בהם התקיימה הפעילות היו טובים ומתאימים
					5. צוות ההדרכה היה מקצועי
					6. צוות ההדרכה התייחס בכבוד לכל המשתתפים
					7. הייתי מעדיף אילו היו מפרידים במהלך הפעילות בין האנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות
					8. לדעתי, התכנית מצליחה לגרום לשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה
					9. הפעילות במסגרת התכנית ריגשה אותי
					10. בזכות התכנית, התפיסות שלי כלפי אנשים עם מוגבלות נהיו חיוביות יותר
					11. הופתעתי לטובה לראות מה אנשים עם מוגבלות מסוגלים לעשות
					12. במהלך הפעילות נוצר קשר אישי וחברי ביני לבין אדם עם מוגבלות
					13. אמליץ לסטודנטים נוספים להשתתף בתכנית
					14. אני חושב שהתכנית תורמת גם לאנשים עם מוגבלות וגם לסטודנטים
					15. נהניתי מהפעילות בתכנית
					16. הפעילה היוותה אתגר עבורי
					17. חשתי קושי לפעול ביחד עם אנשים עם מוגבלות שכלית
					18. לדעתי חשוב שיהיו עוד תכניות שמשלבות אנשים עם מוגבלות בקהילה
					19. הייתי שמח לקחת חלק בפעילויות נוספות בהן משתתפת אוכלוסייה עם מוגבלות
					20. אני חושב שאנשים לא מודעים ליכולות של אנשים עם מוגבלויות, ובעיקר לאלה עם מוגבלות שכלית
					21. חשתי עלייה במודעות של הסביבה ליכולות ולמסוגלות של אנשים עם מוגבלות

- האם במסגרת הפעילות בתכנית נחשפת או הופתעת לטובה מהמסוגלות ומהאיכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית?
1. כן, 2. לא

אם כן – לאיזה יכולות או איכויות נחשפת? (אפשר לתת דוגמאות)

- האם ובמה תרמה לך הפעילות בתכנית?

- מה תוכלי לומר לנו לגבי המפגש עם אנשים עם מוגבלות? (הקשר שנוצר, המחשבות שעלו לפני/בזמן/אחרי הפעילות, התובנות או התפיסות שהתגבשו במהלך התכנית, ועוד). נשמח גם אם תשתפי בחוויה מיוחדת או מרגשת שחוויית.

- כיצד אתה רואה את תפקידך או את מקומך במפגש עם אדם עם מוגבלות?

- האם נתקלת בקשיים כלשהם במהלך הפעילות או דברים שלדעתך כדאי לשפר? מהם?

- אם יש לך דברים נוספים להעיר, לכתוב, להציע, להמליץ – נשמח לשמוע:

תודה רבה על שיתוף הפעולה!!

נספח 6: שאלון להערכת מיזם 'זרקור' בעיני הצוותים המובילים

שאלון לצוותים המובילים (בבתי הספר לאמנויות ובארגונים המפעילים)

(יועבר בפורמט מקוון באמצעות לינק לשאלון)

מובילי תכניות יקרים.ות,

לצורך למידה על מיזם 'זרקור' ותרומתו לשותפים השונים, נודה אם תקדישו מס' דקות להשיב על השאלון שלפניכם. השאלון הינו אנונימי וישמש למטרות למידה והערכה בלבד.

בתודה מראש על שיתוף הפעולה,

צוות 'מכלול',

יחידת הערכה ומחקר, קרן שלם.

- לאיזה ארגון אתה שייכת?
- בית ספר על-תיכוני לאמנות
- ארגון מפעיל
- מהו תפקידך? _____
- מדוע בחרתם להיענות לקול הקורא (כבית ספר לאמנות) או להצטרף למיזם 'זרקור' (כארגון מפעיל)?
- מהי המטרה שהגדרתם לעצמכם בפיתוח והפעלת מיזם זרקור?
- באיזו מידה לדעתך הושגה מטרתכם? (בין 1 ל-4)?
- באופן כללי, מה היתה לדעתך מידת ההצלחה של התכנית (בין 1 ל-4)
- מהי בעיניך תרומתו של המיזם לאוכלוסיית האנשים עם מוגבלות שכלית שהשתתפו?
- מהי בעיניך תרומתו של המיזם לאוכלוסיית הסטודנטים שהשתתפו?
- באיזו מידה לדעתך הצליח המיזם לחבר בין שתי האוכלוסיות (עם/ללא מוגבלות)? (בין 1 ל-4)
- נסה להרחיב ולהסביר במה וכיצד תרם השילוב בין האוכלוסיות (ניתן גם לתת דוגמאות)?
- כמה מהמפגשים בתכנית היו משותפים לשתי האוכלוסיות?
- כמעט כל המפגשים - רוב המפגשים - כמחצית מהמפגשים - כרבע מהמפגשים
- האם המינון של כמות המפגשים המשותפים הוא נכון בעיניך?
- הייתי מעדיף שיהיו יותר מפגשים משותפים
- הייתי מעדיף שיהיו יותר מפגשים נפרדים (לכל אוכלוסייה בנפרד)
- המינון מתאים בעיניי

- באיזה פורמט התקיימו מרבית המפגשים?
- פעילות יחידנית - פעילות בזוגות - פעילות בקבוצות קטנות - פעילות בקבוצה הגדולה
- האם ניתנה לאוכלוסייה עם המוגבלות האפשרות לבחור ולהביע את דעתם ורצונם לגבי תוכן הפעילות? כן/לא
- במידה וכן - באיזה אופן?
- האם הבאתם לניראות ולחשיפה של המיזם לציבור/לקהילה? (במדיות השונות, ברשת, בתקשורת הכתובה או המצולמת, בניוזטר, ועוד...) כן/לא
- אם כן - באיזו דרך קיבלה הפעילות חשיפה ולמי?
- אם כן - באיזה שלב במיזם קיבלה הפעילות חשיפה? (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)
- בשלבי ההתחלה של המיזם - לאורך הפעילות במיזם - בשלבי הסיום של המיזם
- מה היו האתגרים/מכשולים/קשיים עימם התמודדתם (בפעילויות עצמן, ברמת בית הספר/הארגון, לוגיסטיקה, תקציב, התנגדויות, היבטים טכניים, ארגוניים, ניהוליים, ועוד)?
- כיצד התמודדתם עם האתגרים שציננתם בשאלה הקודמת?
- האם התקציב שעמד בפניכם הספיק לצרכי הפעלת המיזם ולטובת השגת מטרותיכם? במידה ולא, אנא הרחיבו מה יכול היה לסייע לכם?
- האם תמליצו גם לגופים אחרים להפעיל יוזמות דומות? כן/לא, מדוע?
- נשמח לשמוע כל דבר נוסף שיש לך לומר לנו (תובנות, לקחים, המלצות...) בנוגע למיזם 'זרקור':

תודה רבה על שיתוף הפעולה!!